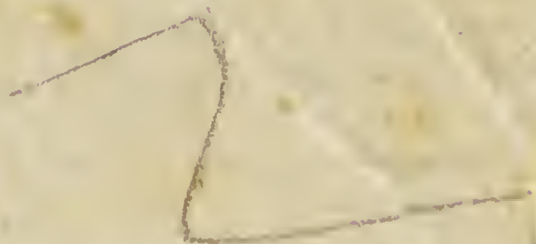

L U C I N A
ONTDEKKENDE

De waare oorzaaken, der onkunde en onbekwaamheid van de meeste Vroedvrouwen, binnen onze Republiek, zoo in zommige Steden als inzonderheid op het platte Land: en, de waare wegen en middelen aantoonende waar door men onze Republiek gemakkelijk zoude kunnen voorzien, van welopgevoede, deugdzaame, oordeelkundige, handige, en bekwaame Vroedvrouwen.

DOOR

C. TERNE,

MED. DOCT. PRAELECTOR EN STADS VROEDMEESTER TE LEYDEN.

Die Vorst handeld verstandig, welke in 't vernuftig aankweeken en vermeerderen van zijne Onderdaanen de vergrooting van zijn inkomen zoekt. Nu zijn wij overtuigt, dat de vrees voor zwaare baaringen en voor den dood, de vrees, om veele kinderen te baaren een machtige invloed heeft op zwakke gemoederen, maar de ondervinding leert ook, dat bekwaame Vroedvrouwen een groote gerustheid voor de Vrouwen kunnen te weegbrengen en in waarheid, ook veele het leven en gezondheid redden als goede Geneesmeesteren hunne vlijt daar bij komt.

Suszmilch.

TE LEYDEN,

Bij C. F. KOENIG,

MDCCLXXXIV.

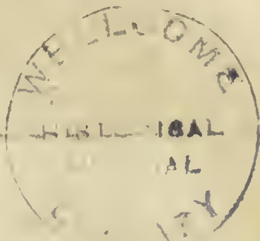

Al, wat voorheen ooit juichte, treurd.
Het aardrijk weigert nu den Landman zijn vermogen.
De woeste wolken, door den donder los gescheurd,
Bedekken al te vaak de blaauwe hemelboogen;
Maar stort daar iemand uit met recht zijn jammer klagt,
Het is het Vrouwelijk geslagt.

De ziel met zwakker vat omzet,
Voelt dies te feller al de doornen van dit leven.
En 't ligchaam draagt met smert de vrugt van 't huwlijks bed,
Die 't laas! te dikwerf moet al stervende overgeven,
En noemen die, terwijl reeds de adem vlucht tot God,
*Of Ben-oni * of Ikabod. §*

Voet.

* Gen. XXXV: 18. § 1 Sam. IV: 20, 21.

O P D R A C H T

A A N D E

VROUWEN IN NEDERLAND.

WAARDE VROUWEN

Vergun mij deeze Verhandeling aan U eerbiedig toe te wijden. Dezelve is ingericht, om de onkunde van veele Vroedvrouwen te verbeteren, het gebrek van dezelve te vervullen en aan U, die nodige hulp, welke Gij met recht vorderen kunt, te verzorgen. —— Noch Vorst, noch Overheid kunnen U zulks weigeren. —— De Vroedkunst is van te veel aanbelang voor U zelve, voor U teder Kroost en voor de geheele Maatschappij om langer onverschillig te zijn. — Zijn 'er derhalven Steden of Dorpen, daar geen Vroedvrouwen *aanweezig zijn, of word gij door de Onkunde mishandeld, breng het onder het oog van uwe geëerbiedigde Overheid, en verwacht, dat Zij zoodanige Vrouwen aan U zullen verzorgen, waarop Gij, U en U Kroost, veilig durft verlaaten. —— Indien Gij langer de ongeregeldheden en mishandelingen verzwijgd, dan beledigt Gij niet alleen U zelven maar ook de geheele Maatschappij, en steld de beste Overheid buiten staat, om aan hunne Ingezeetenen, die Aardsche Gelukzaligheid te verzorgen, welke Zij wenschen, trachten en ook bereid zijn, om door hun macht en gezag te weege te brengen. —— Met smerte, wel is waar, is U opgelegd Kinderen te baaren, maar onder dezelve te bezwijken, is nimmer de taal van het goedertierende en liefderijke Opperweezen. —— Dit steeds bedenkende, zult Gij hier door, U zelve geluk verschaffen en beantwoorden aan het Oogmerk van die zich met achting noemdt,*

WAARDE VROUWEN.

Uwe heilwenschende Vriend
C. T E R N E.

*LEYDEN
den 15 Junij*
1 7 8 4.

AAN DEN
LEEZER.

De schreuwenste mishandelingen, de onmedogenste wreedheden, het verzuim van de rechte en bekwaame tijd, om de Vrouwen gelukkig van haare Kinderen te verlossen en het wezentlijk gebrek aan bekwaame Vroedvrouwen *hebben gelegentheid tot deeze Verhandeling gegeven. Zommige Heeren Bestierderen der* Oeconomische Tak *mede overtuigd zijnde, dat 'er een wezentlijk gebrek aan bekwaame* Vroedvrouwen *plaatsch heeft, inzonderheid op het platte land, stelde in de nuttige voorstellingen van 't jaar* 1780, *voor, om een goude medaille te vereeren aan die geenen, welke het beste plan zoude inleveren, om dat nijpend gebrek te verbeteren. Geene bedenking maakende of die nuttige voorstelling zoude in 't volgende jaar doorgaan, maakte ik mij gereed om mededinger te zijn, en verzamelde ten dien einde eenige stukken om een plan te formeeren, ingericht na de nuttige voorstelling, maar die nuttige voorstelling verviel, en dus ook het plan dat ik dagt in te leveren. Zommige Heeren waaren van oordeel, dat zoodanige voorstellinge, niet tot de* Oeconomische Tak *behoorde, en in zekeren zin behooren de Vrouwen en Kinderen niet tot de* Oeconomische Waar: *want men kan in ons Vaderland de Vrouwen en Kinderen niet op de Marten brengen om te verkopen, gelijk men in Oost- en West-Indiën gewoon is. Nochthans meen ik, dat men geene* Oeconomische Fabrieken *en* Travieken *zonder menschen handen kan bestieren, en dus zijn die inrichtingen, welke de vermeerdering des menschen kunnen begunstigen, niet geheel van de* Oeconomische Tak *te scheiden. — Genoeg dat hier uit blijkt, dat het gebrek aan bekwaame* Vroedvrouwen *iets wezentlijk, en geen bloote harsenschim is. Mogte deeze Verhandeling eenigzints dienen, om de suffende mijmeringen en onverschilligheid te verbeteren, welke in zommige Steden en Dorpen omtrent het aanstellen van de* Vroedvrouwen *plaatsch heeft, en gelegentheid geven, dat de Baarende Vrouwen van kundiger en bekwaamer Vroedvrouwen voorzien wierden, dan zou mijn oogmerk bereikt worden.* ———

De Taal- en Drukvouten gelieve de Leezer gunstig over het hoofd te zien. De reden waarom deeze Verhandeling zoo veel laater als men verwacht had, het licht ziet, is: Dat mijne Verhandeling aan het Geneeskundig Genootschap Servandis Civibus *gezonden en verscheidemaalen hier in aangehaald noch niet uitgegeven is, maar thans binnen weinige dagen zal uitgegeven worden.* ———

LU-

L U C I N A

ONTDEKKENDE

De waare oorzaaken, der onkunde en onbekwaamheid van de meeste Vroedvrouwen, binnen onze Republiek, zoo in zommige Steden als inzonderheid op het platte Land: en, de waare wegen en middelen aantoonende waar door men onze Republiek gemakkelijk zoude kunnen voorzien, van wel-opgevoede, deugdzaame, oordeelkundige, handige, en bekwaame Vroedvrouwen.

De *Vroedkonst*, die voortreffelijke en groote Dienaares der *Natuur*, heeft onder de *Goddelijke Voorzienigheid*, door de vlijt, naarstigheid en onvermoeide poogingen, der uitmuntende *Genees- en Heelkundigen*, onbegrijpelijke groote verbeteringen en aanmerkelijke vorderingen gemaakt. Verstandige, bekwaame en handige *Verloskundigen* weeten en kunnen thans veilig, zeker en gemakkelijk, zeer veele moejelijke hinderpalen gelukkig te boven komen, (daar de voorige Eeuwen zich billijk over zoude verbaasen en verheugen) indien geen verdervende hand *Natuur* en *Konst* verkragte, alle bekwaam- en kundigheid nutteloos maakte en schandelijk te leurstelde.

Een verkeerd liggend kind, was in de voorige Eeuwen, in die daagen van onkunde, een wonder als het levendig gebooren wierd. Duizende vrouwen en kinderen wierden, door een ontijdige en te vroege dood, den *Staat* deerniswaardig ontrukt, bejammerenswaardig van de Waereld gesloopt en het ongelukkig slagtoffer der onwetenheid. Men was zelfs in 't begin van onze Eeuw noch niet instaat om zonder gevaar de moejelijke en zwaare hoofdgeboortens te redden; ja, duizende vrouwen ble-

ven de zerk haarer vrugten, of zonken in 't graf, aan de gevolgen van eisſelijke konst bewerkingen, om dat *Natuur* of *Konst* noch geene betere middelen uitgevonden hadt, om deeze moejelijke geboortens te verlosſen en gelukkig te doen eindigen.

Thans *Land en Stadgenooten!* beleven wij die gelukkige tijden, en kunnen die moejelijke en tegennatuurlijke geboortens, waar de *Natuur* voor in gebreeken blijft, of tevergeefs haare kragten op verſpild, en ten nadeele van vrouw en kind werkt, machtig onder de armen grijpen, kragtdaadig onderſteunen en met of zonder eene gewaapende hand, door kloekmoedige en op *Rede* gegronde *Konstbewerkingen* gelukkig en gemakkelijk met behoud van moeder en kind ten einde brengen, ja ſneuvelen in enkele gevallen (dat nochthans zeldzaam gebeurd, als vroegtijdig een bekwaam Vroeter aanweezig is) de kinderen eens onder de moejelijke *Konstbewerkingen*, verſtandige en handige Mannen kunnen evenwel de Vorm tot nader Vrugtgebruik ſpaaren, zo door geen doemenswaardig eigen belang, Heidenſche domheid, roekeloosheid, of door onverſtandige handgreepen de geboorte deelen der Vrouwen vertroeteld en tot verſterving toe verwaarloost zijn. De ondervinding heeft geleert, dat de doode kinderen zo dikmaals niet voorkomen zederd men *Chirurgijns* gebruikt heeft om levende kinderen te haalen en de baarende Vrouwen, hebben ook veel veiligheid daar bij gevonden. Welk eene voortreffelijke verbetering voor het Menschdom! en inzonderheid, welk eene gerustheid en geluk voor de baarende Vrouwen, is hier door te weeg gebracht? Men kan hier over nazien mijne verhandeling onder de Zinſpreuk *ſimplex veri ſigillum* van den grooten *Boerhaave* betrekkelijk op de *Vroedkonst* gemaakt; te vinden, in het negende deel van het *Genootſchap Servandis Civibus.* — Hoe ook de *Vroedkonst* ten top geſteegen is, 'er zijn nochthans gewigtige hinderblokken, welke zomtijds de bekwaamſte *Vroedkundige* doen ſtruikelen, of noodzaaken en verpligten, om eene gevaarlijke konstbewerking in 't werk te ſtellen, om niet alleen

daar

daar door te trachten en moeder en kind te behouden, welke natuurkundig zeker beide anders omkomen moeten, maar ook om aan de verſtandige regelen der Konst te voldoen en zijn geweeten onſchuldig en onbevlekt voor knagend en wroegend na berouw te bewaaren. Zoo lang de *Natuur* door toevallige omſtande en ziekelijke geſteldheden belet en verhindert word, om alle Vrouwen gelukkig en welgeſteld voor het kinderbaaren te formeeren, zoo lang zullen ook onverzaagde en kloekmoedige Vroedmeeſters, voor dit gering getal van mismaakte, kromme en van nauwe bekkens voorzien zijnde Vrouwen, verpligt zijn, hunne toevlugt te neemen tot gevaarlijke konstbewerkingen.

Zulke nauwe bekkens en mismaakte *Vrouwen*, zijn de klippen, waarop de verſtandigſte, handigſte en bekwaamſte *Verloskundigen* hunnen goede naam, faam en gezondheid op verzeild hebben en in 't vervolg op verzeilen zullen, ja geduldig verdraagen moeten, van eerlooze Aterlingen en onkundige in de *Verloskunde* gelasterd, gehoond, geergerd en vervolgt te worden. Zodanig een nauw bekken en mislukte konstbewerking deed het crediet van *Mauriceau* in Parijs wel vijftig percent daalen en een beroemde *van Deventer* in ons *Vaderland* op het einde van zijn leven ongelukkig worden. Beide Mannen nochthans van beproefde deugd en kundigheid, ja de grootſte *Vroedkundigen* van hunnen tijd, waar de konst een oneindige verpligting aan heeft. Zoodanig een nauw bekken en mislukte konstbewerking was oorzaak, dat men de braave *Vroedmeeſter J. Brouwer*, na de gevangenis ſleepte en door tien gewaapende Boeren met gelaaden geweer als een ter dood veroordeelden liet bewaaken. Ja, hoe veele ervarene *Vroedkundigen*, welkers naam ik uit hoogagting verzwijge, hebben om die Reden de *Vroedkonst* laten vaaren en voor altoos vaarwel gezegd, tot aanmerkelijk nadeel en ſchaade der Vroedkonst. ———

Echter hoe ook door laage zielen zulke mislukte gevallen aangezien worden, zij zijn uithoofde van de nauwte der bekkens, misgeſtalte der deelen,

groote der kinderen, of door de goddeloofe verwaarloofingen, welke voor af plaats hebben zomtijds onvermijdelijk voor de kundigfte, braaffte en handigfte *Vroedmeefter*. Even gelijk een dapper Held die met beleid en oordeel een Batalje waagt en verliest, dus geen louweren van overwinning plukt, nochthans een verdienftelijke Held blijft; of gelijk een ruftig en ervaaren Zeebouwer, een goed Zeeman blijft of fchoon zijn onderhebbende bodem door de woede der ftormen tegen de rotfchen verbrijzeld word, zoo blijft ook een bekwaam en handig *Vroedmeefter* dezelve verdienftelijke man, of fchoon een wel uitgevoerde konstbewerking niet zo gelukkig flaagt als men wenscht, bid en verlangt.

Gelukkig nochthans, ja, zeer gelukkig is het, dat die moejelijke verlosfingen niet dikwils gebeuren en uit duizende vrouwen, vind men zelden een zoo eng als *Mauriceau* te Parijs en ik te Stompwijk aantrof, welke vrouw, ik, door de Keiferfnede verloste, en bevond dat het bekken van 't fchaambeen tot het heilige been geen twee duimen wijt was, zijnde de vrouw geheel mismaakt en maar 33 Rhijnlandfche duimen hoog. Ook komen die moejelijke baaringen zeldzaamer voor om dat zommige mismaakte vrouwen van *Natuur* gelukkig onvrugtbaar zijn of door Mannen weinig gezogt worden, dewijl de uiterlijke gedaante en een gezonde geftalte der *Vrouwen* geen geringe drijfveer is, om haar voor de Mannen bekoorelijk te maken, welke aanlokfelen in mismaakte, geboggelde en krom gegroeide lichaamen niet aan te treffen zijn. Een wel ingerigte en gezonde *Staatkunde* zou misfchien veel toebrengen kunnen om zodaanige moejelijke verlosfingen noch te verminderen. —— Hoe moeielijk en eng de bekkens ook moogen gevonden worden, zoo zijn nochthans die gevallen niet hoopeloos, maar kunnen of door de Keiferfneede of als het kind zeker dood is, door het verdeelen van het kind tot een gelukkig einde gebragt worden, ja in onze daagen heeft de ondervinding geleerd dat de doorfnijding van 't fchaambeen met een goede uitflag in 't werk gefteld is geworden, veel,

ja

ja zeer veel hangt af van een vroegtijdige hulp en kloekmoedig besluit. —— Is de *Vroedkonst* hedendaagsch, zoo ten top gesteegen en kunnen handige Vroedkundigen veele en zeer gewigtige hindernissen gemakkelijk veilig en gelukkig overwinnen, billijk moeten wij ons dan verbasen verwonderen en bedroeven, dat Helaas! noch veele baaringen voor de Vrouwen, oorzaaken des doods zijn, en haare vrugten met zo veele smerten gedragen; ongelukkig sneuvelen. De *Maatschappij* van hunne nuttige *Burgeren*, die hunne waardste en duurzaamste rijkdommen uitmaaken berooft wordt, de Mannen hunne Egtgenooten en tederlievend kroost onder, of op de verlossing na' duizende rampen uitgestaan te hebben zien bezwijken en door een te vroege dood uit de armen hunner liefde op het alleronverwagst zien wegrukken, de huwelijks verbonden al te spoedig verbrooken worden, ja, dat de begraafplaatsen vet gemest worden met kraamvrouwen en dood ter waereld gekomen kinderen, welke een voorzigtige en wijze Staatkunde konde spaaren en een verbeterde gezuiverde en eenvoudige Vroedkonst gemakkelijk het graf ontwringen konde. Wie zal ons berekenen het aanmerkelijk verlies, welk den *Staat* 'er door treft en welk een nadeel en schaade *'s Lands* schatkist 'er jaarlijks door lijd? te ondoenelijker, dewijl van veele *Steden* en *Dorpen* geen nauwkeurige lijsten gehouden worden, aan welke ziektens of kwaalen de menschen overleden zijn.

Welke zijn de oorzaaken, van deeze zoo aanmerkelijke verliesen? Zullen wij de *Natuur* beschuldigen en te onrecht bekladden? Dat zij verre, want de wijze *Bouwmeester* der *Natuur* heeft reedenmagtige en verstandige Weesens op de Aarde gesteld, welke door hunne bekwaamheid de *Natuur* te hulp kunnen komen. Even zoo dwaas en ongerijmd het zoude zijn, als een *Landbouwer*, die ploegen, zaaïen en ter regter tijdt het inzaamelen zijner veldgewassen verwaarloosde de *Natuur* kan beklaagen, als hij geen goede en rijke oogst bekomt; zoo min kunnen wij ook de *Natuur* beschuldigen als wij de regte tijdt om

een Vrouw gelukkig te verlosſen uit het oog verliezen. Of zal een vermeetele en onkundige Dweeper de *Godheid* zelve aanranden en een voorbedagtelijk kwaad en verzuim, door menſchen veroorzaakt aan de *Goddelijke Voorſienigheid* toe ſchrijven? Met deeze dekmantel worden de grootſte mishandelingen en de eisſelijkſte verwaarloosingen dikmaalen bewimpeld, de onkundige en onnooſele menſchen zagtelijk in de luuren gebaakert en nedergezet. Of zullen wij met het gevaarte van *Montgolfier* door de dampkring ſteigen en het ſtarrendak beſtormen, om de oorzaaken in de Planeeten optezoeken? Even zoo min als de Hondſtar oorzaak is van beſmettelijke en heerſchende ziektens, even zoo onſchuldig zijn de overige *Planeeten* aan de dood der Kraamvrouwen. Of is ons lugt geſtel zoo vergiftende voor de baarende Vrouwen? Dwaaze uitvlugten, om de onkundigen als men het gunſtige tijdtſtip zich heeft laaten ontſlippen te misleiden. Of zullen wij de vertroetelde zeden van onze Eeuw beſchuldigen? Dezelve geheel vrij te pleiten zou een Valsch Compliment aan ons *Vaderland* gemaakt zijn. Doch laten wij die gewigtige vraag dus beantwoorden. „ Er zijn onvermijdelijke rampen en toevallen, welke baarende Vrouwen zomtijds treffen, en gelukkig zijn die Vroedkundigen, welke 'er geen oorzaak toegegeven hebben, maar indien de Vroedkonst over het algemeen door kundiger, handiger en bekwaamer menſchen uitgeoefend wierd, welke door een voorzigtig beſtier van de kragten der Natuur in natuurlijke baaringen de kinderen uit de milde hand der Natuur ontfingen, en de moejelijke hoofdgeboortens als de Natuur beſweek en weigerde de verlosſing te begunſtigen, of daartoe niet dan met gevaar van moeder of kind vermoogende was, ter regtertijd door de konst te hulp kwaamen, en eindelijk alle tegennatuurlijke liggingen der kinderen aanſtonds op het ſpringen van het water en een genoegzaame ontſluiting der baarmoeders mond zijnde door een konſtige voet geboorten ten einde brachten, dan zoude zoo veele baaringen geene oorzaaken des

„ doods

„ doods van Vrouwen en Kinderen zijn en de Maat-
„ fchappij zoo veel nuttige leden jaarlijks niet on-
„ medogend ontrooft worden en de konstkundige
„ en handigfte konstbewerkingen niet zoo dikmaals
„ met een flegte uitflag achter volgt worden; tot fchan-
„ de voor een gezuiverde Vroedkonst en verwijt
„ voor een verlichte Natie. ”

Om te verzwijgen dat men op zeer veele *Dorpen* in 't geheel geen hulpvrouwen vind waardoor de zwangere Vrouwen in de grootfte verlegentheden gedompeld worden, ja met de reeds gebooren kinderen fneuvelen eer men van een ander Dorp een hulp- of vroedvrouw kan bekomen. Maar Helaas! Hoe is het zelfs gefteld met zommige vroedvrouwen, welke de goede ingezetenen toegevoegd worden, en een zwangere vrouw haar leven en dat van haar kind moet aanvertrouwen, in zommige *Steden* en *Dorpen* binnen ons Vaderland gefteld? Aller betreurénswaardig en jammerlijk vind men zomtijds dat het met de bekwaamheden van zommige Vroedvrouwen gefteld is, en hoe veele baarende vrouwen moeten niet onder de grouwzaamfte en ongefchikfte handen van alle kundige hulp ontbloot, met haare vrugten na duizende elenden uitgeftaan te hebben omkomen? Vrouwen van Nederland! Gijlieden dwingt ons, om voor U in de bres te fpringen! Gij verdiend een beter lot, een betere hulp voor de dienften aan 't *Vaderland* gedaan, voor de opgebragte fchotten en lasten waar mede men een wachlend *Vaderland* onderfteund en de Maatfchappij onderfchraagd, voor de nuttige *Burgeren*, Land- en Water-Helden, welke door U lieden zijn voortgebracht en ftaan voortebrengen. — Of zal een *Staat* eeuwig onverfchillig zijn in de rampen der Vrouwen? Neen, dat zij verre. Door de wijze voorzorg der *Overheden* zijn zelfs hier en elders in de groote *Steden Onderwijzers* in de *Vroedkonst* aangefteld om de *Vroedvrouwen* te onderwijzen en nieuwe aan te kweeken, maer hoe veele verbeteringen diende op zommige plaatfen in de onderwijzing? ook zijn door de braave *Regenten* in

veele *Steden*, ja zelfs op zeer aanzienelijke jaarweddens, bekwaame Vroedkundige Mannen aangesteld om baarende Vrouwen, zo wel Rijke als Armen, in haar nooden bij te staan en de Vroedvrouwen te ondersteunen. Maar goede Hemel! wanneer roepen veele *Vroedvrouwen* de hulp van een *Vroedmeester*? Zijn 'er niet veele domkoppige en stijfhoofdige *Vroedvrouwen*, die in koelen bloede de dood van moeder en kind afwagten, en dus de Zenuwen van den *Staat* roekeloos vergruisen, zonder een Vroedmeestershulp te eischen en de beste en voortreflijkste inrigting en voorzorg van waardige *Burger Vaderen* schandelijk en ongestraft versmaaden. Ja, wij zouden haar met naam en toenaam kunnen noemen, die, als zij tot der dood toe, de vrouwen en kinderen, verwaarloost hebben, eerloos de arme vrouwen onverlost laaten leggen, en, onder eenige voorwentsels weggaan, om dus met geen Vroedmeester te doen te hebben, hoe ook zulk een doen tegen *Ordonnantien* en *Reglementen* mag aandruisen van de Hooge Overheid gegeven. Maar, al roepen en eischen zommige *Vroedvrouwen* een *Vroedmeester*, het is zeldzaam vroeger, of het kind heeft reeds zijne levens grondbeginselen verlooren, en de moeder is nauwelijks te redden of legt in doodsworsteling; dan, dan zoekt men maar ongelukkig te laat de hulp van een Vroedmeester in zeer veele gevallen, of om dat hij maar alleenig aanschouwer zal zijn van het elendig en pijnelijk afsterven, of om dat men de kwaade uitslag van een wel uitgevoerde *konstbewerking* hem op den hals kan schuiven, als hij de verlossing onderneemt; hoewel *Verstandige*, de oorzaak des doods zoeken in het te lang toeven, en in de onkundige *Raadgevers* greetig vinden kunnen. — Het is niet alleen Landgenooten dat zoodanig een verzuim, alhier in onze Republiek plaats heeft, maar hoe akelig schetst Doctor *Eiszfeld* die verwaarloosing der Vroedvrouwen in *Quedlinburg* af, in zijn nuttig Werkje *over het aangenaame en onaangenaame bij het uit oefenen der Vroedkonst*, en het lust mij zijne eige woorden hier in te voegen: zeggende bladz. 23. enz.

Als

Als ter regter tijd bij een jonge en voor de eerſte maal baarende vrouw alle tekennen van baaren verſchijnen, de pijnen en onrustigheden in de buik beginnen, de vliezen ſpringen en de wateren afvlieten, waarop als dan de waare weeën uit de lendenen beginnen, en in de ſchaamte nederdalen, met tusſchenpoſende lendenpijnnen vergeſeld, volgen, de vroedvrouw ontdekt de inwendige mond van de Baarmoeder geopend, en kan van het opperſte deel des hoofds iets voelen, maar de buik in plaats van zich te veranderen en te daalen, gelijk gewoonelijk geſchied, blijft als te voren, de vrouw krijgt de hevigſte aenhoudende weeën, doch de vrugt daald niet lager door het bekken, maar zij bemerkt, dat de eene zijde van de onderbuik vol, en hard is en de andere zijde zich week gevoelen laat; in deze omſtande wagt de Vroedvrouw de eerſte, tweede ook wel de derde dag af, en alle de ſtrenge weeën, worden in die tusſchen tijd, zonder het gewenscht gevolg, te vergeefs verarbeid. Zij ſpreekt dag en nacht tot deeze deerniswaardige en op ſpoedige hulp hoopende vrouw, van een gelukkige verlosſing, van God en zijn genaadige bijſtand. Doch zij ziet en ondervind dat de omſtandigheid beklaaglijker bedroefder, ende arme baarende elendiger en kragtelooſer wordt. Nu houd haar gemeende ſchranderheid en in gebeelde wijsheid op, weet zich niet verder te beraadſlagen en de baarende te helpen, ja zij geloofd helaas! noch alles gedaan te hebben, wat mogelijk is. Daar op vald haar eindelijk noch eene goede raad in, ſchoon eerst den anderen dag: men moest om een Doctor ſtuuren, dat dezelve ſpoedig kwam, en een kragtige vlaag of weeën drank of een voortreffelijk afdrijvend poeder ordoneerde. Den Doctor komt, praat een wijnig met de in zulke zware noodleggende vrouw, (met allen ſpoed voeld hij de pols nu, nu geduld het is een eerſte kindje) maar hij is onbekommerd, om zorgvuldig de gedaante van de buik te betragten, noch minder om met zijn hand de uiterlijke en innerlijke teeldeelen te betasten, en zeker te onderzoeken: of ook door een gebrek in de teeldeelen, in 't bekken, of ook de groote van het hoofd, kwaade legging of andere voorvallen, de

 oor-

oorzaaken van de hardnekkige en langduurige verlosſing zijn. De vroedvrouw zegt, Heer Doctor het hoofd ſtaad regt in 't bekken (Goede Hemel? menigmaal legt de heup of een ander deel voor, het ontbreekt maar aan weeën en pijnen en helaas? duizende weeën heeft de vrouw vergeefs verwerkt,) *voorſchrijft doch maar een regt goed drankje dat braaf op de weeën werkt, waar door het boven los word, door zotte waan bezield zijnde, om dat het hoofd niet verder voortkömt, dat het hoofd vast gegroeid zit.*

Den Doctor door de vleijënde pluimſtrijkerijen der Vroedvrouw ingenomen (welke een ſchande voor de Edele Geneeskonst) grijpt (o dat hij daar voor de teeldeelen hadt aangegreepen) den bereidwillige pen en inkt en voorſchijft een magtig en ſterk vlaag drankje, uit den beroemde Borax, caneel poejer, caneel Pouleij wateren, en caneel ſtroop zamen geſteld, om de barende vrouw alle 2 uuren een of twee lepels vol in te geven. De baarende krijgt daar op veel grooter onrust, benauwdheid en braaking, daarbij blijven de overige omſtande als te vooren; (ja niet zelden word daar door verwekt een Congeſtio ad uterum en het bloed ontvlied de teeldeelen, dus veel erger en grooter gevaar.) Dewijl nochtans het opgekomen braaken om zijn heevigheid voor bedenkelijk en gevaarlijk gehouden word, zo word het voorig drankje eenigzints veranderd, men laat namentlijk de Borax 'er uit, en neemt tot agt loot water een ſcrupel Balſamiſche pillen en een half dragma gezuiverde ſalpeter: want de barende heeft in eenige tijd geen afgang gehadt.

Het braaken wel is waar verminderd eenigzints daarop, maar de overige omſtanden blijven beklaagelijk en betreurenswaardig. — Moest niet een Doctor in zoodanig geval voldoender zekerder oordeelen en de heelkonſtige verlosſing voorſlaan? was het niet raadzaamer en veel beeter geweest, de Geneesmiddelen te laten vaaren, en door de Vroedkundige handgreepen *de noodige verlosſing onderzoeken?*

Den 3 dag 's avonds zend men om hulp te erlangen, en deze droevige baarende vrouw noch te redden, na een ander Doctor, welke de vroedkonst verſtaat en

van

van welke men weet dat hij kundigheid in zoodaanige droevige gevallen beweezen heeft, dewijl hij in verſcheide zwaare en teegennatuurlijke gevallen, zoms door het enkel aanwenden van een Vroedehand, zomtijds door nuttige Werktuigen, de verloſſing ter uitvoer gebracht heeft. —— Maar die oude en zich verſtandig meenende Vroedvrouw, die reeds verſcheide maalen verdient hadt, van deeze Doctor weggejaagt te worden, belet, betoond haar onwilligheid, en verhaald aan de in benauwdheid liggende vrouw, hoe gruwelijk verſchrikkelijk ja gevaarlijk het is, en wat voor geweldige ſmarten uitgeſtaan moeten worden, als een kind afgehaald moet worden, zegt daarbij, zij wilde niets daar mede te doen hebben: de baarende moest doch ſterven, enz. belooft middelerwijl noch altoos een gelukkige verloſſing om niet wederom te verwagten weggejaagt te worden. Alleenlijk de vrienden willen waare het mogelijk dat vrouw en kind geholpen wierden, of ſchoon de vrouw reeds een geweldige koorts uitgeſtaan heeft. De vroetkundige Arts betoond zich om zijne verlangde hulp bewijſingen gewillig, en gaat zonder, tijd verlies tot de om ſpoedige hulp eiſchende vrouw. Als hij in de kamer treed, zoo is de vroedvrouw op zijde geweeken. De vroedkundige Arts begeert van de Vroedvrouw een uitvoerig en toereikend narigt, van het begin der baaring tot op die tijd dat hij 'er bij gekome is. De Vroedvrouw doet het zelfde verhaal als tegen de eerſte Doctor, maar voegt 'er bij, dat haar voornaamſte begeerte was, dat hij noch een ſterker vlaag drankje ordoneerde waar op zij alle hoop en Heidensdom vertrouwen ſteldt. —— Maar als de Vroedkundige Doctor de zieke baarende vrouw nauwkeurig gaade ſlaat en alles oplettend ondervraagt, zoo merkt hij reeds een beginnende' eilhoofdigheid, geweldige ongeregelde beweging in 't bloed, een donker rood gelaat, een ſnelle volle krampagtige pols ſlag, vergezeld van hevige hoofdpijnen, onlesbaare dorst en ten eenemaale ſlaapeloos.

Hij betracht verder de buik en vind de linkerzijde tot onder het midden rift hard en uitgezet, maar

de regter zijde bevind bij week en leeg van de deelen der vrugt, doch de ongelukkige vrouw, klaagd overgeweldige pijnen in 't lijf, en kan op de regte zijde niet liggen.

Als de vroedkundigen Arts eindelijk de teeldeelen wil betasten en maar in 't bekken begeert te voelen, zoo wordt hem zulks uit een dwaaze zondige ſchaamte en wegens de te vooren bijgebragte vrees voor de verloskonst verhindert, onder voorgeeving: Miſchien helpt de lieve GOD *noch deze nacht, men zal het tot morgen aanzien*, (wreede beulen van baarende vrouwen) *Dewijl de Doctor de bedenkelijke omſtande en toevallen kend, zoo gebruikt hij veele beweegredenen (om de baarende en omſtanderen tot de konſtige verlosſing overtehaalen) maar het voorneemen blijft door het verdoemelijk vooroordeel van de vroedvrouw geſterkt onveranderlijk. De vroede Doctor voegt 'er noch bij: Indien hier noch iets helpen zal, zoo moet* GODS *genaade en vijfvinger kruit helpen! Genoeg gezegt. —*

Ontertusſchen voorſchrijft den Doctor een verkoelende en krampſtillende drankje, of ſchoon hij wel weet dat het niet tot die verlosſing, maar alleenlijk tot verzagting iets toebrengen kan.

Ter verwijdering der teeldeelen en verzagting der pijnen wordt een verzagtende ſmering aangewend en een warme ſtoving op de buik bevolen, De pijnen zijn daarop eenigzins lijdelijker geworden, zoo dat zij ook op de regter zijde leggen kan, doch deeze nacht is even vrugteloos als de voorgaande voorbijgegaan, of ſchoon de baarende een ontelbaare menigte wreede pijnen te vergeefs verarbeid heeft. De morgen daarop gaat de vroedkundige Arts door meedelijden gedrongen ten tweedemaal daar na toe, om zich van zijn pligt te kwijten, maar verneemt niets als onaangenaame berichten, en bevind de toeſtand veel beklaagens waardiger. Hij verzoekt nochmaals om de vereischte onderzoeking der teeldeelen te mogen doen, 't welk men eindelijk toeſtaad, echter met beding, om met de band niet in 't bekken in te dringen, hij onderſlaat, en vind het hoofd geheel eiwijs voor de uitgang van 't bekken, tegen het ſchaambeen aangedrongen, de omtrek van 't hoofd groot en ter linker-

zij-

zijde gelijk geklemt ſtaan, en helt zelfs naade regterzijde toe nederwaarts op de moedermond. Hij ſteld nochmaals op de nadrukkelijkſte wijze voor hoe groot het aanſtaande gevaar zij, en verzeekerd dat de vrouw zonder konſtige hand aanlegging niet verlost kan worden, dewijl zoo wel het hoofd te groot ſchijnd, als ook om dat reeds te vergeefs zoo veel geweldige weeën verarbeid zijn, het vermoeden is, dat een gebrek in de beenderen, van 't bekken plaats heeft. ———

Maar de eenmaal bijgebragte vooroordeelen en kwaadaardige meeningen, tegen de vroedkunſtige hulpe, die, wie zou het gelooven? van den Vroedvrouw oorſpronkelijk is voortgekomen, en tot hier toe listig alle hulp belet hadt, maakte wederom door een nieuwe uitſtelling, alle aangewende voorſtellingen onnut, zoo dat men het nocheens tot den avond afwagten zal, waarom de Vroedmeeſter wederom met onverrigter zaaken na huis moest gaan. Des namiddag als alle toevallen heviger worden, en de Vroedmeeſter volgens afſpraak wederkomen zal, komt hem de dienstmaagd angſtig te gemoed om hem te roepen. De vroede Doctor komt, treft de gemartelde baarende in doodsbenauwdheid eilende aan, als hij zijn oogen op de kraamſtoel ſlaat, zoo vind hij reeds verſchijde ſtukken bloed in de onderſtaande pot leggen, en terwijl men de barende van 't bed op de ſtoel nochmaals brengt zoo ziet hij het onderleggend kusſen met een meenigte geronnen bloed bezoedeld. De Doctor verſchrikt, (met recht) en merkt wel dat men in zijn afweezigheid de baarende vrouw recht geweldig en wreed aangetast heeft. Haar lieve Ouderen Man en Vrienden bekennen nu algemeen dat de vroedkundige Doctor de waarheid na den regel der Vroedkonst voorzegt heeft, en dat de baarende vrouw door het boosaardig en onvergeeflijk vertoeven van een GOD *engewetenloos Vroedwijf ter dood toe verwaarloost is, en gelijk bl.* 34 onze ſchrijver meld, zonder verlost te worden, *Zalig geſtorven, en het graf van haar vrugt gebleeven is.* Zoodanig een vroedwijf kwam mijns bedunkens met regt *een plaats* in een tuchthuis toe. —

Dusdaanig mijne leezeren ſchetst de Heer Dr. *Eiszfeld* de domheid onkunde en roekeloosheid der

Vroed-

Vroedvrouwen in *Quedlinburg* af, en om de waarheid hulde te doen, kunnen wij van zommige Vroedvrouwen geen gunſtiger getuigenis tot onze grievende ſmart geven. Zommige *Vroedvrouwen* zijn niet eens in ſtaat om een lavement goed in order te zetten. Hebben wij geen voorbeelden zelfs, dat men de Cliſteerpijp in de vrouwlijkheid bracht? Vinden wij bij *Roonhuizen* geen voorbeeld van grouwelijke onkunde en domheid daar de *Vroedvrouw* de Cliſteerpijp door de ſchaamdeelen der vrouw, in de borst, (wie eischt niet?) van het kind hadt ingedrukt, en na de verloſſing van 't kind uit de borst gehaald wierd. Ja, meenig *Geneesheer* klaagd bitter, dat de *lavementen* zoo onbekwaam gezet worden. Een beroemd *Hoogleeraar* alhier, vroeg mij eens, welke *Vroedvrouw* zijn WEdele 'er toe verkiezen kon, dewijl de Vrouwen wegens het pijnelijk onhandig en morzig zetten 'er zo voor bevreest waaren.

Het is niet te verwonderen, dat zommige Vroedvrouwen onhandig en pijnelijk een Cliſteer zetten: want zommige *Vroedvrouwen* zetten het lavement met de losſe pijp vast op de ſpuit, waardoor zij onbekwaam zijn om dezelve te beſtieren, in plaats dat zij eerst voorzichtig na de loop der regter darm, het losſe pijpje in dienden te brengen. Ook word geen werk gemaakt om de leerlingen het Cliſteeren te leeren. — Om de Vrouwen het water uit de blaas aftetappen zijn de meeſte *Vroedvrouwen* onbekwaam, welke Operatie alle *Vroedvrouwen* gemakkelijk en vaardig moesten kunnen verrichten en grondig in onderwezen worden. Hoe ongelukkig is het dat de ſchoone Sexe haar en haare kinderen aan zulke ongeſchikte handen moeten overgeven, om haar in baarensnooden bij te ſtaan.

Hoe dikmaalen word zelfs door ongeſchikte raadgeving van oude vooroordeelen de natuurlijkſte baaringen vertraagt, door het dikwils onderſlaan, de deelen ontveld en pijnelijk, door het ontijdig verwerken der weeën de Vrouwen afgemat en door een al te langduurige en ongeſchikte ligging de baarende

ge-

gemarteld? Zie *van der Laar* §. 187. *in zijn Korte Schets der Verloskunde.* Hebben wij zelfs geen voorbeelden, dat men, als de kinderen levendig gebooren zijn, noch roekeloos dezelve om hals brengt, door de kinderen op de schoot te laaten leggen, tot dat men eerst de nageboorte afhaald, ja beklaagde zich voor het *Collegie der Vroedkonst*, alhier te *Leyden*, zelfs geen *Vroedvrouw* dat zij voor onbekwaam en dom was verklaard geworden, door de Baker, om dat zij zulks hadt gedaan, en het kind dood gedrukt dat levendig was gebooren, zij begeerde vergelding van eer, 't welk men aan haar nochthans niet konde geven, maar wel scherpelijk over zulk een dom doen corrigeerde, waar zij niet anders op antwoorde, als dat zij de konst zoo geleert hadt en dezelve reeds dertig jaaren zoo hadt uitgeoefend. Den Hemel weet, hoe veel kinderen zij op die manier dood gedrukt heeft! Als ik de macht hadt, ik zoude met zoo een Vroedvrouw leven, als verhaald word, dat zeeker *Burgermeester* deed in een beroemde Stad met een onbekwaam *Proponent*, welke zoo elendig predikte, dat 'er geen mensch nut van konde hebben, en bijna niets gecollecteerd wierd, na zelfs onder zijn gehoor geweest te hebben, gaf die verstandige *Burgervader* hem een officie waar toe hij bekwaam was, op voorwaarde, van nimmer de stoel meer te betreeden, op dat kerk en armen 'er niet om lijden zoude.

Hoe veele Vroedvrouwen zijn 'er welke, of schoon zij een volstrekte onmogelijkheid voor haar zien, om de verlossing ter uitvoer te brengen, met behoud van moeder en kind, evenwel hartnekkig gewoon zijn, niet eerder zoodanig een verlossing overtegeven, voor en al eer zij zeer zeker zien, dat door de konstige verlossing van een handig Vroedmeester, noch moeder, noch kind te behouden is! Stellende het geringe voordeel dat zij voor een verlossing krijgen, ver boven de waardij der Vrouwen en kinderen; ja ook om daar door het algemeen de oogen te blinden, de baarende Vrouwen voor de *Vroedmeesters* verschrikt en afkeerig te maaken,

ken, en op de haatelijkste manier af te kunnen schetsen. Zoodanige verstandeloose wreedheden en verzuimen, kan geen *Regeringsvorm*, hoe genaamt dulden, en behoorde in deeze dagen, daar de menschen zoo noodig zijn, niet ongestraft en stilzwijgend over het hoofd gezien te worden, en zelfs moesten *Vroedmeesteren* onder Eeden verbonden zijn, zoodanige verwaarloosingen, aan Overheden aan te geven, op dat zulke kwaadaardige nalatigheden, door onpartijdige in de *Vroedkonst*, en ervarene Mannen, niet oogluikende (gelijk God beeterd dikwils geschied) maar na waarheid onderzogt konde worden, om na bevinding der zaaken door *Overheden* gestraft te worden, ook diende de *Burgers* verzekerd te zijn, dat de straf van zulke mishandelingen na de wet, ter uitvoer gebracht zullen worden: want het is niet de vrees voor de straffe, welke doet gehoorzaamen, maar de zeekerheid dat dezelve uitgeoefent zal worden maekt een *Regering* en een *Collegie* gedugt. Een wond, hoe gering word aan de Chirurgijns door *Ordonnantien* gebooden om aan de *Hoofdofficiers* aan te geven, en *Vroedmeesteren* worden niet genoodzaakt, om ter dood toe verwaarloosde gevallen en wreede moorden van moeders en kinderen aantegeven. Welk een groot onderscheid? In de nieuwe *Ordonantie* van *Haarlem*, worden de *Vroedvrouwen* gelast maandelijksche opgaaven te geven, hoe veel kinderen levendig of dood ter wereld gekomen zijn, en of de kraamvrouw wel of kwalijk hersteld of overleden is. Deeze nuttige en prijselijke inrigting diende, en moest in onze geheele *Republiek* plaats hebben, zelfs op de *Dorpen*. ——

De Wel Edele en zeer Geleerde Heeren Opstellers van die *Ordonantie*, zijn de hoogste lofwaardig en door de wijze nauwkeurige en verstandige maatregelen in de Ordonantie te vinden, toonen zij de waardij der baarende vrouwen op zijn prijs te stellen, en de *Vroedkonst* zeer te begunstigen.

Om de onkunde, roekeloosheid en verre gaande verzuimen verder te leeren kennen, hebben wij

maar

maar de jaarlijksche doodelijsten van zommige *Steden en Dorpen* na te zien, de overledene kraamvrouwen en dood geboorene kinderen op te tellen, ook kan men zulks bij alle Vroedkundige Schrijvers vinden aangeteekend, en, men zal zien, dat de meeste *Vroedvrouwen* de *Vroedmeesters* maar gebruiken om doode kinderen te haalen. —

Maar veel licht zal mij iemand tegenwerpen, de beste, handigste en ervarenste *Vroedkundige* kunnen mistasten, en hebben het ook gedaan; moeten die dan voor hunne zuuren arbeid gestraft worden? Neen Leezeren, dat zij verre! Er zijn geen voorwerpen, welke meerder en noodzakelijker schut en bescherming van de *Hooge Overheden* nodig hebben dan *Vroedmeesters* en *Vroedvrouwen* en door dien de meeste menschen, tot zelfs veele *Genees-* en *Heelkundige* in de *Vroedkonst* onervaren zijn, oordeelen zij juist niet na de gevallen en omstandigheden, maar na de goede of kwaade uitslag, dat nochthans verkeerd is. De allernatuurlijkste Verlossing kan ongelukkig uitvallen en de *Vroedvrouw* kan volkomen onschuldig zijn, ja, een *Overheid* zou onregtvaardig handelen zodaanig geval te straffen. Dachten veele *Doctoren*, *hodie mihi*, *cras tibi*, zij zouden zomtijds zoo liefdeloos niet oordeelen. Doch zulks neemt niet weg, dat door onpartijdige en kundige *Mannen* na de behandeling geen onderzoek behoort gedaan te worden, en aan de *Regering* van de schuld of onschuld geen kondschap gedaan dient te worden, zo wel om de onschuldigen niet alleen vrij te spreeken en te beschermen, maar ook om de schuldigen na verdiensten te straffen, en het uitoefenen der *Vroedkonst* te verbieden.

Daar is een groot onderscheid tusschen een begaane misslag, fout, ongelukkige uitslag en tusschen een kwaadaartig, dom, onkundig en wreedverzuim. Dus is het bij voorbeeld een misslag en fout, welke verschoonnelijk is, als een kind met de eene heup of bil voorkomt, en de *Vroedvrouw* meent, dat het hoofd zich aanbied en te voorbaarig zulks ook zegt; hier kan een jonge *Vroedvrouw* in misleid worden,

 het

het is altoos zo gemakkelijk niet dit onderscheid te kennen, als zommige onkundige zich inbeelden, voor het springen van 't vlies en afloopen van 't water. Maar het zelfde geval wordt een strafwaardig verzuim, wreede roekeloosheid en eisselijke domheid als de vliezen gebrooken zijn, het onderscheid tusschen het hoofd en de bil, door eigenaartige kentekenen duidelijk en kenbaar wordt, en dat de felste weeën, te vergeefs twee- of driemaal vierentwintig uuren, zonder eenige vrugt verwerkt worden, zonder dat een *Vroedvrouw* de verlossing zelve onderneemt, dat gemakkelijk te doen was, of aan een *Vroedmeester* overgeeft, maar zich 'er hartnekkig tegen aankant, of schoon de baarende, de vrienden en omstanderen 'er om bidden en smeeken. ——

Het is een misslag en onbedacht zeggen, als een *Vroedvrouw* bij een barende vrouw komt, de moedermond dun, zagt, geopent, een groote waterblaas voeld groejen en het hoofd aan zijn hardheid en naaden kenbaar in een natuurlijke ligging daar agter bevind, daar uit onbedachtelijk voorzegt, hier zal spoedig een kind zijn, niet vooruitziende dat zoodanig een kind in de onderste opening van 't bekken, noch hinderpaalen kan ontmoeten, waar door de verlossing vertraagt kan worden, ja, zelfs voorbaar onmogelijk wordt om ter uitvoer te brengen. Dit zelfde geval dat in 't begin een onvoorzigtig zeggen, een misslag en fout was, wordt als het hoofd in 't bekken gezakt is en vast geklemt raakt, wordt, herzeg ik, een doemenswaardige roekeloosheid, ja, een wreede en ontmenschte doodslag, wanneer men dan te vergeefs, een vrouw daagen en nachten met de wreetste en hardste pijnen laat martelen, tot het kind dood en de vrouw stervende is, als gesprooken en verzogt wordt om een *Vroedmeester*, men spitsvinnig de baarende toevoegt: behoord gij ook al tot die vrouwen, die een *Vroedmeester* willen hebben en de moode volgen, wat denkt gij dat *Vroedvrouwen* ook geen kinderen kunnen haalen? zij moesten liever zeggen, ontfangen, als het van zelve komt; hier is noch geen kind te haalen, geen *Vroedmeester*

kan

kan het verlosfen gij moet geduld hebben, of ik gaa heen, gij weet wel dat zonder pijn geen kind komt, als 'er een *Vroedmeester* komt vermoord hij u gewis, daarom moet men 'er geen gebruiken, zij werken met *Instrumenten*, waarmede zij moeder en kind dooden, daar en daar is hij geweest en de vrouw en kind zijn beide gestorven, zijnde nochthans listig genoeg om te verzwijgen, dat zij 'er eerst drie, vier, ja agt dagen en nachten na 't springen van 't water gezeeten hebben, tot dat het kind dood en verrot was, en de teeldeelen der Vrouw eer de *Vroedmeester* hand aan 't werk floeg, door de drukking van het hoofd, met koud vuur al waren aangedaan, dat het verwilderd gezicht, de eilhoofdigheid, een tusfchenpofende pols reeds aankondigde de nabijheid van de dood en dus voor Natuur en Konst geen middelen meer overbleeven om het verzuim te herftellen. Zoodanig een geval is geen misflag meer; maar een alleronchristelijk verzuim, domheid, koppigheid, ja ontaarte roekeloosheid, door de wangunst voortgebracht, door een toegefchroeit geweeten gekoesterd, door de onkunde onderhouden en voortduurende. Ik weet wel, mijne Lezeren! dat zoodanig redeneeren en praaten van een onkundige *Vroedvrouw*, thans geen of weinig invloed heeft bij weldenkende en gegoede lieden, maar de gemeene en arme, de nuttige Landman, die dikmaals drie uuren ver moet om een *Vroedmeester*, en dan noch geen vermogen heeft om te betalen, durft naauwelijks van een *Vroedmeester* fpreeken; en fteld men het al eens voor, men is zomtijds maar blijde om de fpitsvinnige mond van de *Vroedvrouw* weêr tot bedaaren te brengen, dat zij maar wederom ftil is en blijft: want anders is men van alle hulp ontbloot. Hier door vertraagt men dat ter regtertijd geene bekwaame hulp kan aangewend worden, het dierbaare leven van onze evenmensch fteld men roekeloos in den waagfchaal van onzekerheid; of offert het door de onkunde en roekeloosheid aan eene zekere dood op; wij zouden in ftaat zijn genoegzaame voorbeelden bij te brngen, daar de moeders en kinde-

ren onverlost zijn gebleeven, en men de vruchten noch een geruimen tijd na de dood in de buik heeft zien ſpartelen, van alle kundige hulp ontbloot.

(Het is een teken van een zwakke Staatkunde geſtorvene Vrouwen niet van haar noch levende kinderen te verloſſen, billijk behoorden alle *Overheden* daar in te voorzien, zoo als het te Groningen gedaan wordt, 'tgeen men in de Ordonantie kan leezen.)

Van daar dan, dat Mannen zomtijds in 't kraambed hunne Vrouwen zien ſterven, en een noodzakelijke moeder voor een talrijk huisgezin moeten derven, van daar, dat het tedere kroost zoo vroeg eene braave moeder mist, in eene diepe rouw gedompeld wordt, en een vreemde opvoeding moet ſmaaken. Hier door veroorzaakt men dat de Vrienden hunne Vriendinnen elendig verlieſen, familiën uitſterven door het misſen van vrouwen die nog meerdere kinderen zouden hebben kunnen baaren. Dit is veeltijds oorzaak dat de Maatſchappij nuttige Inwoonderen verliest, en de Weeshuiſen bezwaard worden met kinderen, welkers moeders men noch had kunnen behouden, dat verzuim brengt het zijne toe aan de ſchaarsheid onder de Boeren en Burgerſtand, aan dienstbodens, misſchien ook oorzaak van het gebrek aan matrooſen en ſoldaaten, terwijl vernielende Oorloogen ons Gemeene best ontrusten, ten minſten het is zeker als al die kinderen behouden waaren en voor de dienst genegen zijnde, welke in een dertig jaarige tijdt, zijn verzuimt geworden, men zoude een machtige Oorlogs Vloot 'er mede hebben kunnen uitrusten en de meisjes tot nuttige dienſten kunnen aanwenden. Het is een misſlag en fout indien een *Vroedvrouw* voor het ſpringen van het water, iets gevoeld bewegen zegt, het kind komt met eene voet voor, en zelfs na het ſpringen van de vliezen op de eerſte en ligte onderzoeking niet anders meend daar het nochthans een hand is; maar dit wordt roekeloosheid, domheid en onkunde, als men op zoodanige een onvoldoenende en ligte onderzoeking aanſtonds de verlosſing tracht aftemaken bij de voorkomende arm. Men moet in die gevallen niet te *ſchie-*

lijk

lijk zijn, want het is met eenige moejelijkheid vergezeld om in zoo eene naauwe opening op het oogenblik te ontdekken of het een hand of voet is, maar is men naauwkeurig en oplettend in 't onderzoeken, dan zijn 'er zeer veel kenmerken, die een *Vroedvrouw* naauwkeurig dient te kennen, waar aan men duidelijk een hand, van een voet kan onderscheiden, het geen in de verlosſing al te groot onderſcheid maakt of men een hand of voet aangrijpt. —

Ik noem het eindelijk een ongeluk, als een *Vroedvrouw* bij de onderſlaaning ontdekt dat het kind met de voeten voorkomt doch reeds lang dood is geweest, de vrouw evenwel tracht te verlosſen, behoorlijk op het kortbed legt, en alles aanwend wat natuur en konst aan de hand geeft, en echter tegen alle konſtige en voorzigtige handgreepen, het hoofd, door al te verregaande verrotting van de romp afſcheid, en te rugge in de baarmoeder blijft, dit is niet eens een misſlag maar een ongeluk en ramp die de kundigſte kan treffen, en de handigſte Vroeter buiten ſchuld kan overkomen, maar welk een naam zal ik het geven, als een *Vroedvrouw* bij een vrouw ontdekt dat het kind levendig is, en met de voet voorkomt, wreed de voet van 't nog levendig kind aanvat, voor de vrouw op 't kortbed gelegt is, het been afſcheurt zo dat het aan de *Tendo Achillis* alleenlijk hangt, en door de zwelling van 't been noch aantoont, dat het voor de afſcheuring geleeft heeft, de beide liezen verder tot in 't vetvlies doorſcheurd, de wervelen van de rug doorbreekt de romp van 't hoofd aftrekt, en in de baarmoeder te rug blijft, zonder dat een nader onderzoek mij geleert heeft dat 'er eenig gebrek in het bekken plaats hadt. Zie mijne waarneeming in 't Genootſchap *Servandis Civibus* het zevende Deel. Hier hadt geen enkelde misgreep en onvermijdelijk ongeluk plaats, neen! onkunde, domheid, wreedheid en roekeloosheid heerschte hier in de hoogſte top: ja, wie zoude durven denken, dat zo een Vroedvrouw noch voor zoo een eiſelijke bewerking, betaaling heeft durven afdwingen, en ook gekreegen heeft. Wat

 wordt

wordt 'er al met de Vrouwen geleeft, het geen niet ter ooren van de *Overheid* komt?

Billijk ftrekt het ons tot groote verwondering, mijne Leezeren! dat, dewijl oplettende en voorzigtige *Overheden* van groote en kleinere *Steden* van onze *Provintien* als *Amfterdam*, *Rotterdam*, *Leyden*, *Haarlem*, *Delft*, *Zeeland*, *Dordrecht*, *Utrecht*, *Groningen*, *Campen* en verfcheide andere plaatzen meer, opentlijke Schoolen opgerigt hebben om de *Vroedvrouwen* bekwaam te maaken en te onderwijzen, 'er nogthans *Vroedvrouwen* in en om de opgenoemde plaatfen gevonden worden, welke dom, roekeloos, onweetende en grouwelijk brutaal zijn, zijnde veel beter voor de visbank, fpinnewiel, pluisplank en ander ruuwwerk gefchikt, dan, voor een *Vroedvrouw*, ja, wat meer is, het welk ik bewijfen kan, de vereischtens niet eens bezitten, welke de *Overheden* door de *Reglementen* en *Ordonantien* vorderen en evenwel op de voornoemde Schoolen geleerd hebben, en door de Collegien bekwaam geöordeeld zijn, om het Vroedvrouwen Ampt uit te oefenen. —— Dit ftrijd tegens de goede meening van onze *Geachte Overheid* en deszelfs Vaderlijke zorg! ——

Het is te verwonderen, dat terwijl veel al de Vroedkonst aan de vrouwen is aanvertrouwd geworden, fchoon wel is waar, altoos uitmuntende *Genees-* en *Heelkundige*, de baarende vrouwen behulpzaam geweest zijn, zij tot heden toe over het algemeen niet bekwaamer in het uitoefenen der *Vroedkonst* geworden zijn, dewijl een zwangere en baarende vrouw, zoo veel toevallen en rampen onderworpen is, daar een *Geneesheer* volftrekt noodzaakelijk is, en een *Geneeskundige* zeer veel noodzaakelijke berigten van een *Vroedvrouw* dient te hebben, of door een eigen Vroedkundig onderzoek zich zelve dient zeker te maaken, men geen goede zorg gedragen heeft, dat die geenen, welke tot Vroedvrouwen aangefteld zijn, de noodzaakelijke eigenfchappen hadden, welke daar toevereischt worden, en niet verhinderd is, dat een konst, als

de

de Vroedkonst, welke zoo nuttig voor een *Gemeenebest*, tot onderhouding en voortplanting van het Menschelijk geslagt is; als voordeelig voor een *Republick*, men tot heden zoo onkundig roekeloos en dom noch ziet uitoefenen, van een bende vrouwen daar nog opvoeding, welleventheid, menschlieventheid, kundigheid, naarstigheid, of eenige, beschaafdheid der zeden in gevonden wordt, de weinige braave *Godvreesende*, kundige, ieverige en handige *Vroedvrouwen*, niet hoog genoeg te waarderen uitsluitende. —— Het is te verwonderen, dat de droevige angst, smert, pijn, en gevaar van kinderbaaren, welke veele *Vroedvrouwen* zelfs gesmaakt en ondervonden hebben, haar iever niet heeft aangezet om haar te doen uitmunten in de konst, en haare zelve en haar *Sexe* veele gevaaren te doen ontwijken, vermits zij door de heilzaame lessen van haare *Onderwijzers*, door oplettende ondervinding en lesen van goede boeken, zich veel beter zouden hebben kunnen oefenen, zich zelve en haare Kunne gelukkiger hebben kunnen maken. Het ontbreekt niet aan goede boeken, waar uit zij veel licht en nut zouden kunnen halen, maar haar hoofdigheid, onverstand en waanwijsheid is de oorzaak, dat zij de boeken niet eens in willen zien, veel minder 'er uit willen leren. Zommige ontbreekt het ook aan de vermogens, dewijl zij niet eens leesen of schrijven kunnen. ——

Het is te betreuren en te verwonderen, dat het belang, welk een Republiek, eene familie en zij zelve in de *Vroedkonst* hebben, haar dezelve niet meer ter harten gaat, niet leergieriger, oplettender en ieveriger gemaakt heeft, en de liefde van Vrouwen tot Vrouwen, ja de liefde tot haar eigen zelve, kinderen en familie, welkers zorg haar veeltijds is aanvertrouwd, aangezet heeft om de Vroedkonst zoodanig wel en grondig te leren, dat zij dezelve loflijk ter uitvoer konde brengen, de gevallen welke voor haar niet doenlijk waren, vroegtijdig te leeren kennen, en aan een *Vroedmeester* over te geven, dat haar tot lof en eer zoude verstrekken, bemind bij

Vroedmeesteren, en geagt bij de baarende vrouwen zoude maaken, want het is onmogelijk dat *Vroedvrouwen* kunnen doen, het welk *Vroedmeesteren* ter uitvoer brengen, zelfs is het haar door de wetten verboden, wie zal het dus aan haar ten kwaade kunnen duiden zoodanige verlossingen over te geven.

Nademaal veele en meest, alle de *Vroedvrouwen*, door middel van de verloskunde, haar bestaan en ondederhoud voor haar en de haare moeten erlangen, ook veeltijds een man en familie moet onderhouden, zoo is het te verwonderen, dat de eene voor den anderen niet getracht heeft om in haar ampt, in 't verlossen van Vrouwen uit te munten, om daar door het middel van haar bestaan op eene eerlijke wijze te vergrooten, voor den oudendag iets over te garen en dus het onaangenaame, welke aan de verloskunde gehegt is te verzoeten, ja, bij gevorderde jaaren een stil en gerust leven te leiden, en door haar raad jonge Vrouwen nuttig te zijn.

Men staat versteld, hoe dat zeer veele droevige fouten en eiselijke roekeloosheden, uit haar onkunde voortkomende, haar niet hebben aangespoort, of om haar beroep waar toe zij niet bekwaam zijn, neder te leggen of ten minsten niet getracht hebben daar in kundiger te worden.

Kan 'er wel een aandoenelijker schouwtoneel zijn, of een zieltreffender omstandigheid plaats hebben, als een pijnelijke baarende Vrouw en onschuldig kind, door roekeloosheid te zien sneven, en door onkunde erbarmlijk sterven?

Hoe aandoenelijk valt het voor een *Vroedmeester*, die de menschelijkheid, ik wil niet eens zeggen de Christelijkheid, geheel en al niet verloren heeft, barende vrouwen en kinderen elendig te zien omkomen, welke men door eene geringe hulp zomtijds hadt kunnen redden? kan 'er voor een menschelijk hart wel iets treffender zijn, dan over een onschuldige vrucht en noodlijdende baarende het doodvonnis te moeten vellen, welke een kundige hand

ter regter tijd aangewent, Wis- en Natuurkundig zeeker hadt kunnen behouden?

Nooit konnen de nakomelingen van Apelles beter voorwerp aantreffen, om een verlegen mensch met penceelen en verwen aftemalen, dan een trouw echtgenoot, wiens baarende vrouw door verwaarloofing der *Vroedvrouw* zieltoogende leidt, de weinige hoop, welke hij noch voet, de dienstvaardigheid waar mede hij nog tracht hulp toe te brengen, de liefde, welke in hem heerscht voor Vrouw en kind, de wreeveligheid tegen de *Vroedvrouw*, en de onbekwaamheid om goede hulp toe te brengen, vertoont de verlegentheid op een kragtige en wonderbaarlijke wijze; welk een oog flaat de baarende Vrouw op haare beminde echtgenoot, haar teder kroost, waarde vrienden en goedebekenden? Hemel! hoe zieltreffend is het teder affcheid, dat een baarende vrouw welkers verftand en hart gezond is van haare trouwe echtgenoot, kinderen en vrienden neemt? hoe nadrukkelijk en ernftig verweit zij met een ftamelende en ftervende mond, het fchandelijk verzuim aan den *Vroedvrouw* en zegt (wij hebben het met eige ooren gehoord) ik vergeef U het wanbedrijf, GOD hoop ik, zal het U ook vergeeven, toen ik voor twee en meerdere dagen om een *Vroedmeefter* fmeekte, weigerde gij mij zulks, en daar ftaan nog Geneesheeren ftilzwijgende bij, zonder het fmeeken gehoor te geven, is het niet wat te zeggen, mijne leezeren! Hebben wij geen reedenen om zomtijds een harde taal te voeren? nu zal ik geholpen worden, maar te laat, ik voel de dood reeds met harde fchreeden naderen, de kinderen tot zes in getal, noch onbewust van de bittere ramp van binnen kort een braave moeder te zullen derven, beveeld zij nochmaals voor het laatst een zeer bedroefde Vader aan, welke bijna zinneloos is over de velle fchok, die hem ftaat te treffen.

De bedroefde Ouders, Broeders, Zusters en Vrienden komen om haar de laatste kus te geeven en vaarwel te zeggen, het gekerm, geween, ge-

 klag,

klag, gejammer en gehuil doet alles aan, treft ieder een, behalven het hart van een wreede Vroedvrouw, die even zoo onaandoenlijk blijft, als of zij versteend en door de gewoonte, voor de menschelijkheid niet meer vatbaar is: of die alles, om zich te dekken, aan de Voorzienigheid toeschrijft, want zoo een geval zou haar anders voor een tweede, derde en meerder afschrikken en hoeden.

Een booswicht en verstoorder van de algemeene rust, om zijn kwaad gedrag rechtvaardig ter dood veroordeeld, beweegt het hart noch van elk rechtgeaart mensch, hoeveel te meer moet het ons, mijne leezeren ter harten gaan, een braave en noodzaakelijke moeder voor een talrijk huisgezin te gelijk met haar vrucht te zien door roekeloosheid omkomen, die men had kunnen behouden. ——

De Gegoede, de Rijke en aanzienelijke Inwoonderesfen, trachten en kunnen door het gebruik van bekwaame *Genees*- en *Vroedmeesteren*, wel is waar, zeer veel gevaaren ontduiken, of schoon zij zich zelve door de goede raad van *Genees*- en *Vroedmeesteren* te verwerpen, in ontallijke gevaaren dikmaals storten. Dagten de Kraamvrouwen aan de wet en regel, door de Stigter en beste kenner der *Natuur* eertijds voor de Kraamvrouwen aan het oud *Israel* gegeven, zij zouden omzigtiger zijn, niet zo spoedig haar kraambedde en kamers verlaten, en daar door van een meenigte onheilen bevrijd blijven. —

Kunnen gegoede Vrouwen veele gevaaren te boven komen, daar door is de geheele *Maatschappij* noch niet geredt; want de welvaart en gelukkige omstande van Inwoonderen hangt niet alleen af, van eenige bijzondere perzoonen, maar dat elk Lid van de *Maatschappij*, hij zij rijk of arm in zijn omstande, zoo gelukkig als mogelijk is, en een arme baarende vrouw heeft zoo veel recht om een goede bekwaame en verstandige hulp te eischen, als een rijke, ja een verstandige *Staatkunde*, heeft geen reden om die eisch niet te billijken en te verzorgen.

Dit vooraf gegaan zijnde, laat ons nu zien, welke

ke de oorzaaken zijn dat de *Vroedvrouwen* niet bekwaamer gevonden worden, om haar noodzaakelijk, teeder en zwaarwichtig ampt, met meerder nut en veiligheid voor *Vrouwen* en kinderen ter uitvoer tebrengen, en ten tweeden trachten middelen aan de hand te geven, om die oorzaaken uit de weg te ruimen, dewijl deeze Eeuw en misschien de volgende niet toereikende zullen zijn, om te weeg te brengen, dat de *Vroedkonst* alleenlijk aan Mannen toevertrouwd zal worden. De eerbaarheid, de edele schaamte, het blind vooroordeel en eigenzinnigheid der Vrouwen, zal in deeze en de volgende tijden altoos werk verschaffen aan Vroedvrouwen. Een hand konst, welke bijna van het begin der Schepping af, en tot nu toe aan Vrouwen is aanvertrouwd geweest gaat zoo gemakkelijk niet als zommige zich verbeelden, om haar uit de hand te wringen. *Zie van der Laar in de Voorreden van zijn nuttige Schets der geheele Verloskunde.* De raad die *Plato* geeft, is hier niet te verwerpen; naamlijk, dat men niet moet voorneemen, om in de *Republieken* iets anders te verbeeteren en in te voeren als het geen men weet, dat men die kan smakelijk maaken, uit welke de Republieken bestaan. *Tantum contendere in Republica, quantum probare Civibus tuis possis.*

Ons voormeemen is derhalven niet om de *Vroedvrouwen* uit te roejen en te verdelgen, maar zoo het moogelijk was, nuttiger bekwaamer en kundiger te maaken, ten minsten, daar toe de middelen aan de hand te geven. Mochte ik hier eenigzints gelukkig in slaagen, ik achte mijn tijdt niet onnut verspild, maar mijn oogmerk, namentlijk het heil der baarende Vrouwen en kinderen, bereikt te hebben. *in magnis voluisse sat est.*

De Eerste gelegentheid gevende Oorzaak van het gebrek aan bekwaame handige, deugdzaame en oordeelkundige Vroedvrouwen, zijn wij verschuldigd aan de algemeene minachting, welke men tegen de Vroedvrouwen, en derzelver zwaarwichtig Ampt heeft. — Deeze minachting heeft het Vroedvrouwen Ampt

gemeen met meerder nuttige konsten en wetenschappen. Men vergood een *Held*, die de Waereld in vuur en vlam *Steld*, en de Menschen van de aarde vòor altoos verdelgd, en een *Vroedvrouw* die de Menschen helpt in de Waereld komen, en zonder welke hulp veele kinderen zouden omkomen wordt van veele onkundige veracht, ja het is bij groot en klein in de mond, dat de *Vroedkonst* het uiterste middel zijn zou om een bestaan te zoeken, en het is mij meenigmaalen mislukt om een oordeel kundige vrouw tot het leeren der Vroedkonst overtchaalen. Men prent de kinderen al in de vroege jeugd schadelijke en verdervelijke vooroordeelen tegen de *Vroedvrouwen* in, zoo dat zij natuurlijk een afkeer krijgen tegen deeze nuttige menschen, welke vooroordeelen bij reiper jaaren in een zoort van minachting en verontwaardiging veranderd. Even als of haare verrigtingen kwaad zijn, en tot schaade der menschen verstrekte. In vroegere jaaren stelde men de *Vroedvrouwen* met Toverressen bijna in eene gelijke graad en van veele onkundige menschen is dit vooroordeel noch niet geheel en al weggenoomen, men hield haar voor vrouwen, die oneerlijke en nadeelige handel dreeven met de kwaade geesten, die de vliesen waar het kind in beslooten was, of de zogenaamde Helm voor zeer hoogen prijs Verkogten, en misschien ook van zommige bijgeloovige verkogt wierden: Men was eenvoudig genoeg om te gelooven dat het geluk of de welvaard van de kinderen afhing van de eerlijkheid of oneerlijkheid van de Vroedvrouw: want als een kind met de vlieschen op 't hoofd geboren, en door de *Vroedvrouw* niet overgegeven wierd om verbrand of door de ouderen bewaard te worden, hield men de kinderen ongelukkig, en bejegende de kinderen ongelukken, men schreef het al zeer licht aan de Vroedvrouwen toe dat zij de Helm verkogt hadden, en waarlijk deeze onnosele meening en dom vooroordeel is noch niet geheel en al van de onkundige menschen weggenomen. Niet lang ontmoete ik een *Heer te Amsterdam* woonende en geboren te *Riga*, welke bijna 80 jaaren de zoogenaamde Helm bij zich ge-

gedragen hadt, om gelukkig te zijn, en even wel tegen het bijzich draagen van de Helm juist de gelukkigste niet is. Dwaaze stervelingen! wanneer zullen schadelijke vooroordeelen eens geheel weggeroeid zijn? of de vliesen breeken, zoodat het kind 'er door komt, dan of die vliesen op het hoofd blijven zitten, dat men de Helm noemt, ja of het kind geheel in de vliesen gebooren wordt, zij kunnen geen invloed op de kinderen hebben en zijn voor een *Vroedvrouw* niets waardig.

De onkundige Doctoren in zonderheid zommige *Vroedmeesteren* hebben om eigen belang veel toegebracht om de achting van de *Vroedvrouwen* te doen dalen, dewijl zij alle gevallen hoe onschuldig de Vroedvrouwen zomtijds zijn, kwaalijk en slegt behandeld noemen, om dus haar eer, achting en goede naam te ontneemen, waardoor de goede en kwaade op een gelijke rol gesteld geworden zijn. Dit is oorzaak dat men zeldzaam vind dat braave handige verstandige vrouwen tot het leren van de Vroedkonst overgaan, maar worden 'er veel eer toe afgeschrikt.

Een Vroedvrouw nochthans welke kundig handig eerlijk en Godvreesende is, is een mensch welkers noodzaakelijkheid nooit genoeg gewaardeerd kan worden, die 'sLandsschatten merkelijke vergrooten kan, en in waarheid een bijzonder voorregt van de Magistraat verdiende. Zoodanig een Vroedvrouw kan meerder dienst doen aan een Maatschappij dan een groot getal onkundige *Doctoren*, welke men met eertietels overlaat en tot walgens toe eerbiedigt. —

Waarom veracht en versmaad men het Vroedvrouwen Ampt? Uit onkunde. Is het een schande om een barende vrouw van haar kind te verlossen? Geenzints, maar het verstrekt tot eer en agting zulks loffelijk te verrichten. Is het daarom een schandelijke konst om dat een Vroedvrouw zomtijds dag en nagt moet doorbrengen niet zelden ten kosten van haare gezontheid bij een noodleidende baarende vrouw? zeeker niet want het geen zij waagt naamelijk de gezondheid is niet te waardeeren, en geduldig voorzigtig

en

en met oordeel de tijdt aftewagten zijn deugden welke een Vroedvrouw moet bezitten.

Is de plaats, welke een Vroedvrouw moet kennen, naukeurig, en verſtandig betasten en in vroeten, zoo haatelijk dat men daarom geen achting voor het *vroedvrouwen ampt of* voor een vroedvrouw heeft? in geenen deele; want anders zouden 'er zoo veele ſlaaffche aanbidders der Vrouwen niet zijn. De Koningen en Vorſten Geleerde en ongeleerde Rijke en arme ſchamen zich niet om vrouwen te liefkooſen. De Natuur drijft 'er zelfs een mensch toe aan, en gelukkig hij, die dezelve niet te veel gehoor geeft.

Weet iemand een Edeler en bekwaamer plaats om de kinderen in voorteteelen en uit te ontlaſten! voor zeker neen, van de Grootſte Vorst, tot den armſte bedelaar is geen andere weg gebaand dan een pijnelijk baaren, Zij die de trotſche Schepter zwaaijen zijn zoo wel tusſchen de twee uitloosplaatſen geteeld en uitgekomen als die op den beedelaars ſtaf rust. — Verlieſen *Genees- en Heelkundigen* wel hunne achting, om dat zij de venus ziekte geneeſen, een beſmette of pokkige Roede en Scheede behandelen, of een ſteen uit de Blaas, een verharding uit de Baarmoeder wegnemen, of in 't fondement wroeten om een aarsfiſtel te ſnijden? op geenerlei wijze, Een beroemde *Boerhave* vergoode men, en hoe heerlijk heeft hij ſpaanſche pokken beſchreven en genezen, maar een *Vroedvrouw*, die dag en nacht en dikwils voor een gering loon een kind verlost en een vrouw tot nader voorteeling ſpaard is en blijft in veragting. Of is het dat zomtijds een of meerder vrouwen en kinderen omkomen in of na de verloſſing? dit geeft ſchijn, maar is de *Vroedvrouw* altoos de ſchuld daarvan? zijn 'er geen duizende ongemakken die een baarende treffen en na het graf ſleepen, zonder dat een Vroedvrouw 'er de oorzaak van is? moet men altoos een kwaade uitſlag van een handige konst verrigting aan de Vroedvrouw toe ſchrijven? wie zal dan door den tijdt Vroevrouw willen worden? Domme roekelooze en onbekwaame Vroedvrouwen moet men ruineeren ja ge-

geheel uitroejen maar braave en kundige Vroedvrouwen moeten gemaintineerd worden of het gebrek aan goeden Vroedvrouwen zal dag aan dag meerderen.

Verliesen Genees- en Heelkundige ook geene patienten. En als men de Genees- en Heelkundige hunne eer, achting en aanzien ontnaamen als zij patienten verloren, hoe zou de loffelijke *Genees*- en *edele Heelkonst* vervallen! als een voorzichtig *Geneesheer* bij voorbeeld kreefs oogen voorschrijft en het heeft eene uitwerking even als of zoo een mensch *arsenicum* gebruikt heeft en sterft is het dan recht om zoo een man te laaken te schenden en te lasteren? Geenzints. Of als een kloek en handig Heelmeester een zwaare en gewichtige operatie onderneemt en de patient sterft, moet men die dan schandelijk ten toon stellen of aan de woede van 't graauw blood overgeven om gelijk Archibutus te Romen na een zwaare operatie gedaan te hebben, te steenigen.

Hoe spoedig zou het getal klein worden, en wie zou die konsten en wetenschappen willen leeren! zeer weinige zou men vinden. en geen weldenkende: Want een mensch, die onaandoenelijk is voor eer en schande komt het naaste bij de dieren.

Om dat men veel al de ongelukken die een *Vroedvrouw* overkomen, aan verzuim, nalatigheid en onkunde toe schrijft, en dezelve dan schandelijk ten toon steld zonder reden, doet weldenkende, beleezene en wel opgevoede Vrouwen een afkeer tegen het Vroedvrouwen Ampt krijgen.

Ja maar zal men zeggen het is omdat de Vroedvrouwen over het allegemeen zoo onkundig dom en roekeloos zijn? het is zoo, maar is het over het algemeen met veele Genees- en Heelkundige ook zoo niet gelegen, wie twijveld daar een oogenblik aan?

De vroedvrouwen het is waaragtig en het jammert mij dat ik het zeggen moet, tot schande van mijn *Vaderland*, zijn, over het algemeen roekeloos en onkundig, maar even wel hier en elders kunnen wij noch bekwaame vinden en noemen, is het dan niet smertelijk dat de goede en bekwaame een lot met de roe-

roekelooze ſmaaken en ondervinden dat men de goede weinig of geen eer of achting toedracht.

Dat zommige Genees- en Heelkundige onkundig zijn, is veele hun eigen ſchuld, maar dat veele *Vroedvrouwen* onkundig zijn, is haar niet alléen te wijten, want het *Karacter* van zommige *Vroedmeeſters*, heeft haar onkunde vermeerderd, en de gebrekkige onderwijzing gelegenheid gegeven, een verkeerde ſpaarzaamheid geholpen en andere oorzaaken meer belet dat de aangeſtelde *Vroedvrouwen* niet bekwaamer zijn.

Wil men dan, en is het regt ernst onze *Republiek* van goede *Vroedvrouwen* voorzien, men moet het *Vroedvrouwen* Ampt uit het ſtof der verachting en verſmaading waarin het gedompeld en als onder de puinhoopen van vooroordeelen begraaven ligt zodanig verheffen dat ordentelijke fatzoenelijke en verſtandige vrouwen aangemoedigt worden, om de noodzaakelijke en heerlijke *Vroedkonst*, wel, nauwkeurig en grondig te leren en handig, deftig en lofſelijk ter uitvoer brengen kunnen, de voor haar niet doenelijke werken ter regter tijd overgeven aan een *Vroedmeeſter*.

Het is niet nódig dat de kinderen, haar verrigtinge en werk weeten, maar het is ook ſchadelijk dat men de kinderen voor de Vroedvrouwen bang maake en als werktuigen gebruikt om 'er na bed te jagen. Men deed veel beeter door haar verſtand, aanzien en deſtigheid te verheffen om in de kinderen een behoorlijke aanzien en eerbied te verwekken, welke niet toeliet haare tegenwoordigheid te dulden, dit zou in 't vervolg van jaaren in ſtaad zijn, voor zommige die nu afgeſchrik worden, tot het leeren van de Vroedkonst aantezetten, ten minſten het kan geen nadeel verwekken.

Een konst, een wetenſchap, welke een *Staat* een *Republiek* volſtrekt niet ontbeeren kan, gelijk de Vroedvrouwen konst is, verdient ook van de Regenten der *Steeden* en *Dorpen* eene bijzondere oplettenheid, ende uitoefenaarſters daar van behoorden niet alleen van de Regenten, alle mogelijke ſchut en beſcher-

fcherming verleent te worden, maar vorderd ook teffens bezondere eerbewijzingen, en aanzienelijke voorregten, waar van alle andere vrouwen uitgezonderdt moeften blijven en die allen aan Vroedvrouwen vergunt wierden. —

Men zou aan bekwaame Vroedvrouwen zommige voorregten kunnen verleenen, welke in 't oog van ieder mensch aanzien en voortreffelijk waaren; men hegte bij voorbeeld aan het Vroedvrouwen werk ontflag van alle impost op de eet en drinkbaare voetfelen voor haar geheele huisgezin: Men gaf in groote Steeden in de Kerken voor de Vroedvrouwen een vrije aanzienelijke zitplaats dat het voor het oog van de geheele Waereld bleek dat men de *Vroedvrouwen* hoogachte; en op de Dorpen is het zeldzaaam zoo vol in de Kerken, dat 'er geen goede en deftige plaats voor een Vroedvrouw zou overfchieten. De Nacht wagten van *Steeden* en *Dorpen*, moeften haar ten dienften zijn en zonder eenig voordeel, heen en weder brengen, ter plaatfchen daar haar hulp vereischt wierd, waardoor men voor eerst de Vroedvrouwen bevrijde om niet voor fpot en uit baldadigheid geroepen te worden, maar ten anderen wierden zij ook befchermt voor baldadige ftraadfchenders, waar voor Vroedkonstoefenaars al meenigmalen blood ftaan.

Haare uithangborden, welke op zommige plaatfchen moedwillig afgefcheurd worden, dienden als vertrouwde goederen aangemerkt teworden. Een uitfteekende lantaarn konde het kenmerk zijn van een *Stads Vroedvrouw*, op dat men haar bij nacht gemakkelijk konde vinden; aan *Stads Doctoren, Vroedmeefters en Chirurgijns* zoude zulks ook dienftig zijn.

Op plaatfen daar bezondere fontfen zijn waar uit men aan arme baarende vrouwen en kinderen luuren, linnen en eenig geld verleend, behoorde men in elke wijk, bon of kwartier een van de *Stads Vroedvrouwen*, voor Regentes of goede Moeder bij openvallende plaatfen aanteftellen, om dat zij niet alleen weeten, hoe noodzaakelijk diergelijke goederen bij zommige armen zijn, maar ook

teffens om haar een achting en aanzien te geven, en te gelijk met aanzienelijke vrouwen te doen verkeeren.

Op de Dorpen diende eene Nieuwe aangeftelde *Vroedvrouw* van de Predikftoel aan de opgezeetene afgekondigt te worden, met al het geen men van haare bekwamheden en goed gedrag vernoomen hadt, met verzoek aan de *Dorpelingen*, haar daar voor te erkennen. Ik weet dat zulks op zommige Dorpen plaats heeft. Ik leende voor eenige tijdt een leerling op een *Dorp*, om geduurende de ziekte van de Dorps Vroedvrouw de zwangere Vrouwen te gereiven; De *Heer* van 't *Dorp* vond goed zondags van de ftoel zulks te laaten bekend maaken, met zoodanige verzeekering van haare bekwaamheid dat de Vrouwen met de grootfte gerustheid en vertrouwen zich 'er van bediende, tot dat de Dorps Vroedvrouw weder gezond was. Indien een Vroedvrouw eens, een uitmuntende en gewichtige verlosfing door de konst verrigte, zoude men zulks door de Couranten konnen mededeelen, op dat haar vertrouwen bij de goede burgers vermeerderde. Ook zou de *Overheid* als zij onfchuldig benadeeld wierden, voor haar goede naam, faam en welvaard dienen te zorgen en voor al op de Dorpen belet moeten worden dat geen Vroedvrouwen van andere Ambachten op haar Dorp de voordeelen wegnaamen, inzonderheid als zulks tegen de Dorps ordonantie ftrijde, welke disorder dikwils plaats heeft. —

Door zulke en diergelijke aanzienelijke eerbewijzingen, zal men in ftaat zijn fatfoenlijke vrouwen uittelokken, om het Vroedvrouwen Ampt te leeren, en door den tijd zeer gefchikte, wellevende en handige Vroedvrouwen krijgen, waar aan een man gerust zijn vrouw kan vertrouwen, en de deftigfte Inwoonderen zullen zich niet fchaamen, met zodanig een Vroedvrouw te verkeeren: daar het thans op zommige plaatfen tot zodanig eene laagte is vervallen, dat zelfs *Stadsvroedvrouwen* de allerflegtfte affairen bij de hand hebben, als oude lompen te verkopen, kroegjes te doen, een hoerhuis houden en wat foortgelijke

laagheden al meer verrigten , ſchuwende dus aanzienlijke Inwoonderen met recht, haare verkeering en gebruiken haar in nood, om dat 'er geene van betere opvoeding bij de hand zijn, ik weet wel dat zulke eerbewijzingen maar klaatergoud en bij verſtandige menſchen van geene waarde zijn; maar, die de Vrouwen kent, die weet wel dat zij vatbaar voor eer en aanzien zijn.

Maar veel licht denkt men, als Vroedvrouwen zoodanige achting worden aangedaan, dat zij dan te trotsch en hoogmoedig zullen worden, de arme menſchen, de ſnoodſte ontmoetingen zullen krijgen en zelfs de gegoede en aanzienlijke niet behoorlijk zullen bedient worden? het is ten deele zoo, maar dit neemt niet weg, dat de bijgebragte voorſtellingen nuttig kunnen zijn, de beste zaaken met de beste oogmerken ingericht, kunnen, door geen goed gebruik 'er van te maken, kwaad worden.

De eer en hoogachting welke men, bij voorbeeld, aan een Predikant verſchuldigd is en bewijst, maakt zomtijds een armzalige Dorp Preediker, zoo hoogmoedig en trotsch dat hij noch zich, noch zijn vrienden, noch goede bekenden wil erkennen, vergeetende wie hij geweest is, wie hij is en wie hij zijn moest; kortom, hij wordt *pedantorum facile princeps*, en als men om een of meerdere zoodanige dwaaze ſtervelingen, alle de overige, wakkere, *Godvruchtige* en nedrige Predikanten, alle eerbied, hoogachting en ſchuldige verplichting weigerde, zou zulks niet ten hoogſten nadeelig wezen, en onkundig gehandelt zijn? —— Gewisſelijk ja: Niet de Eer en Hoogachting, welke men aan een weldenkend mensch bewijst, maakt hem trotsch, maar het misbruik, en wie kan juist zoo gelukkig de midden weg houden.

Dat een *Vroedvrouw* Eergierig en naa hoogachting ſtreeft, is zelfs voordeelig voor de konst, zij zal, daar door geprikkeld, noch moed, noch arbeid, iever of tijdt ontzien, om door het handig uitoefenen van haar konst, zich verder te bevlijtigen, het heil der baarende betrachten om tot hoogheid te ge-

raaken, door zoodanig de plicht te betrachten. Na eer en hoogachting te dingen is loffelijk. Hoe troostelijk en dienstvaardig zullen de arme vrouwen van zoo een Deugdzaame Vroedvrouw geholpen worden, en de gegoede zullen 'er de gewenschte uitwerking van hebben. Men moet niet denken dat zulke eerbewijzingen voor *Vroedvrouwen* te aanzienelijk zijn, want een kundige, braave en Godvreezende *Vroedvrouw*, bekleed een Ampt, ten hoogsten noodzaakelijk voor de Maatſchappij en van zoo veel gewicht, dat men de braave uitoefenaarſters, zelden te veel eer en aanzien bewijst maar wel te weinig.

Laaten wij nu tot de tweede oorzaak overgaan, welke gewichtiger is, doch ook gemakkelijk te verbeteren.

De tweede gelegentheidgeevende Oorzaak, van de onkunde en onbekwaamheid der meeſte Vroedvrouwen, zijn wij verſchuldigt aan het onvoldoend en gebrekkig onderwijs, van de Heeren Profesſoren en Lectoren, welke aangeſteld zijn geweest, of noch zijn, om de Vrouwen te onderwijzen.

Pace Virorum optimorum, zal ik met beſcheidenheid en vrijmoedigheid: Voor eerst aanmerken, dat 'er *Onderwijzers* in de *Vroedkonst* en voor de *Vroedvrouwen* zijn geweest, en noch zijn, welke, hoewel in de *Theorie* van de Verloskunde kundig, nochthans van het uitoefenend deel de *Practijk*, of eigenhandig de *Vroedkonst* te verrichten bij baarende Vrouwen niets verſtaan, ja zelfs, nimmer een Vrouw hebben zien verlosſen, of bij een verlosſing tegenwoordig geweest zijn. Al het geen zoodanige *Onderwijzers* van de *Vroedkonst* leeren en onderwijzen, is dus gegrond op het gezag van andere *Vroedkundige Mannen* en gevestigd op beſpiegelingen van het geen de *Schrijvers* hen geleerd hebben, zijnde dus verſtooken van de *Practijk*, en ook te gelijk berooft van iets beſlisſent en op eigen ondervinding zeker ſteunende, te onderwijzen.

Dewijl nu de ondervinding ons geleert heeft, dat het niet mogelijk is, alles in de Vroedkonst uit te

voe-

voeren wat de *Theorie* wel voorſteld, zoo ook dat men in de Verloskunde handig ter uitvoerbrengt zommige Verloſſingen, welke alleenlijk Theoretisch betracht zijnde onmogelijk zouden ſchijnen. Mijns bedunkens moet een onderwijzer van eenige Konst, de Konst, welke hij anderen zal leeren, niet alleen in beſpiegelingen en op het gezag van anderen weten voorteſtellen, maar ook de konst zelve verſtaan en ter uitvoer kunnen brengen.

Hoe veel te meer is het noodzaakelijk dat een *Onderwijzer* in de *Vroedkonst*, niet alleen de *Theorie*, maar ook de *Handkonst* zelve verſtaat, en zelfs handig weet te Vroeten; anders, dunkt mij, is hij de Man niet daar hij voor ſcheep komt, mist hij de kennis van de *Practijk* en dagelijkſche ondervinding, hij is en blijft een gebrekkige *Onderwijzer*, die dwaald, als zijn *Leermeeſters*, naamentlijk de boeken dwaalen, en leert anderen mede dwaalen.

Claudicat, zegt zeer fraai, *Erasmus* uit *Galenus Lib.* 7. *Apopht.* 112. *qui alterum crus deſiderat, & mancus eſt Medicus, qui ſolam rationem aut experientiam habet.* Dat is, *dat een Geneesmeeſter, die, of de reeden, of de ondervinding alleen bezit, even als een kreupele is, die maar een been heeft.* Hoe veel te kreupelder zal dan het onderwijs zijn, van een *Onderwijzer*, die enkel de reden weet, en van de ondervinding verſtooken is?

Ten Tweeden. Zommige *Profesſoren* en *Lectoren*, redeneren in de maandelijkſche, of veertiendaagſche lesſen voor de *Vroedvrouwen*, als of zij voor menſchen ſpreeken, welkers brein geſpist is, voor diepdenkende en onafgebrookene redeneringen, vermengt met zoo veel onzekere ſubtiliteiten en memoriewerk, dat het uur verlopen is, zonder nuttig geweest te zijn. Daar kunnen misſchien *Vroedvrouwen* onder weezen, zo zij niet ſlaapen, welke zomtijds iets begrijpen, maar de leerling ziet daar dikwils, als een onoverkomelijke zwaarigheid en ſteile berg tegen aan, wordt daar over moedeloos of verzuimt veel nuttiger deelen van de Konst. De ondervinding leert ons dagelijks, dat veele menſchen, in-

zonderheid Vrouwen, die van de jeugd af aan niet tot denken gewent zijn, voor onafgebrookene en in verbant ſtaande redeneringen niet vatbaar zijn, (met uitzondering van die Vrouwen, welke ons Vaderland tot cieraat verſtrekken) en het verbandt of zamenhang der gedaane redenering zeer ſpoedig verliezen. Zien wij niet daagelijks veele menſchen in de Kerken gaan, zelfs ingetoogen en Godsdienſtig ſchijnen te hooren, en evenwel niets verſtaan, zij onthouden hier en daar een woord van, zonder te weten van verdeeling der texten, of waarom, door een Predikant deeze of geene redenen, of bewijs plaatſen zijn bijgebragt, en komen dus zoo dom weder te rug als zij 'er na toe gegaan zijn, ja hebben dikwils verkeert verſtaan en maaken dus een valſche belachgelijke of gevaarelijke ſluit regel. —

Zoo gaat het veel al ook in de maandelijkſche lesſen, in welke over het eene of andere ſtuk gehandeld word van de Vroedkonst, de Vroedvrouwen komen in de lesſen, meer zomtijds uit dwang en om de boetens te ſpaaren als uit liefde voor de konst, de in verband ſtaande redenering hooren zij, maar verliezen de ſchakel van 't verband zeer ſchielijk, dus ook de zin en mening van de onderwijzer en weten bij het uitgaan der lesſen zoo veel, als toen zij 'er kwaamen. Men is te hoogmoedig om het onvermogen der vrouwen te gemoet te komen en bij wijze van Catechezeren te onderwijzen.

Ten derden. Zommige *Onderwijzers* der *Verloskunde*, welke te gelijk zelve de *Vroedkonst* uitoefenen, ſtellen inde onkunde en onwetenheid van de *Vroedvrouwen* hun belang, *lucri cauſa*, brengen dus geduurende hunne onderwijzing onnoodige zaaken voor den dag, waar hunne leerlingen niet vatbaar voor zijn, en maaken in 't geheel geen nieuwe kundige *Vroedvrouwen*, om daar door hunne eigene practijk te vermeerderen, beoogende, hoe geeſtig men het ook bewimpeld, niet anders als hunne eigene intrest, al is het met ſchaade en nadeel voor baarende vrouwen en een onvermijdelijk verlies voor de *Maatſchappij* ver-

vergezeld, daar ſtoord men zich wijnig aan, inzonderheid is dat eigen aan vreemdelingen van ons Gemeenebest, die gelijk de Oojevaars en ſwaluwen na Holland komen om hun fortuin te maaken, hebben dus geen regt geaart hart om het waar en algemeene welzijn te betrachten. Een welgeſtelde *Republiek* moest zodanige vreemdelingen, althans met zulke tedere ampten niet begunſtigen maar veel eer zorgdraagen dat men uit zijn eigen Provintien Mannen aankweekte, die het algemeene welzijn voor eigen baat en woeker zucht ſtelden. Het publiek ziet licht in, dat door zulke lesſen de Vroedvrouwen wijnig voordeel trekken kunnen, en dat een Stad voor niet zijn geld daar aan ten kosten legt, en noch wel met verlies; want door dien in een reeks van jaaren, de *Vroedvrouwen* niet kundiger gemaakt worden, zoo verſlimmeren zij en gaan te rugge dat ook het oogmerk van vreemdelingen is, om zoo veel te ſpoediger een goede beurs te maaken.

Ten vierden. *Profesſoren* en *Praelectoren* voor de *Vroedvrouwen* verzuimen menigmaal het gebruik van de *Phantóme* en inzonderheid met de leerlingen in hunne onderwijzingen; welke evenwel van zeer veel dienst is, ſchoon men zich niet moet verbeelden, dat men op de *Phantóme* in allen deelen voldoenend leeren kan wat bij baarende Vrouwen uitgevoerd moet worden, het is een zeer groot onderſcheid een doode *Machine* en een pop te hebben om mede te werken als een levendige vrouw en kind, nochtans is het een machine, welke men niet verzuimen moet om de *Vroedvrouwen* daar door te onderwijzen. Een dood vrouwelijk met een dood kind daar in gelegt is van geen minder dienst om de Vrouwen te onderwijzen, wierden de Profesſoren en Lectoren maar niet buiten ſtaat geſteld om doode lijken en kinderen te bekomen. —

Ten Vijfde. De Profesſoren en Prælectoren artis obſtetriciae, laten te veel hun onderwijzing berusten op de maandelijkſche lesſen, en verzuimen veel al het onderwijs aan hunne huizen voor de leerlingen, welke even wel van meerder dienst zijn kan als de openbaare lesſen: wel is waar zommige *Or-*

donantien gelasten aan de *Professoren* of *Praelectoren* niet van een dagelijks onderwijs aan hunne huisen, maar mijns bedunkens, moesten die *Heeren* zelfs van die noodzaakelijkheid overtuigt geweest zijn, en zonder dat de *Ordonantien* 'er gewag van maken al in 't werk gesteld hebben, een weeklijks onderwijs voor de leerlingen van de *Vroedkonst*, of ten minsten bij het uitkomen van een nieuwe Ordonantie of Regelement verzogt hebben van hunne E. G. A. om te bepaalen dat *Professoren en Praelectoren* in de *Vroedkonst* weekelijks aan hunne huisen les moesten houden voor de leerlingen zoo lang de leerjaaren duuren, en dat leerlingen ook verpligt moesten zijn daar te komen. —

Wel is waar de Ordonantie van Leijden gelast bladz. 7. en 8. dat de *Praelector* als de Leerlingen haar leerjaaren ten einde lopen alvoorens zij tot het *Examen* toegelaten zullen worden in 't bezonder onderweezen en ondervraagt moeten worden, maar zulks is hoe welmeenende Door Hun E. G. A. ook voorgesteld, niet krachtig genoeg om goede *Vroedvrouwen* te maaken, want de *Praelector* word gelast om bezonder te onderwijzen en de leerlingen geordoneerd, als haar leerjaaren ten einde loopen haar te laaten onderwijzen. Laaten wij nu eens stellen dat de *Praelector* oordeeld dat een half jaar voor het tijd is om Geexamineerd te worden, haar leerjaaren ten einde loopen, en gelast dat zijn leerlingen komen om weekelijks les te haalen, komt het haar dan altoos gelegen; want de wet is niet duidelijk genoeg om haar te verpligten, zoo zommige meenen, en genoomen de *Praelector* onderwees, zijne leerlingen kwaamen alle weeken zonder verzuim, dus waaren 'er al vijf en twintig lessen te geven en te ontfangen, wat zullen 25. lessen baaten, voor vrouwen welke van meet af aan alles wat tot de *Vroedkonst* behoort moeten leeren? zeer weinig! Onzer *Nederlandsche vrouwen* zijn bij mij van meerder waarde als dat ik haar aan *Vroedvrouwen* zoude overgeven welke maar 24 openbaare lessen en 25 bezondere lessen over de *Vroedkonst* hadden gehoord.

Ik

Ik heb zoo veel onaangenaamheid ondervonden, om de leerlingen aan mijn huis te doen komen, om les te haalen dat ik haar zelve voor het Collegie heb gedagvaart, om haar daar toe te noodzaaken, doch te vergeefs: zoo dat ik mij in de noodzaakelijkheid bevond om mij maar te gedraagen na de letter van de wet. Ik twijfel niet of hunne Wel Edele Groot Achtbaare zullen bij het maaken van een nieuwe Ordonantie dit gebrek voorzien.

De *Ordonantie* van *Utrecht* is in dit ſtuk noch gebrekkelijker, zoo het mij voorkomt, welke gelast om het laaste half jaar eens in de maand de leerlingen voor het examen bezonder te examineeren, dus zesmaalen, maar dit word vergoet door haar een jaar langer te leeren en om de 14 daagen openbaare lesſen te houden.

Om geen meerdere *Ordonantien* over dit ſtuk aan te haalen op hoe veele plaatſen word het onderwijs aan huis van de leerlingen der Vroedkonst verzuimt, ja ik ben verwondert dat in de Ordonantie van *Amſterdam* geen woord gerept word om de Leerlingen door *Prof. of Praelector* aan huis te onderwijzen en het is ook zeer waarſchijnelijk dat de leerlingen geen bezonder onderwijs aan huis van de Profesſor of Praelector genieten. —

Om nu deeze tweede gelegenheid gevende oorzaak van de onkunde der Vroedvrouwen wegteneemen, of te verbeeteren, behoorde men voor eerst, geene *Profeſoren of Praelectoren* in de Vroedkonst aanteſtellen als zodanige Mannen, welke niet alleen de *Theorie* der *Vroedkonst* verſtonde, maar ook teffens de *Verloskunde* zelfs uitoefenen of ten minſten eenige jaaren lang, uitgeoefent hadden, want de *Theorie* en *Practijk* kunnen elkanderen niet misſchen gelijk reeds gezegt is, en hoe veele *Praelectoren* zijn 'er voor de *Vroedvrouwen*, welke van het uitoefenend gedeelte der Vroedkonst *in vivo Corpore fœminarum*, minder verſtaan dan de *Vroedvrouwen* die zij leeren. Het is Volſtrekt onmogelijk om van de *Vroedkonst* een goed denkbeeld te hebben, zonder de hand zelve aan 't werk te ſlaan.

De beste *Theoreticus*, zonder ooit bij verlosfingen geweest te zijn en gevoeld te hebben, is onbekwaamer in 't verlosfen als een domme *Vroedvrouw*, welke honderde verlosfingen bij gewoont heeft en bijnaa van de *Theorie* niets verftaat, ja men is in ftaat om de bekwaamfte *Thoreticus* al wijs te maaken wat men wil, als hij voor de eerfte maal zijn vinger in de fcheede fteekt en een hoop drek welke in het *intestinum rectum* zit, voor de kop van het kind te doen voelen, zonder dat onze *Theoreticus* merkt dat hij bedroogen is. *Profesfor Musfenbroek* was gewoon in zijn Collegie te zegggen: Dat die een microscoop met voordeel wilde gebruiken, het zien moest leeren en gewennen zijn oogen verftandig zien, en wij zeggen die de *Vroedkonst* wel wil oefenen en aan anderen met voordeel leeren, die moet het voelen leeren en zijne vingeren leeren verftandig voelen, zonder dit, kan men nooit iets zeker weeten, veel minder aan anderen zeker leeren. Het is heel iets anders om te zeggen in een zwangere vrouw is de mond van de baarmoeder geflooten en in een niet zwangere open, als om verftandig en handig te voelen of het flot open of toe is: Een *Theoreticus* zal niet eens in ftaad zijn om het *oftium uteri* te vinden, of fchoon hij wel weet dat het 'er is, en een practifche vinger zal met weinig moeite voelen al wat hij begeert te weeten. De veranderingen, welke de mond van de baarmoeder ondergaat van het begin der zwangerheit, tot het einde toe, kan men wel uit vroedkundige fchrijveren aan zijne leerlingen voorleezen, maar evenwel met geen volkomen zekerheid aan haar leeren dat het zoo is, indien men zelfs niet verftaat de Konst van onderzoeking; want de Vroedkundige fchrijvers zouden gemist kunnen hebben en zelfs geen kundigheid hebbende om te weten wat of waar of vals is, zoo leert men aan anderen een zaak daar men zelfs niet van overtuigt is. —

Waare weeën van valfche te onderfcheiden, kan men *Ex auctoritate auctorum*, en misfchien als men immer bij verfchillende gelegenheden de pols gevoeld heeft, en op de uiterlijke geftalten der baarende acht ge-

gegeven heeft zeer wel voorſtellen, ook op het gezag van vroedkundige ſchrijveren wel onderwijzen, dat de mond van de baarmoeder door waare weeën geopent werd en door valſche te zamen trekt, maar of zulks plaats heeft weet de Theoreticus zelve niet.

Dat het water groeit, de mond van de baarmoeder verwijt wordt, het hoofd of een ander deel daar agter legt, kan men zeer wel uit goede Schrijveren zijne leerlingen voor praaten, maar is het aan een mensch niet eigen te twijfelen of een verhaal waar is, zoo de verhaalder niet zelve de zaak gezien, gehoord of gevoeld heeft. Worden wij niet daagelijks overtuigt, en dikwils misleid dat veele geruchten valsch zijn, die wij in het begin voorwaar aan naamen?

Dus is men beter geſchikt voor een *Onderwijzer*, als men zelve overtuigt is, dat de zaak zeker zoo is, als men voorſteld te zijn en de leerlingen gelooven zulks lichter. —— Om te weeten of het tijdt is, ſchoon het hoofd natuurlijk voorlegt om te verlosſen of niet, kan men nimmer zoo grondig leeren, als men alleen de Theorie verſtaat, dan dat men 'er de *Practijk* te gelijk bij kundig is, de Practijk geeft in die gevallen iets dat men uit de boeken niet haalen kan: In verkeerd leggende kinderen kan men heel wel op het voet ſpoor van *Vroedkundige* Schrijveren de teekenen aan de hand geven, om zulke verlosſingen te kennen, maar door de Ondervinding geſterkt zijnde, zal men die teekenen veel klaarder, duidelijker en zekerder weeten te verklaaren en geloofbaarder kunnen maaken. Wat een *Vroedvrouw* in acht te nemen heeft, in natuurlijke, moejelijke en tegen natuurlijke baaringen, zulks kan men uit de boeken wel eenigzints aan een *Vroedvrouw* of leerling voorſtellen, en zekere regelen voordraagen, welke men in 't oog moet houden, ook kan men zeer wel verhaalen die en die Schrijver raad deeze hand greep aan, een ander prijst wederom eene andere, maar welke handgreep of uitoefening zal onze Theoreticus aanprijſen,

ſen, zeker die hem het best doenelijkſte voorkomt, en zulks is ook zijn plicht, nochthans is het dikwils de moejelijkſte om ter uitvoer te brengen en de gevaarlijkſte voor moeder en kind. Maar als zoodanig Onderwijzer de handgreepen van eenige Schrijveren gewikt en gewogen heeft, en de beste of aanneemelijkſte kracht en gewicht zal bijzetten, welke een omweg zal hij moeten doen om zulks te volbrengen? en hoe weinig woorden heeft een kundige *Theoreticus* en geoefende *Practicus* van noden, om de beſte handgreep aan te prijſen? zeer weinig. Want hij kan zich beroepen op zijne eigene ondervindingen, zonder kwetzing van zijn geweeten zeggen, deeze of diergelijke manier is mij de gemakkelijkſte, de mingevaarlijkſte en de heilzaamſte voor moeder en kind onder de bewerking voorgekomen. Van dit alles is en blijft de *Theoreticus* verſtoken. Dierhalven en om duizende andere redenen, ben ik van oordeel dat het beter was, als *Profesſoren* en *Prælectoren* voor de *Vroedvrouwen* en goede *Theoretici* en te gelijk handige *Practici* in de Vroedkunde waren, ja men heeft geen groot verſtand nodig om de noodzaakelijkheid daar van inteezien. Hier komt noch bij, dat als de Leermeeſter zelfs een goed Vroedmeeſter is, kan hij zijne onderhebbende Vrouwen, als zij hem eens over Vroedkundige gevallen komen raadplegen, in ſtilte goede raad geven en haar gewigtige dienst doen, in 't uitoefenen der konst, ik ben meenigmaalen zoo van zommige Vrouwen geraadpleegt, welke na eene goede opgave en alles wel afgevraagt te hebben, of aanried, zonder dat 'er iemant van wist de verlosſing en natuur noch wat aftewachten, of als ik vond dat het een bedenkelijke zaak wierd, haar aanraade weder na de baarende Vrouw te gaan en te verzoeken om een *Vroedmeeſter*, deze onderſteuning hebben jonge *Vroedvrouwen* dikwils nodig, en bij wien zullen zij haar beter vervoegen, als bij haare *Leermeeſter*: waarom het ook volſtrekt noodig is, dat hij de *Vroedkonst* zelfs moet kunnen uit-

uitoefenen, om dus de *Vroedvrouwen* zoo wel als de baarende Vrouwen met goede raad en daad bij te ftaan, gelijk *van Hoorn* bladz. 1 zegt.

Om nu ten tweeden, het gebrekkig onderwijs der Vroedvrouwen te verbeteren, is vooral noodzaakelijk dat de Vrouwen onderweezen worden, op eene wijze waar door zij het meefte nut kunnen krijgen, dus dient men eenvoudig, duidelijk en klaar de zaaken aan haar verftand te brengen, en vooral geene aan eengefchakelde redeneeringen doen. Ten dien einde zoude men met meerder voordeel, van een goed kort begrip over de Verloskunde en het Ampt der Vroedvrouwen handelende in de maandelijkfche of veertiendaagfche lesfen gebruik kunnen maaken, en dát door een korte verklaaring verftaanbaarder en duidelijker maaken, en dus bijwijze van Catechezeeren haar onderrechten, *Profesforen* of *Prælectoren* zouden zoodanig een boekje of zelve kunnen maaken of van de reeds aanweezige zich bedienen, door andere kundige Mannen ons ontworpen, waar van een genoegzaame hoeveelheid in de Nederduitfche taal voor handen zijn, dus keur genoeg om te kiefen.

In de §. XVIII. van de Ordonantie voor de Vroedvrouwen te Amfterdam, word de Profesfor voor de Vroedvrouwen gelast maandelijks een Autheur te expliceren welke Autheur haar zal dienen om 't geen onderweezen is na te leezen, en haar te praepareren eer dat zij tot het gehoor der lesfen komen. Mijns bedunkens moesten alle Ordonantien voor de Vroedvrouwen, zoodanig een Artikel in zig hebben, en ik ben verwonderd, dat in de Ordonantie in 't jaar 1778. te Utrecht uitgekomen, en met zeer veel oordeel gemaakt zoodanig een Artikel niet gevonden wordt. Het is van een onvermijdelijke noodzaakelijkheid dat door de Ordonantie Profesforen en Lectoren gelast worden, om hunne lesfen naa een boek interichten, en Vroedvrouwen geordoneerd worden zoodanig een boek te kopen en wel ftrengelijk bevoolen wierd, het

al-

altoos op de lesſen mede te brengen en in natezien, het geen voorgeleezen wierdt, ook waare het goed dat een geld boete geſteld wierd, zoo de Vroedvrouwen nalatig waaren om haar boek mede te brengen, en bij aldien 'er onder waaren die hartnekkig tegen ſtribbelden, moest men haar het Vroedwerk zoo lang verbieden tot dat zij daar toe zich bereidwillig toonden. Het is vooral noodzakelijk dat Profesſoren en Prælectoren door de Overheden in hun Ampt verſterkt worden, voornaamlijk als men ten beste eenige nieuwe ſchikkingen oordeelde te moeten maaken, want zommige Vroedvrouwen zijn juist niet zeer handelbaar. De Chirurgijn en Prælector *Dicten* kreeg het in zijn onderwijzen, door de Leydſche Vroedvrouwen zoo bang, dat hij genoodzaakt was te zwijgen en zijn onderwijzing te ſtaaken, ſchoon hij evenwel geen verandering in zijn onderwijzing maakte. Waarom men bij het *Collegie ad res obſtetricias* te Leyden beſloot, den Prælector te verſterken door het tegenwoordig zijn, van de Stads Doctores. Hoe veel te ſlimmer zoude het gaan, als men op eigen gezag haar wilde verplichten een boek mede te brengen en natezien wat verhandeld zoude worden.

Heeft men een boek tot een onderwerp in gebruik en verklaard men daar uit maandelijks een gedeelte van, het zal zelve tot gemak voor de onderwijzers zijn, en van uitſteekende dienst voor de Vroedvrouwen, indien zij eenigzints willen leeren. Daarenboven zoo zal zulks vooreerst beginnende leerlingen, een ſchoone handleiding zijn om te leeren, en met hoeveel vrugt zal men het kunnen gebruiken, in de onderwijzing aan huis. Indien men eens bij voorbeld het nuttig werkje van *van Hoorn*, *Galandat* of een van gelijke groote daar toe gebruikt zoo zal men in ſtaat zijn om in 24 lesſen zeer breedvoerig hetzelve te verklaaren en op zommige plaatſen heeft een leerling geene meerdere openbaare lesſen van doen, dus heeft zij in die 24 lesſen kunnen hooren en naaleezen eene geheele verhande-

deling over het geen zij noodzaakelijk moet kennen, te meer, als door een goede verklaaring opheldering gegeven wordt en het geen niet aanneemlijk in de schrijver is wederlegt word; maar daarenboven, als men zoodanige leerlingen nog eens tweemaalen ter week aan huis laat komen en ondervraagt, van hoeveel dienst zal dan een Sijstema zijn? zeer veel! want als men in staat is om in 24 lessen het geheel werkje te verklaaren, zoo kan men het nog veel gemakkelijker in drie maanden als men zijne leerlingen twee maalen 's weeks een uur laat komen, geheel afdoen, waar door agtmaalen in twee jaaren tijd het boek geleezen en daarenboven noch eens zeer breedvoerig in de publieke les verklaard wordt. —

Noch een ander voordeel bekomt men door het gebruik van een Vroedkundig werk voor zijne leerlingen, naamelijk dat men haar veel gemakkelijker ondervraagen kan, en zoo zij de vraag welke men haar doet niet weet te beantwoorden, wijst men haar na het boek, en laat haar dan het antwoord leezen, te gelijk onder het oog brengende zulks in huis eenige keeren naa te leezen. Onder het onderwijs aan huis moet een onderwijzer zijne leerlingen zelfs doen spreeken en antwoorden, niet zoodanig, dat men haar eenige vraagen en antwoorden van buiten leert klappen en opzeggen, zonder dat zij de zin en meenig van de vraag of antwoord begrijpen, neen men moet de denkings kragt en teffens de weet lust, daar door in haar opwekken: want zoo men aan zijne leerlingen niet vraagt en haare gevoelens niet afeischt, weeten zij van niet anders als van luisteren van 't geen haar gezegt word, en zij maaken ook geen werk genoeg om het te begrijpen, laaten de zaak maar wat aanleunen wetende dat zij geen rekenschap genoodzaakt zijn om te geven; maar gewent men haar en moeten zij eens of tweemaalen in de week zelfs antwoorden en weder antwoorden en reden geven waarom zij zoo geantwoord hebben, dan zal men haar als 'er maar eenig vermoogen in is, naarstig, kundig en oplettend kunnen maaken, de eene leerling zal den anderen trachten

in promte en vaardigheid voorbij te ſtreeven, de ſchaamte van niet te kunnen antwoorden op het geen haar gevraagt word en het zien dát anderen mede leerlingen zulks vaardig doen, zal haar in huis naarſtig doen leeren in dat boek 't welk men háar aangepreezen heeft en in gebruik houd, en die ſtoffe doen overdenken van welke zij weder rekenſchap zal moeten geven en ondervraagt worden. Het kan mijn konst broederen Land- en Stad-genooten, niet onbekent zijn dat de beroemde Stads Chirurgijn *Jan Martens* te Amſterdam door zoodanig onderwijzen, Amſterdam en deszelfs omleggende Plaatſen met kundige Chirurgijns voorzien heeft. De ondervinding heeft het de Overlieden van 't Chirurgijns gilde geleerd dat proevelingen, welke van hem onderweezen waaren, veele anderen in hunne examen als Chirurgijns te boven gingen, waarom zouden wij door zoodanig onderwijs geen kundige handige braave Vroedvrouwen kunnen maaken, als de ſtof waar van men ze maaken moet geſchikt is, om goed gaarn van te ſpinnen, en treft men al eens zoodanig een ſtomp en dom voorwerp aan, daar bij de inſchrijving voor diende gezorgt te worden, dan moest een enkelde getuigenis van een *Profesſor* of *Prælector* genoeg zijn, en zodanig een vrouw geen verdere kosten geoorlooft zijn te maken, ook niet verder gepermitteerd worden om de *vroedkonst* te leeren: want van goede leerlingen kan men op deeze wijze wel goede Vroedvrouwen maaken, maar van domme ſchepſelen is niets voor de *vroedkonst* te maken, ja verdrietig en lastig leeren voor de onderwijzers. Zulke domme vrouwen zijn beeter voor de pluisplank, ſpinnewiel en om te werken, welke vrouwen een Maatſchappij ook van nooden heeft, als aan de gewigtige en noodſaakelijke vroedkonst toe te weijën.

Om de derde hinderlaag in 't onderwijzen van *Vroedvrouwen* uit de weg te ruimen behooren voor al geene *Vreemdelingen* met zulke gewichtige ampten begunſtigd te worden, inzonderheid als de *Onderwijzer* te gelijk de *Vroedkonst* uitoefent. Een inboore-ling, een Nederlander is het algemeene welzijn

van 't *Vaderland* in 't hart gegraveerd en dierhalven zal hij ook al aan wenden wat mogelijk is om elk ingezetene zo gelukkig te maaken, als doenelijk is en zorgen dat de Vroedvrouwen in bekwaamheid verbeeteren, niet trachten zijn eigen voordeel boven het algemeene te bewerken, de meeste ingezeetenen ongelukkig te maaken, door de noch bekwaam zijnde Vroedvrouwen onbekwaam te verklaaren en in 't geheel geene nieuwe bekwaame en handige aan te stellen, om dus daar door zijn eigen Practijk te vergrooten en de Vroedvrouwen het middel van bestaan te ontneemen. In Leyden is het getal der Vroedvrouwen zoodanig verminderd dat zoms jaar en dag de Stads Vroedvrouws plaatsen ledig staan, en geen wonder, want geduurende acht of tien jaaren zijn eenige Vroedvrouwen gestorven en in 't geheel geen jonge Vroedvrouwen aangekweekt.

Zoo word de wijze voorzorg van *Overheden* listig zomtijds om eigen belang te leur gesteld. Misschien waare het goed dat *Praelectoren* jaarlijks aan de *Overheden* kennis moesten geven, van 't getal der Vroevrouwen, op dat men zoude kunnen zien of derzelver getal verminderde of vermeerderde.

Hoe nodig het is dat *Praelectoren* voor de Vroedvrouwen zelfs de Vroedkonst verstaan en uitoefenen, nochtans dienen *Overheden*, in aandenking te houden, dat zij zomtijds door eigen belang, weinig werk maaken om de Vroedvrouwen bekwaamer te maaken, maar zommige zoeken in de onkunde van de Vroedvrouwen hun eigen voordeel en kweken geen nieuwe aan, om dus zelve hunne beurs te mesten.

Om de vierde oorzaak van het gebreklijk onderwijs der Vroedvrouwen te verbeteren, zoo dient vooral het gebruik van de *Phantôme* door de Onderwijzers niet verzuimt te worden, want daar door kan men in een uur meerder aan de Vrouwen leeren, als door een half jaar mondelijk onderwijzen. Hoe veele *Vroedvrouwen* zijn 'er, die van geen ander keeren van de kinderen weeten, als dat, zoo zij zich kwalijk verbeelden, dat op de zevende maand geschiet of om in een verkeerd leggend kind het hoofd voor te brengen. Hoe gemakkelijk kan een

D on-

onderwijzer dat met een *pop* en *Phantôme* verbeteren en haar van dat oudvaders vooroordeel ontheffen.

De onderwijzer legt bij voorbeeld de pop in de *Phantôme* met de arm voor, en vraagt zijn leerling legt dat kind natuurlijk? antwoord neen: wel nu hoe moet dat verlost worden? antwoort, het moet gekeert worden, hij keert voor haar oogen het kind en verlost het bij de voeten, zo krijgen zij een dubbeld onderwijs: voor eerst, woordelijk, ten tweeden, zij zien het en zulks blijft haar veel nauwkeuriger in 't geheugen.

Ook dient het verzuim van doode lijken en kinderen verbeterd te worden, want daar zijn veele plaatsen, daar de Prælectoren geene geleegentheden hebben om Cadavers te bekomen.

Te Leyden zijn meer dan dertig jaren verloopen, dat 'er voor de *Vroedvrouwen* geen doodlijk is ontleed geworden, of schoon de Ordonantie gelast bladz. 6 en 7. dat de *Prælector*, alle vierendeel jaars een dood Lijk voor de Vrouwen ontleden moet. Wat zullen *Professoren* en *Lectoren* in zoodanig een schaarsheid van doode lijken en kinderen doen en aanwenden, om aan de *Leerlingen* en *Vroedvrouwen* de behoorlijke kennis der deelen te doen kenbaar worden? Daar dag op dag evenwel door onkunde zoo veele Kraamvrouwen ter aarde besteld worden. Het is buiten de macht van Leermeesters om aan de Leerlingen een gegronde kennis der teeldeelen te doen verkrijgen, het water af te leren tappen, clisteeren te zetten, kinderen te keeren enz. Het gebrek door Plaaten en de *Phantôme* te vervullen is wel goed, maar de deelen in *Natura* te zien, is veel nuttiger en leerzaamer. Dat men hoort wordt zomtijds spoedig weder vergeten, maar de indrukselen van zien kunnen onuitwisbaar in ons geheugen bewaard worden. Hierom behooren *Professoren* en *Prælectoren* de noodzaakelijkheid daar van aan hunne *Overheden* te kennen te geven.

Och of het ons vrij stond, zegt de beroemde *van Swieten*, *dikwils de lijken der overledenen te onderzoeken? hoe voorzigtig zouden de Geneesmeesters in de behandeling der ziektens zijn, indien zij wisten,*

dat

dat zij na den dood in het lijk moesten bewijzen, of zij wel, of kwalijk over den aart der ziekte geoordeeld hadden? hoe veele verborgene oorzaaken van ziektens zouden 'er ontdekt worden? Zie van *Swieten* in zijne verklaaring der korte Stellingen van de *Groote Boerhaave* bladz. 13. Hoe veele ontdekkingen zoude men ten nutte der Vroedkonst kunnen doen, en de nuttige onderwijzing der Vroedvrouwen verbeteren? Misſchien zoude men de lijken uit de tuchthuizen, of die onbekent kwamen te ſterven 'er toe kunnen aanwenden in die Steden, alwaar geen ziekenhuis gevonden wordt, en mijns inzien was, een bevel van de *Overheid* genoeg om zoodanige lijken daartoe aan te wenden.

Om eindelijk ten Vijfden, het gebrekkig onderwijs van *Profesſoren* en *Lectoren* voor de *Vroedvrouwen* aangeſteld, te verbeteren, zo moest van de onderwijzing der *Leerlingen* aan huis, meerder werk gemaakt worden, als tot noch toe geſchiet is, en het waare te wenſchen, dat de *Profesſoren* of *Lectoren* zich daar toe bij Hunne *Overheden* vervoegden, om te Verzoeken op het verzuim van de lesſen, bij hem aan huis een geld boeten te ſtellen, zo wel als op de openbaare lesſen, en bij geheele nalating, of al te traage komst geheel en al, zo zij niet vlijtiger kwaamen, het verder leren te verbieden; en dat daarenboven de *Leerlingen* in alle opzichten, zich behoorden te gedraagen en te gehoorzaamen na de billijke ſchikkingen, welke de *Profesſoren* en *Lectoren* deeden, om haar in de *Vroedkonst* bekwaam te maaken. Dat de Leerlingen zich ook moesten laaten vergenoegen, indien het hunne Onderwijzer goed en nodig vond een keer of twee meerder in de week te laten komen, als wel de *Ordonantien* gebieden, dat *Overheden* tot alles wat mogelijk was om haar in de Vroedkonst bekwaamer te maaken, de *Profesſoren* en *Prælectoren* volkomen vrijheid gaaven, en de Leerlingen zonder eenige tegen ſtribbelingen aan de beveelen van hunne Leermeeſteren gehoorzaamen moesten.

Als de onderwijzing aan huis voor *Leerlingen* in de

Vroedkonst wel en genoeg gehouden wordt, zoo zal 'er zeer veel voordeel van te wachten zijn. Stel eens bij voorbeeld een Profesfor of Praelector heeft 4 Leerlingen, welke noch niets van de konst weeten, hij laat haar twee maalen ter week een uur aan zijn huis komen, twee jaaren lang, zoo kunnen zij in de twee jaaren twee honderd maal met gemak les hebben, de vier overige weeken zijn dan noch voor Vacantien. Dus hebben ze meerder lesfen genooten in de tijd van twee jaaren, als zij anders kunnen geniĉten in de tijd van zestien jaaren in de openbaaren maandelijkfche lesfen: nu deeze vier Leerlingen zijn in 't begin elkander in de konst gelijk, maar de fchranderfte ieverigfte en oplettenfte loopen de andere vooruit in 't antwoorden, de min vermogende vervoegt zich bij de fchranderfte en die helpt dan weder de andere, dus is het op het einde van de leerjaaren een vermaak om te zien, hoe elk van haar verlangt gevraagt te worden, en hoe jaloers de eene zal zijn, als zij de andere een vraag hoort beantwoorden, daar zij voor opftuiten.

Het boekje of Syftema haar tot een handleiding gegeven en tot een grondflag gelegt om de onderwijzing na interichten, leeren zij bijna van buiten en verftaan 'er zeer wel de zin van, als men in zijn onderwijzing een en de zelfde vraag met onderfcheide bewoordingen dikwils genoeg voorfteld. Hier komt noch bij, dat als een *Onderwijzer*, aan haar een vraag doet en geen van alle in ftaat is om die te beantwoorden, hij kan die zelfde vraag weder op nieuw met andere bewoordingen voorftellen, om het begrijpelijker te maaken, en zoo hij dan ziet dat zulks niet wil gelukken dan beantwoord hij de vraag zelve, of zoo het antwoord in zijn boek ftaat, dan flaat hij dat op en laat het haar leefen, zulks kan men in de maandelijkfche lesfen niet doen. Daarenboven heeft de onderwijzing aan huis noch meerder voordeel, de onderwijzer zegt, een andere week zal ik over het bekken ondervraagen vermits zulks de order

van onze ſchrijver vorderd, nu neemt de Auteur te baat lees en herlees hem, of de andere boeken welke gij in huis hebt, vooreerst moet gij kennen uit hoeveel beenen dat het bekken beſtaat, ten tweede welke figuur zij hebben, ten derde hoe de beenderen genoemt werden, ten vierde hoe zij met elkanderen vereenigt worden, ten vijfde de hoogte, de langte, de breete en de diepte van hetzelve, ten zesde de banden enz. en geeft ten overvloeden haar noch een bekken mede naa huis, om daar elkander te onderrechten. Van gelijken doet hij ook met een kinder hoofd. Het uur daar weder zijnde om les te haalen, neemt hij een Vrouwe bekken ondervraagt haar, en laat haar zelve de beenderen noemen en wijzen, het bekken verdeelen, de grootſte en kleinſte meetingen doen, en zoo verder tot elk zijn beurt krijgt; het zoude mij verwonderen als men de vrouwen op zoodanige wijs niet grondig de *Theorie* van de Vroedkonst zou kunnen leeren, als men over alles wat tot het Vroedvrouwen Ampt behoort, dusdanig onderwijst, altans door deeze arbeidzaame en moejelijke weg heb ik Vrouwen tot het *examen* gebracht, waarvan ik vooraf durfde getuigenis geven, dat zij bekwaam waren en voor geene onderzoeking opſtuite, die ook met zoodanige extra getuigſchrift van bekwaamheid zijn voorzien geworden, dat zelfs in 't oog van de Heeren van de *Regering* liep.

Een *onderwijzer* voor de Vroedvrouwen, moet zijne leerlingen in 't laatſte jaar op de *Phantôme* laten werken, hetwelk in de opentlijke lesſen mede niet zo gemakkelijk geſchieden kan, daar door krijgen de Vrouwen min of meer handeling van de keering der kinderen, waarvan zij de regelen daarbij in agt te neemen al kennen, en men leert elk van haar daar weeklijks eene tegennatuurlijke verlosſing, op doen kan de eene de Pop niet uit de *Phantôme* krijgen, dan laat men de andere werken, zoveel voorzigtigheid in agt laatende neemen als of het in een leevendig mensch was, is geen van allen in ſtaat om de verlosſing te doen, dan dient haare onderwijzer de oorzaak

daarvan te zeggen, en hoe dat zulks verbeeterd moet worden, ten dien einde plaatst hij zijne leerlingen in zijn plaats en hij gaat aan 't werk en verlost, waardoor zij zien, dat geene onmogelijke handgreepen geleert worden. De onderwijzer de verlosſing gedaan hebbende, legt de Pop in dezelfde legging weder in de *Phantóme*, en laat zijne leerlingen wederom de verlosſing doen, tot zo lang zij alle de verlosſing met de Pop gemakkelijk kunnen verrichten.

Daar door worden zij het noodzaakelijke Manuaal niet alleen magtig, maar kunnen in tegennatuurlijke gevallen zeer veel dienst aan de baarende Vrouwen en kinderen toebrengen; want op levendige Menſchen kunnen de Vroedvrouwen niet zoo gemakkelijk geleerd worden, zij zien daar wel hoe dat de hand na binnen gaat, maar hoe zij werkt zulks weeten zij niet. Ook is de vrouwelijke ſexe veel te goede waar, om daar op te leeren. Ik ben volkomen zeeker dat op deeze wijze, de leerlingen op de *Phantôme* geleert veel beeter in ſtaat zullen zijn, om dienst te doen, als door het gebrekkelijk onderwijs van 10 kinderen verlost te hebben, onder het opzicht van haare onnozele leermeeſteresſen.

Indien men dus aan huis de Vrouwen bekwaam maakt en goed leert, met hoe veel lof zullen zij dan in ſtaat zijn, om als de leerjaaren uit zijn, de examen te ondergaan, en waardig zijn van de Examinateurs bij het openvallen van plaatſen gerecommandeert te worden, ja met hoeveel nut zullen zodanige Vrouwen van de ondervinding, een goed gebruik kunnen maaken. —— Waarom het onderwijs aan huis door de ordonantien aan onderwijzers en leerlingen ſterk moet geordoneert worden. Maar veel licht zullen zommige *Onderwijzers* en *Leermeeſters* der Vroedvrouwen zeggen, wie zal voor een gering loon van een en tweehonderd Guldens en wat meerder, zodanig een moejelijke tak aanvaarden, en zo veel tijd ten kosten leggen, om twe drie en viermaalen in de week de Vrouwen te onderwijzen? Het is zo, op zommige plaatſen is het loon voor de onderwijzers gering, doch niemand word tot zodanig ampt gedwon-

dwongen en daarenboven, hoe gering ook de jaarweddens van Onderwijzers moogen zijn, zulks neemt niet weg, dat het ampt 't welk men aanvaart heeft, getrouw en met het meeste nut voor de Ingezetenen moet uitgeoefent worden.

Veele menschen weeten misschien noch niet, hoe veel aan de Vroedkonst en goede onderwijzers in de Verloskunde gelegen is, en zulks is waarschijnelijk oorzaak dat de Tractementen voor Onderwijzers in de Vroedkonst noch zoo gering op zommige plaatsen zijn.

Dat de Gebouwen en de Stads werken nodige reparatien en verbeeteringen van noden hebben, loopt iedereen in het oog en een goed Architek op een billijk loon word onvermijdelijk, maar het verlies van Inwoonderen, het groot getal doode kinderen welke jaarlijks komen, door onbekwaame Vroedvrouwen veroorzaakt, word op veele plaatsen verzuimt aantetekenen, men weet wel dat de jaarlijkse inkomsten in zommige Steeden verminderen en de bevolking afneemt, maar de oorzaak van de vermindering word niet nauwkeurig genoeg naagespeurd, want daartoe behoort oplettenheid, arbeid en moeite, ja hoe veelen trachten die moejelijkheden te ontduiken. Leezen is een zwaar werk, denken noch zwaarder. Ondertusschen is het voor de Ingezetenen van een zeer groot belang dat de Leermeesters in de Vroedkonst hunne post getrouw waarnemen en wij zijn ook zeker, ja de ondervinding leert ook dat op zommige plaatsen de Lectoren meerder jaarwedden toegelegt worden, en ook reeds van de onderwijzing beeter werk gemaakt word, laaten wij nu tot de derde oorzaak overgaan.

De derde oorzaak van de Onkunde der Vroedvrouwen, is te zoeken, in het eerloos Karacter van zommige Nederlandsche Vroedmeesteren. Om te bewijzen dat zommige *Vroedmeesteren*, een zeer voornaame hinderpaal geweest zijn dat de *Vroedvrouwen* niet kundiger over het algemeen zijn, zal mij niet moejelijk vallen, te meer dewijl door zeer veel geschriften, het ontaard en liefdeloos Karacter van

zommige *Vroedmeesters*, met natuurlijke verwen is afgeschetst geworden. De Historie getuigen dat *Bessas* een ontmenschte vrek was, dat hij het Volk van *Romen* uithongerde, en hen het brood tegen goud opwoog. Wij kunnen getuigen, verzekeren en bewijzen, dat veele van onze *Nederlandsche Vroedmeesteren* in zekeren zin niet ongelijk geweest zijn, en misschien noch zijn aan dien ontaarde *Bessas*, om dat zij hunnen diensten welke zij aan barende Vrouwen deeden, niet alleen tegen goud opwoogen, waarom veele onvermoogende in tijd van nood niet eens durfden denken om een Vroedmeester te roepen, maar ook zoo geen geld genoeg kon gegeven worden, zij de elendige barende en kinderen aan hunne geldgierigheid opofferden. Welke eene ontmenschtheid!

Deeze wreede ontaarde en geldgierige Vroeters, was het niet genoeg, dat zij zich hunnen diensten duur lieten betaalen, den arbeidsman zijn zweet en bloed fteelden, neen mijne Leezers! zij waaren ook te gelijk vernielende kankers voor de *Vroedkonst*, en Pesten die op alle wijze trachten dezelve te ondermijnen, om binnen de enge paalen van eenige van hunne spitsbroederen en onbarmhertige liefdeloose *Tirannen* te houden.

Zij wären gevloekte en wreede geheimhouders van een Instrument, dat niet alleen in zommige gevallen veilig moeder en kind kan redden, maar ook, de weg gebaand heeft tot nuttiger Tangen, waarmede men veilig en voorspoedig vrouwen en kinderen kan helpen. Zie mijne Verhandeling in 't genootschap *Servandis Civibus*.

Zij waren het, die door hun ontmenschte schraapzucht! hun Instrument de Hefboom van *Rogier* ten kosten van veele duizende Vrouwen en kinderen verborgen hielden, en in een zeer nauwe kring van hunne lieflingen verdonkerde; zich schuldig makende aan de grootste snoodheid, wreedheid, liefdeloosheid; ja, aan duizende moorden van vrouwen en kinderen, dewijl andere Vroedkundige Mannen door Europa verspreid, noch niet die hinderpaalen wisten te

bo-

boven te komen, als met het verlies van het kind, en veeltijds mede ten koste van de moeder.

Zij waren GOD en geweetenloose vroeters, dien het algemeene welzijn niet ter harten naamen; offerden aan hunne wreetheden en schraapzucht, de zenuwen van den staat erbarmelijke op, de onschuldige Vrouwen en onnosele kinderen wierden het slagt offer van hunne woekerzucht, welke door de verte van haare wooning niet instaat waren, en dan noch wel voor groot geld, haar toevlucht tot hen, als bezitters van het Instrument van *Rogier* of *Chamberlain* te neemen. Een zaak, konst, nuttig Geneesmiddel of Instrument, daar een geheele Maatschappij, een Stad, een Land, ja, wat spreek ik van Landen en Steeden, laat ik mij met een woord uitdrukken, daar de geheele bewoonde Waereld, de geheele Aardbodem belang en voordeel van heeft, verborgen en geheim te houden, is een van het grootste grouwel, en ontmenschte snoodheid, welke immer kan bedreven worden. *Valentius* zegt zeer wel, niet de ontdekking van een geheim maar het verstand om daar van gebruik te maaken is loffelijk. Het verstandig gebruik van hun geheim wierdt, door de begeerte tot geld en onverzaadelijke gierigheid beneveld en eindelijk geheel verdonkerd, zoodanig dat zij alle menschelijkheid verlooren en al in 't werk stelden om hun geheim te verdonkeren en onbekent te houden.

Chamberlein en zijn navolgers, de geheim schreeuwers van *Roonhuizen* maakte van hun geheim geen loffelijk en goedgebruik en deelde het niet mede aan de konst oefenaaren in 't algemeen.

Op dusdanig een wijze (wiens hart wordt niet, aan de eene kant, met medelijden over baarende Vrouwen en onnosele Kinderen getroffen, en aan de andere kant, met bittere gal en haat tegen zulke wreede beulen en geheimhouders aangedaan) hield men omtrent zeventig jaaren gelijk bekend is, het geheim van *Roonhuizen* schandelijk onder hunne spitsbroederen verborgen, ten kosten van duizende menschen, als men het verlies over de ge-

heele Waereld neemt. De geheimhouders van *Rogier* waaren dus van diamanten harten voorzien, doof voor het gekerm van hunne evenmensch, doof voor de infpraak van hunne geweeten, 't welk door de woekerzucht was toegefchroeit, doof voor de Reden, Natuur en Goddelijke openbaaring, harthoorende voor het belang der Maatfchappijën, welke door vermeerdering van goede Inwoonderen hun bloei verfchuldigd is.

Die ontaarde Vroeters dachten niet, of wilden niet bedenken, dat het verlies van Burgeren en Burgeresfen, zoo een groot naadeel voor den Staat, voor een Land, voor een Republiek te weeg bracht. Daar veele en goede Inwoonderen zijn kunnen, de lasten en Ceinfen op gemeene fchouderen getorst worden, maar als men de middelen waardoor men de Inwoonderen kan vermeerderen geheim houd, dan ontroofd men den Staat niet alleen van Inwoonderen, maar ook te gelijk van zijne rijkdommen.

Hadden de *Monopolisten* der Vroedkonst gedacht, dat een Staat, een Republick, door het verlies van Burgeren en Burgeresfen verarmde, zij zouden zoo liefdeloos en ontrouw tegen hun *Vaderland*, of plaats van Inwooning niet gehandeld hebben en noch handelen. Een of meerder menfchen, welke men door zijn toedoen behouden kan en niet behoud, is niet alleen een voorbedagte moord en doodflag, maar het is ook een openbaare diefftal in 's Lands *Schatkist*, men ontrooft niet alleen de Maatfchappijën van nuttige Inwoonderen, maar men ontfteelt ook teffens 's Lands inkomsten, door dewelke elk inwoonder een *Republiek* helpt onderfchraagen, ja de geringfte Inwoonder brengt hoe gering het ook is, zijn meefte penningen, welke hij verdient weder aan Stad en Land: want zijn brood, zijn geringe kleeding en verdere nooddruft, is zoo wel nodige fchatting en tol onderworpen als die van andere. Hoe veel te meer en grooter is het verlies voor een Staat, wanneer de gegoede en aanzienlijke zelve verlooren gaan, welke men zoude hebben konnen fpaaren, is zulk een verlies te ver-

oor-

oorzaaken en geleegenheid toe te geven, geen van de snoodste misdaaden welke ooit een Burger tegen zijn Vaderland kan bedrijven.

Aan zulke wreedheden, aan zulke snoode grouwelen, hebben zich schuldig gemaakt de geheimschreeuwers van *Rogier van Roonhuizen*, en de navolgers van *Chamberlein*. Hoe weinig die Vroedmeesteren werk gemaakt hebben, om de Vroedvrouwen kundiger te maken is gemakkelijk te beseffen.

De *Monopolisten* vergenoegden zich niet alleen door het geheim te verbergen, maar zij troffen ook *Chirurgia* in 't hart, en brachten aan haar bijna een doodelijke wond toe, men wist onder een bedriegelijke schijn, het zoo verre te brengen, dat men de *Chirurgijns* te *Amsterdam* van de Vroedkonst steek kind maakte, en die *Vroedmeesters* wilde blijven of worden moesten, eene nadere Examen ondergaan, zie de Ordonantie voor de *Chirurgijns* van *Amsterdam* bladz. 67 en 68. het welk te vooren nimmer plaats gehad heeft, zoo wij kunnen leezen op zeer veele plaatsen en met een scherpe pen aangeteekent in *Diana* door den braave *Abraham Titsingh Heelmeester* te *Amsterdam*. Hoe hard en treffend ook deze wond voor *Chirurgia* was en hoe spijtig het voor kundige *Chirurgijns* viel, zich ontroofd te zien voor een groot gedeelte van hunne konst, nochtans moeten wij bekennen, dat door het verzuim, door de onkunde en door de woekerzugt van veele Examinateurs te *Amsterdam* veele *Chirurgijns* waaren aangesteld geworden, welke in 't geheel niet bekwaam waren in de *Chirurgie* en dus ook niet bekwaam in de *Vroedkonst*, dit gaf geleegenheid dat de *Monopolisten* hun oogmerk bereikten, om de Vroedkonst uit de hand te wringen, aan die *Heelmeesteren* welke geene naadere *Examen* wilden ondergaan.

Hoe eerloos en zorgvuldig de Roonhuiziaanen het geheim verborgen hielden, nochtans wierd zulks ontdekt, en schoon eene nadere *Examen* afgelegt moest worden, 't welk ik zelve goed keur, houd men 'er zich stip aan, zelfs zoodanig dat Professor *Camper* een bijzonder voorrecht verkreeg om de Vroedkonst te

lee-

leeren voor en alleer het aan zijn wel Edele geoorlooft was, zijn ampt te aanvaarden, 'er kwaamen nochthans Chirurgijns te voorſchein die zich geen nader Examen ſchaamde te doen en door de Heeren Examinateurs bekwaam geoordeeld wierden, en van *Hun Edele Groot Achtbaaren* vrijheid verkreegen de Vroedkonst te *Amſterdam* te moogen oeſenen, hetwelk zommige wederom met geen goed oog aanzagen. Men was bedagt voor zijne ſchaade, en men wist het onderſchijn van met menſchen liefde vervuld te zijn, zo verre te brengen dat het bloote Examen niet voldoende was, om als een bekwaam Vroedmeeſter geadmitteerd te worden, zoo ik mij niet bedrieg was de Heer *G. de Barbanſon* M. D. de laaſte, die als Vroedmeeſter op het Examen aangeſteld wierd toen zijn Wel Edele eerst van Parijs geretourneerd was.

Dat men van een Vroedmeeſter voor het Examen afeischt dat hij ondervinding gehad heeft en de konst onder het opzigt van eenige bekwaame mannen geleerd heeft, heb ik niet het minſte tegen, maar is in alle deelen te approbeeren, want om de practijk op de vrouwen zelve te leeren, zonder het noodzaakelijk bij zijn van een doorgeoefend *Vroedmeeſter* is te gevaarlijk en de ſtof te edel om het voorwerp te zijn, om ons handig in de Vroedkonst te maken: veel beter is het dat men de handigheid verkrijgt op een Phantôme, Cadaver en onder het voorzigtig onderwijs van een doorkundige Vroedmeeſter, die zoo wel in de Theorie als in de Practijk volkomen ervaren is.

Maar leezers dewijl in Amſterdam geen gelegenheid was om de Practijk der Vroedkonst te leeren, zoo ziet men lichtelijk dat niet de menschlieventheid, niet de zorg voor het welzijn der baarende vrouwen en kinderen en ook niet de zorg voor het allegemeene welzijn der Inwoonderen was, welke beoogt wierd, door de Vroedmeeſters, neen het was een doemenswaardig eigen belang, en het eenige oogmerk was, om maar zijn beurs te mesten, en voortekomen dat de Vroedkonst door andere mannen niet

zou-

zoude uitgeoefend worden, welke niet tot hun Cabaal behoorden, want men moest bij hun komen om voor groot geld onder hun gebrekkig opzigt zoo veele vrouwen te verlosſen en dan wierd men tot het Examen toegelaaten; maar wie zal toeſtemmen dat een Vroedmeeſter of Vroedvrouw bekwaam kan worden door bijgewoont te hebben twintig natuurlijke verlosſingen? immers niemant: want in moejelijke en tegen natuurlijke gevallen word het eerst *Vroedmeeſters* werk, het andere behoord tot het *Vroedvrouwen* werk, ten andere zoo zijn geen twintig verlosſingen voldoenende, om de vlugſte vernuſten en ſchranderſte Mannen in ſtaat te ſtellen een goed denkbeeld te geven van een natuurlijke verlosſing. Men moet honderde vrouwen geexploreerd hebben, dan krijgt men eerst een goed gevoel van het *Oſtium uteri*, laat ſtaan dat men door twintig verlosſingen bijgewoont te hebben een goed Vroedmeeſter kan zijn.

Het oogmerk om twintig verlosſingen van een die zijn Examen als Vroedmeeſter, wilde doen, was, hoe vernuttig bewimpeld, niet Edel en loffelijk, dewijl door dat verzoek de *Monopolisten* niet anders voor gehad hebben dan om groot geld te verkrijgen en hunne lievelingen en vrienden te begunſtigen, met een kraam daar koek en geld in te winnen is, om de brave *Abraham Titſing* zijne woorden te gebruiken.

Toen de Vroedmeeſteren van Amſterdam de noodzakelijkheid in zagen, om voor het Examen de Practijk bijgewoont te hebben, en verzogten dat 'er geen Vroedmeeſteren aangeſteld mogten worden, dan na alvoorens bewijzen gegeven te hebben, dat zij de uitoefenende Vroedkonst bijgewoont hadden en verſchijden verlosſingen hadden gedaan, was het billijker geweest dat zij aan hunne Edele Groot Achtbaare hadden kennis gegeven, dat 'er om die nuttige ondervinding van de Vroedkonst voor het Examen aan de Chirurgijns te doen erlangen, geen gelegenheid was, en dat 'er in 't geheel te Amſterdam om de Vroedkonst na behooren te leeren, geen goede gelegenheid was en dus volſtrekt als men een goede Theorie en Practijk van de Vroedmeeſte-

fteren voor het Examen begeerde een bekwaam onderwijzer noodzaakelijk was, wiens kundigheid in de *Vroedkonst* bekend, en het zwaarwigtig ampt op zich nam om daagelijks na het een of ander Syftema of na het Syftema door hem opgefteld, en op de Phantôme, die geenen in de Vroedkonst te onderwijzen, welke lust hadden om de konst te leeren, en teffen de noodzaakelijkheid hadden voorgefteld om aan zoodanig een onderwijzer in het Gasthuis vrijheid te vergunnen om zijne leerlingen zoo mannen als vrouwen de Practijk van de Vroedkonst te onderwijzen, daar goede gelegentheid toe is, of bij de arme Ingezeetenen gelijk men in Vrankrijk, Straatsburg en elders gewoon is te doen, dan zouden zij eerst billijk, Christelijk, en loffelijk gedaan hebben, en van groot nut geweest zijn voor onze geheele Republiek, en inzonderheid aan de baarende vrouwen en kinderen eene uitmuntende dienst gedaan hebben. Ja hoe meenig Chirurgijn zoude zich dan verheugd hebben, welke nu geene gelegenheid heeft om de Vroedkonst te leeren. Welke kundige mannen en vrouwen zoude onze *Republiek* dan in de *Vroedkonst* hebben kunnne krijgen, daar thans over het algemeen gebrek aan is?

Indien Vroedmeefteren zulks aan hun Edele Groot Achtbaaren, hadden voorgefteld, het zoude loffelijk gedaan zijn en wij hebben geene redenen om te twijfelen, dat de Burgervaderen van Amfterdam die met zoo een iever voor het welzijn hunner Burgeren bezield zijn, zoodanig een aller noodzaakelijk en nuttig voorftel van de hand zoude wijzen, en de *Chirurgijns* zoo een onontbeerlijke *Onderwijzer* onthouden hebben.

Dan zoude men met het hoogfte recht niet alleen van een proeveling, het zij man of vrouw eifchen, dat zij achtien verlosfingen bij gewoont hadden, maar wij zouden mogen en kunnen eifchen dat zij niet allen twee of drie jaaren de Theoretifche onderwijfing van zoodanig een man hadden genooten, maar ook vorderen kunnen, dat zij geen twintig maar honderde verlosfingen hadden bijgewoont, het onder-

derſlaan wel geleerd en op de Phantôme handig wisten te werken met en zonder inſtrumenten, eer men hun dan vergunde de Vroedkonst na alvoorens behoorlijk examen gedaan te hebben opentlijk uitteoefenen. — Langs zoodanig een weg zoude men onze *Republiek* van goede Vroedmeeſteren voorzien, die voor de trotſche en wreede Engelanderen, gedienſtige Franſchen en groothartige Duitſchers niet behoefde te wijken, en op dit zelve voetſpoor zouden wij bekwaame Vroedvrouwen ook kunnen maken.

Maar hoe zoude het dan geſteld zijn met de goudmein van zoodanige Vroemeeſters? zij zouden zeeker zoo een groote bron niet hebben om uitteputten, en zoo veel geld niet kunnen eiſchen voor een verlosſing, maar daar is ook zeer wijnig aan gelegen, want om van een ordentelijk Burger, ja van een arbeids man tien en twintig dukaten te neemen voor eene verlosſing, is een ongehoorde ongeoorloofde zaak, en inderdaat een ondeugende ſtrooperei, die niet als nadeelige gevolgen voor de baarende Vrouwen en kinderen kan hebben en door *Overheden* moest beteugeld worden, want een ſcheepstimmerman, huistimmerman, een metzelaar of een ander arbeidsman die een gulden of daalder daagsch wint, zijn vrouw een *Vroedmeeſter* van noden hebbende, is het niet altoos doenelijk om dertig of veertig en meerdere guldens uittebreeken, (en wij weeten dat zommige eerlooze Vroedmeeſteren, geen hand aan 't werk hebben willen ſlaan, voor eerſt de geeischte penningen daar waaren) om daar voor een Vroedmeeſter te haalen. Hij die dikwils met zijn gering beſtaan met vrouw en kinderen moet leeven en ook leeven kan, zonder aan de Stad of Armen te vallen, vald het zuur om zoo veel geld bij elkanderen te krijgen en al kan hij het doen, zoo ſchiet 'er niet veel over om zoodanig een vrouw geduurende haar kraam iets ter verkwikking toe te brengen, want aan die kraam hangt noch buiten dien veel geld. Om die redenen worden zoodanige menſchen afgeſchrikt, om een *Vroedmeeſter* te haalen en zijn van te edele inborst om zich op Stads rekening te ſtellen, waardoor veeltijds

de

de goede gelegenheid verlooren gaat en men denkt niet eerder om een Vroedmeester voor en aleer de dood op de lippen is.

Konde men een Arbeidsman, konde men een gering Burger niet voor een ordentelijker loon helpen, was een goude Rijder niet genoeg! daar komen tusschen beiden aanzienlijker lieden, die uit eige mildaadigheid, en het beeter missen kunnen, meerder betaalen. Wij werkte zegt *Abraham Titsingh* voor twaalf guldens, andere eischen tot duizent guldens. Door een ordentelijker loon te nemen zoude geringe en burger lieden ter rechter tijd om een Vroedmeester stuuren en hij ook gelukkiger slaagen, hoe veele kinderen en vrouwen zouden geret worden die den Stad door zoodane strooperijen ontroofd worden? —

Veele plaatsen van onze Republiek, zijn van dit onkruid gezuiverd en hunne Inwoonderen mogen zich beroemen geen *Roonhuisiaanen* en brutaale *Vroedmeesteren* te bezitten, zij mogen met *Jeremias* roemen: De Geldschraapers zijn het Land (of de Steeden) uit; en moedig zijn, dat zij *Levretiaanen*, *Smelliaanen*, *Friediaanen*, *Steiniaanen* en *Saxtorfiaanen*. binnen hunne muuren hebben, dien het welzijn van 't Vaderland beter ter harte gaat, en het werk, de *Roonhuisianen*, het mag zoo slim zitten als het wil voor de neus van daan zullen haalen: Want de Hefboom van *Rogier* kan maar in enkelde gevallen van dienst zijn, hoe zeer de *Roonhuisiaansche* snoefhaanen dezelve ook verheffen. De *Heer Steidel* oordeeld 'er grondig over, als hij zegt, de lievelingen van den Hefboom hebben zijne werking en nuttigheid te wijd uitgestrekt: hij bestaat dikwils maar in verbeelding, ik telle dezelve daarom niet alleen met *Deleurye* onder de onnutte Instrumenten, maar ik betrachte dezelve in veele gevallen, als een gevaarlijk werktuig, van de tangen heeft men dat niet te vreezen. Zie mijne Verhandeling in 't Genootschap *Servandis Civibus*.

Bij aldien noch eenige mijner Leezeren twijffelen mochten, of zommige *Vroedmeesteren* wel schuldig

aan de onkunde van de *Vroedvrouwen* zijn, zoo zal ik door het volgende hun overtuigen, en alle twijfeling hun ontheffen. Toen de Wel Edele Hooggeleerde Heer *Camper* het Ampt als onderwijzer en Leermeester voor de *Vroedvrouwen* te *Amsterdam* uitoefende, wierd hij wel spoedig overtuigd, dat de onkunde van veele *Vroedvrouwen* groot was; althans Prof. *Camper* welke niemant van lauwheid kan beschuldigen, wilde de *Vroedvrouwen*, welke hem aanvertrouwd waren kundiger maaken, haar het gebruik van de *Catheter* en het keeren van de kinderen leeren, als zij kwalijk geplaatst lagen en de verlossing bij de voeten aftemaken. Deeze manier van onderwijzing kan men hier uit besluiten, was aan de Vroedvrouwen te vooren nooit gedaan, want aanstonds treeden de Stads Vroedmeesteren in de bres, welke op hun eigen verzoek bij de lessen tegenwoordig waren, en naamen het edel oogmerk van Prof. *Camper* zeer kwalijk, om dat zij vreesden in hunne nering en practijk schade te zullen lijden, doch Prof. *Camper* stoorde zich heel weinig aan het kwalijk neemen van de *Stads Vroedmeesteren*, het algemeene belang stelde zijn Wel Edele boven de gunst van de *Stads Vroedmeesteren*. Zulks moest elk geaard *Vaderlander* doen, en niet om de welvaart van eenige te begunstigen, het algemeen den moorddolk in 't hart stooten! ——

Hier mede meen ik, dat alle vertwijfeling weggenoomen zijn en elk leezer overtuigd is, dat veele Vroedmeesteren van de onkunde der Vroedvrouwen oorzaak zijn: want waarom zouden zij het anders aan de Hoogleeraar *Camper* kwalijk genoomen hebben, dat zijn Wel Ed. de Vroedvrouwen het stellen van de *Catheter* leerde, het welk alle de Vroedvrouwen handig moesten kennen, is het om dat haar de Instrumenten verbooden zijn? geenzints, want een Clisteerspuit is zoo wel een Instrument als de Catheter, en wie weigert dat een *Vroedvrouw*, een Clisteer zet? het onkundig bestier van de Clisteer-

pijp is zoo gevaarlijk, als het inbrengen van de Catheter. Zie bladz. 14., dierhalven is het Clifteren zoo gevaarlijk, als het *Catheter* zetten, indien het door onkundige vrouwen verrigt word. Schoon het gebruik van de Inftrumenten de Vroedvrouwen niet geoorlooft is, (of zulks billijk of onbillijk is ftaat mij thans niet te onderzoeken, nochthans ben ik van gedagten, met *van de Laar* dat men aan zeer bekwaame Vrouwen en die op eilanden of op verre afgelegene plaatfen de Vroedkonst moeten uitoefenen, daar men met geene mogelijkheid een Vroedmeefter bekomen kan, het gebruik van de tang, diende te leeren), evenwel zoo is aan alle Vroedvrouwen alle verlosfingen, waar men door enkelde goede beftiering van de handen de vrouwen en kinderen kan redden, vergunt, die te mogen doen en ondernemen. De kering van een kwalijk leggend kind gefchied niet door *Inftrumenten*, maar alleenlijk door een gefchikte hand, is nu een Leermeefter niet verpligt aan haar de kering te leren, en legt 'er een *Stad*, een *Republiek* niet zeer veel aangelegen dat een *Vroedvrouw* deeze kering wel en na de regelen der *Vroedkonst* kan ter uitvoer brengen? mijns bedunkens is 'er zeer veel aan gelegen, en een *Vroedvrouw*, welke niet anders kan als een kind ontfangen oordeel ik onbekwaam te zijn.

Veellicht brengt men in, dat de Vroedvrouwen in die gevallen de hulp van een Vroedmeefter kunnen krijgen, het is zoo, maar kunnen alle verkeerd leggende kinderen vijlig wachten tot dat eenige uuren verlooren gaan eer men een *Vroedmeefter* heeft kunnen bekomen? geenzints, want als bij voorbeeld, het kind op 't fpringen van 't water met de arm en ftreng doorzakt, zoo is gewis de navel ftreng zonder klopping, verflenst, kout en het kind geftorven eer men de *Vroedmeefter* gehaald heeft, dit verlies van het kind kan een kundige Vroedvrouw, die de kering verftaat voorkomen, de verlosfing gelukkig bij de beenen ter uitvoer brengen en heeft niet te wagten tot een *Vroedmeefter* gehaald is, daarenboven zoo kan

een

een *Vroedvrouw* verftooken van het te kunnen keeren, in alle verkeerd leggende kinderen in 't geheel geen diens aan de baarende vrouwen toe brengen, en alle Vroedvrouwen dienen het keeren van de kinderen, zoo goet te kennen als Vroedmeesteren. Want een ogenblik verzuim kan oorzaak zijn van de dood van moeder en kind. Zulks was het oogmerk van de Hoogleeraar *Camper* om voor te komen, en ik twijfel niet of die Heer is met mij van gevoelen, dat in verkeerd leggende kinderen, een fpoedige hulp noodzaakelijk is; want waar een kind gekeerd moet worden, daar moet het gefchieden als genoegzaame verwijdering van de mond der baarmoeder plaats heeft, en oogenblikkelijk op het fpringen van het waater ja in zommige gevallen voor het fpringen van 't vlies, of het kind is gewis verlooren en de verlosfing word voor de moeder pijnelijker, moeijelijker, gevaarlijker en zomtijds doodelijk.

Wie oordeelen nu, mijne leezeren, hebben de beste oogmerken gehadt, Prof. *Camper* of de *Stadsvroedmeefteren* van *Amfterdam?* ik denk dat de oogmerken van de Hoogleeraar *Camper* mijne leezeren veel edeler zullen ftellen, als die van *Stads Vroedmefteren*; want de Hoogleeraar wilde zijne Vroedvrouwen kundiger maaken, om daar door vrouwen en kinderen te fpaaren, welke een van beide anders door het vertoeven na de *Vroedmeefter*, gevaar liepen om te fterven: en Vroedmeefteren wilden liever vrouwen en kinderen in gevaar brengen van te fterven, als aan hunne goudmein te laaten tornen. Het geld boven 's menfchen leeven te ftellen is voor de rechterftoel der reden ontmenscht, door de Godelijke openbaaring vervloekt en voor God ftrafbaar.

Misfchien zal iemand mijner Lezeren inbrengen, dat het oogmerk van zoodanige Vroeters geweest is om de Vroedvrouwen geheel en al van het Vroedvrouwen ampt en werk uittefluiten, en het trachten daar heenen te wenden om het geheele werk aan de Mannen toe te vertrouwen. Neen Leezer! dit was haar oogmerk niet, want waarom zou-

den zij dan zoo een ſchrikkelijke Monopolium van de Vroedkonst gemaakt hebben? waarom zouden zij de Chirurgijns van de Vroedkonst ſteek kind gemaakt hebben? en alle pogingen aangewend om Vroedkundigen te benadeelen, en dat alles te boven gaat toen de Hoogleeraar *Camper* de Vroedkonst opentlijk aan zijne leerlingen wilde leeren men Pr. *Camper* zulks beletten wilde? dus waare het niet het oogmerk om Vroedkundige Mannen aan te kweeken. Maar het was de ſchraap- en woekerzugt die gevaarelijke pesten voor de Vroedkonst en het onmiddelijk eigenbelang, welke hun daartoe aanzette om dit alles te beletten.

Ook is het in waarheid de weg niet geweest, welke de Roonhuiſianen daartoe ingeſlaagen hebben. Als men zulks in den zin hadt, dan behoorde men geringe lieden zoo niet te woekeren, men zou met het loon dat men aan een Vroedvrouw geeft zich moeten vergenoegen, en de armen voor niet dienen te helpen, of voor het Stads of Dorps Tractement. Ook is het getal van de Vroedmeeſteren, niet toereikende om alle barende vrouwen in de Steeden en Dorpen te bedienen; en behoorlijk te voorzien, want waar is in Holland genoegzaame gelegenheid, om voor een matige prijs, de Vroedkonst te leeren, en als 'ér noch Mannen zijn die zulks trachten te doen wil men het beletten, gelijk men aan Prof. *Camper* heeft willen doen; bij de Roonhuiſianen kan men niet als voor groot geld te recht, en dan krijgt men noch een gebrekkig onderwijs, want zij hebben niet genoeg van de gerſte brooden gegeten, om het ampt als een goed onderwijzer in de Theorie en Practijk waartenemen, boven dien zijn zij achterhoudende, dat in de Vroedkonst geen plaats moet hebben, daar zijn de geheimhoudingen gevaarelijk, en van de wetenſchap waar de Vroedkonst op geboud is, weten zommige niets van.

Op de *Academien* in *Holland*, dat ſchande is voor eene *Natie*, welke geen gebrek aan geld heeft, is uit gebrek aan Hospitalen, geen gelegentheit om de Chirur-

rurgie of Vroedkonst te leeren. Eindelijk zoo zoude 'er een geheele Reformatie in 't Vroedwerk dienen plaats te hebben, als men het door Mannen alleen zouden willen bedient hebben, en nauwkeurig zorge gedragen dienen te worden, dat altoos zeer bekwaame Mannen daartoe aangesteld wierden; want anders verviel men in dezelfde verwarring, en dan zoude maar een verandering van sex en geen verbetering voor de Vroedkonst plaats hebben. Om zoodanig een verbetering te verkrijgen, is niet mogelijk voor en aleer men de waardije van het menschdom beeter kend, gaade slaat en in alle *Academie* plaatsen in Holland de nodige Hospitalen opricht, met kundige en handige Vroedkundige onderwijzers en Vroedmeesteren voorziet, welke bij de baarende vrouwen de Practijk aan leerlingen onderrechten.

Onder zoodanig eene gesteldheid van de Vroedkonst mijne leezeren, kan het onnoozelste mensch zeer gemakkelijk in zien en begrijpen, dat zulke snoode Vroedmeesteren wijnig werk maakten, om de Vroedvrouwen bekwaamer te maaken, daar nochthans de Vroedmeesteren onder de verlossing de beste gelegentheid toe hebben om haar te onderrechten en kundiger te doen worden. Het baatzuchtig eigenbelang, was bij veelen in den weg, en heeft bij zommigen noch de overhand, dierhalven meenen wij recht te hebben om het eerloos karacter van eenige Vroedmeesteren te stellen, tot eene gewichtige oorzaak der onkunde van de Vroedvrouwen. —

De Hemel heeft veele van die eerlooze en wreede Vroedmeesteren gestraft, en wij beklaagen hen, alleen, om dat zij hun lot verdient hadden.

Deeze derde oorzaak weg te neemen, zal zoo gemakkelijk niet zijn; want om het Karacter, bij voorbeeld, van een booswigt te veranderen, in een liefderijk, vroom, braaf, eerlijk en nuttig Burger, is bijna niet in 's Menschen vermoogen. Een woekerende, schrapende en geldgierige Vroeter, te veranderen in een medelijdende, onbaatzuchtige en eerlijke Vroedmeester, wie is daar toe bekwaam?

 Doch

Doch de Goddelijke Voorzienigheid fteeds over 's menfchen bedrijven waakzaam, heeft het vermogen om hunne woekerzucht, perk en paal te ftellen. Wij weeten dat de meefté geheimhouders van *Rogier*, zoo niet al in Perfoon zelve, door Gods hand over haare fnoodheid geftraft zijn, ten minften in haar naakroost de duidelijke kenmerken zijn overgebleeven, dat het geld door woeker en fchandelijk gewin bij een vergaard, niet tot het derde en vierde lid gekomen is; ja, de nagelate weduwe van zommigen zijn nog gealimenteerd geworden, eén duidelijk kenmerk. Zoo gewonnen, zoo geronnen. Maar zoude evenwel niets kunnen aangewend worden, om tot voordeel van het Gemeenebest, de Vroedvrouwen kundiger te maaken?

Voor eerst, kunnen *Overheden*, *Profesforen* en *Lectoren* gelasten, alles aan te wenden wat mogelijk is, om de *Vroedvrouwen* kundiger te maken, en *Vroedmeesteren* ftrengelijk te corrigeeren, wanneer zij zich onderwinden, om *Profesf. of Lectoren* te betwisten geen vrijheid te hebben, om haar alles te leeren, wat de Vroedkonst aangaat, voor zoo ver de bloote handen toereikende zijn: dus indien de Prof. en Lectoren bevel van *Overheden* hadden, om aan een *Vroedvrouw* te leeren, alle handgreepen der *Vroedkonst* except het gebruik van Inftrumenten, zoo zouden Vroedmeefteren 'er zich niet tegen durven verzetten.

Ten tweeden, hoewel de Ingezeetenen volkomen vrij zijn, om Vroedmeefter of Vroedvrouw te gebruiken, nochthans is het waarlijk al te zeer in gebruik om Vroedmeefteren in natuurlijke gevallen te neemen. Misfchien zoude men zulks eenigzints kunnen te keer gaan, door enkel in groote Steeden vergrooting van tractamenten aan Vroedmeefteren te geven: ten tweeden, inzonderheid behoorde belet te worden datgeen *Vroedmeesters* van andere plaatfen, de natuurlijke werken en voordeelen de Vroedvrouwen ontnaamen: ja, fchoon zulks te doen ftrijd tegen eenige Ordonantien en wat haa-

ten die, als zij niet nagekomen worden. Het gezag en eerbied welke men aan een *Overheid* schuldig is, word daar door gekrenkt, ten minsten, het geeft te kennen dat de Ingezeetenen geen vertrouwen in hunne *Regenten* stellen, de gehoorzaamheid weigeren, of de *Overheid* aanmerken als onverschillig in 't aanstellen van Vroedmeesteren en Vroedvrouwen door de Burgeresfen aan onkundige Vroedmeesteren en Vroedvrouwen aantevertrouwen. Ik geloof, dat door zoodanig te handelen, het karacter van een *Overheid* meer beledigd word, als de aangestelde Stads Vroedmeesteren en Vroedvrouwen, inzonderheid als de duidelijke letter van de Ordonantie zulks verbied. —

Ten derden, zoo moesten Vroedmeesteren verplicht zijn, Vroedvrouwen in moeijelijke gevallen te onderrechten, de *Oorzaak* van de moeijelijkheid haar onder het oog brengen, en leeren hoe men die gevallen moet en kan verbeeteren, hoe men verkeerd leggende kinderen veilig en zeker kan redden: zulks zoude van aanmerkelijke dienst zijn, de ondervinding zoude leeren, dat het de heilzaamste uitwerkingen zoude hebben. Want niemant heeft beter gelegentheid, om de oorzaaken der moeijelijke baringen te laten onderzoeken, haar te toonen dat het niet langer Vroedvrouwen werk is, of in tegennatuurlijke gevallen, haar de legging doen kennen, en ook de handgreep, welke men moet in 't werk stellen te leeren, op dat zij in zoortgelijke gevallen, ontbloot van de hulp der *Vroedmeesteren*, gelijk op de Dorpen zeer licht plaats kan hebben, gemakkelijk en veilig moeder en kind zoude kunnen redden: Waarom het vooral van het grootste belang is, dat *Overheden* in 't uitkiezen van *Vroedmeesteren* omzigtig zijn, en zoo veel mogelijk is, Provintiale voortrekken, om dat de Vreemdelingen niets anders beoogen, dan hun eigen intrest en fortuin zoekers zijn, van hunne rampzalige gewesten komen afzakken om de Vaderlanders de vette brokken uit de mond te breeken, hebben anders geen belang in 't

welzijn van het Land dat zij bewoonen, als om schatten op te leggen, welke hen in hun Vaderland onbekend waren, dus alleenlijk zich zelve zoekende, bekreunen zij zich heel weinig of het algemeen welzijn verslimmert, als zij voor zich maar rijkelijk een bestaan vinden, wat legt 'er hen aangelegen of een Stad ontbloot is van bekwaame Vroedvrouwen, zij zijn geen genaturalizeerde en dus gaat hen het algemeen niet ter harte, maar wel hun eigen en bezondere intrest: om kort te zijn, het waare te wenschen dat men de Vreemdelingen, in onze Provintien zoo handelde, als de *Hollanderen* in vreemde Rijken ontmoet worden, waar vind men in *Duitschland*, *Vrankrijk* of *Engeland* dat Vreemdelingen van 't Land, met zulke aanzienlijke posten bekleed worden als in *Holland.* Neen, het is maar een witte valk als een *Hollander* daar in aanmerking komt, en met recht, men trekt zijn eigen Landgenooten voor, en die moode moest men al lang van onze nabuuren geleert hebben, want de *Hollanderen* zijn geschikt om Mannen voort te brengen, voort Staats bewind, voor de Kerk *Catheter* en alle Konsten en Wetenschappen, dus is het onnodig om vreemdelingen voor wat ampt of bediening het ook zij te gebruiken, doch laat ik niet te ver buiten het spoor treden.

Wij zullen onze afgebrooke draad vervolgen: Billijk waare het dat Overheden de strooperijen en extra buitengewoone hooge loonen, welke zommige Vroeters bij geringe burgerlieden, voor dat zij hand aan 't werk willen slaan, eischen, tegen gingen: want zulks strekt een Republiek tot schande en wij hebben getoont, dat daar door, al veel de goede gelegentheid voorbijgaat om een vrouw en kind gelukkig te verlossen. Het tijdstip om voor de Vroedmeesters gelukkig te slaagen zoude men wat nauwkeuriger aan een Vroedvrouw kunnen bepaalen om een Vroedmeester te haalen, als de bekommernis en vreeze van in geld wolven hunne handen te vallen, weggenoomen wierd: Want zommige Vroedvrouwen maaken

daar

daar ook een kwaalijk gebruik van, met de waarheid te zeggen, de baarende noch meerder voor de Vroedkonst afschrikken, om dat het geld het welk gevraagt word, voor zommige te groot is, daarentegen als men voor een ordentelijk loon, dat niet zoo drukkende voor de gemeene man is helpt, zal men noch al spoediger om een Vroedmeester gaan en de Vroedvrouwen zullen beter het waare tijdtstip leeren kennen, om haar toevlucht tot een Vroedmeester te neemen en overtuigd worden, dat niet de Heelkundige bewerkingen schuld van de kwaade uitslagen zijn, maar wel het lang vertoeven, en dit zal het gemeen ook in 't oog loopen, en dus, dewijl zij voor een bekwaam loon een Vroedmeester kunnen krijgen, zullen zij veel spoediger zijn hulp roepen om vrouw en kind te redden, en tegelijk zal een Vroedvrouw niet in staat zijn door het hooge loon van een Vroedmeester de verlossing uit te stellen en de baarende zoo wel als de vrienden aftescchrikken. —

Ook diende men vooral in acht te neemen, dat men het loon niet zoo gering stelde als voor een Vroedvrouw, dit zou wederom ten nadeele der Vroedvrouwen kunnen loopen: want als Vroedmeesters en Vroedvrouwen op een gelijk loon gesteld worden, zullen veele Vrouwen overgaan om een Vroedmeester aanteneemen, in natuurlijke gevallen en daar door de Vroedvrouwen ontrooft worden, van verlossingen te doen en teffens van de voordeelen daar aan verknogt, dat maar tot verslimmering der Vroedvrouwen konst en broodwinning verstrekt, dewijl wij de Vroedvrouwen niet willen, en bij deeze gesteldheid van zaken niet kunnen uitroejen, zoo is het ook de plicht van ieder wel denkende om te zorgen, dat haar middel van bestaan door Vroedmeesteren niet geheel en al geruineerd word.

Het loon te verderven hoe zeer ik ook tegen de onreedelijke hoogge loonen in de Vroedkonst ben, is niet anders als nadeelig voor de Vroedvrouwen, en loon verdervers zijn gemeenelijk Vreemdelingen, welke in hunne rampzaalige gewesten, nauwlijks

de handeling van 't geld weeten, verderven als zij hier en elders zich neerzetten niet zelden veele konſten, neringen en hanteringen, door dien zij in den beginnen alles voor een gering lóon doen, krijgen zij de toejuiging en loop van het blind gemeen en evenwel de gegoede ja zelfs burgerlieden, weten zij wel op ſlinkſche wijze en laage dienſten vermeerdering van loon af tekrijgen, maar om dat zij eenige keeren een laag loon bij de eene of andere genomen hebben, zijn zij reeds in de naam van edelmoedig en medelijdend te handelen, zulks is genoeg om naderhand zoo veel te nemen. als zij maar krijgen konnen. Als een Vroedmeeſter overgaat om voor het zelfde loon dat men aan een Vroedvrouw geeft, kinderen te haalen, heeft hij in waarheid een ſchalk in 't oog, welk tot nadeel der *Vroedvrouwen* verſtrekken kan, of hij doet het om noch eerst een ampt het welk hij noch niet verſtaat te leeren.

Ten vierden. Zoude Vroedmeeſteren, verpligt zijn, alle gevallen, welke door de *Vroedvrouwen* verzuimt zijn, op de eerſte Vergadering van het *Collegie ad res obſtetricias* te moeten aan geven, op dat de *Vroedvrouwen* naa den eisch van zaken geſtraft wierden, maar daar en tegen zoude geen Vroedmeeſter door vreemde gebaarde, een onſchuldige Vroedvrouw in verdenking mogen brengen, veel minder door gezegdens benadeelen, maar zoo hij vind dat de vrouw of kind verwaarlóost is, aan de omſtanderen zulks te kennen geven, en zich aanſtonds bij het Collegie te verklagen, dienende alle anderen gezegdens niet ter goeder trouw erkend te worden, zoo niet het Collegie daar van verwittig word, ja zelf moest een Vroedvrouw vrijheid hebben, den Vroedmeeſter te verklagen, als hij haar geaffroonteerd hadt, en daar voor een geldboeten opgelegt worden, en zoo hij bleef continueeren de Vroedvrouw te lasteren, de Practijk ontzegt worden! dan zoude men zoo dikwils niet hooren lasteren.

De Vierde oorzaak der onkunde van de Vroedvrouwen ſtel

ſtel ik te zijn in de onkunde van zommige Examinateurs voor de Vroedmeeſters en vrouwen.

Ik zou mijn geweten niet gaarne beſwaaren met te veronderſtellen dat alle *Examinateurs* der *Verloskunde* de vereischte bekwaamheid daar toe hadden en liefdeloos alle voor onbekwaam te verklaaren zoude niet minder onredelijk zijn. *De Heer van de Laar* ſchets de onbekwaamheid van zommige Examineerders in de Vroedkonst zeer fraai doch zeer bedektelijk af bladz. XIII. in zijn voorreden van zijn zeer nuttig werk over de verloskunde, alwaar hij zegt; *Schoon het waarſchijnelijk is dat veele Heelmeeſters (Doctoren) gelijk de hoofdlieden der Chirurgijns, zeer kundig in de verloskunde zijn, om te kunnen voldoen aan een post, waartoe zij gequalificeerd worden, namentlijk van niet alleen de Vroedvrouwen, maar ook de Vroedmeeſters te Examineeren, voornaamentlijk over het tegen natuurlijke, het handelen van inſtrumenten en operatien daartoe ſtaande, 't geen anders een Contradictie zou ſchijnen, in een zoo gewigtige zaak als de verloskunde is, niet kan of mach vooronderſteld worden.*

Van der Sterren klaagde reets in zijne tijd over het ſlegt afnemen van Examens der Vroedvrouwen zeggende bladz. 114 *dat God betert de Examens met te veel oogluikingen geſchieden of van die geenen afgenomen worden, welke zich wijnig aan deeze kennis laaten gelegen zijn.* Ik zal mij hier niet uiten dat zomtijds een Schout, Secretaris, of Dorps - Chirurgijn zich verſtandig genoeg meent te zijn, om over de kunde of onkunde van een Vroedvrouw te oordeelen en het werk van *Examinator* zich toe eigent, zulke domheid ſchoon het noch op zommige Dorpen plaats heeft, vervald doch op veele plaatſen, men word door verlies van vrouwen en kinderen wijzer, maar zommige geleerde welke men uitkiest om het *Examen* van een Vroedvrouw aftenemen zijn mijns bedunkens 'er niet toe bekwaam.

Elk ampt hoe gering het ook mag ſcheinen eischt een kundig ten minſten een eerlijk man, en deeze twee ſtukken dienen vooral in een *Examinator* der

Vroed-

Vroedkonst plaats te hebben, en op hoeveele Plaatsen en Dorpen word een Examen van een Vroedvrouw afgenomen door een Doctor die nooit een muis in de kraam heeft zien komen, bezit zoodanig een man de vereiste kundigheid, om over een Vroedvrouw te oordeelen, 't is waar hij kan bespiegelende kundigheid van de Vroedkonst hebben en ook onderzoeken of de geene welke hij Examineerd daar in ervaren is, maar is zulks genoeg! geenzints.

Op hoeveele Dorpen laat men evenwel het *Examen* maar berusten op het gesag van een *Doctor* die in 't geheel van de verloskonst niets weet, als op het gezag van anderen. Mijns bedunkens is het niet recht dat tot Hoofdlieden of Examinateurs van welke affaire of handkonst het ook zij, Mannen verkooren worden, die de affaire of handkonst nooit hebben bij de hand gehad of noch bij de hand hebben, het diend in geen Schoenmaakers of Kleeremaakers gild, veel minder dient het plaats te hebben in de zoo noodzaakelijke Vroedkonst. Heeft men een zucht om iemant te begunstigen? Dat men hem dan begunstige met een post daar men verzekert van is dat hij voor dezelve bekwaam is, maar laat men aan die zucht niet het welzijn van baarende vrouwen en kinderen opofferen. Denkt *Regenten* dat al het geen uit gunst geschonken word, ontrokken word, aan de verdiensten. Een *Vorst*, een *Overheid*, betaamd geene gunstelingen, voornaamelijk in zaaken daar het op leven of dood van vrouwen en kinderen aan komt, en het zijn ook laage zielen die om zulke tedere ampten vraagen, want wie om een ampt vraagt is verplicht het zich waardig te maaken, of het aanneemen als hun die aangeboden word, en geene genoegzaame bekwaamheid daartoe hebbende, zij blijven, hoe beroemt zij ook mogen worden, zonder de verdienste van hun hart, tot welke hoogte zij ook mogen stijgen, hunne hoogheid word altoos, gelijk *Joung* zegt, de galg van hunne naam. Nachtgedachten 1 Deel. Bladz. 343. Het zoude ons niet moeijelijk zijn om te bewijzen, dat zelve onder de gequalificeerde

Exa-

Examinateurs voor de Vroedvrouwen veele zijn, die gansch niet voor die post geschikt zijn, doch Mannen, welke door Overheden Publieke Ampten zijn aanvertrouwd, willen wij liefst hunne naam en gebrekkelijkheid verzwijgen, en liever aanwijzen hoe men te werk gaan moest, om de Examens af te neemen, wie daar toe geschikt zijn en trachten deeze oorzaak te verbeteren.

Eene wel ingerichte Regeringsvorm, eischt, dat men zich van de menschen op de best mogelijkste wijze bediene, dus is het noodzaakelijk, dat een machthebbende Regent, in het begeven van Ampten, ook zich bediend van die menschen, welke of van natuur, of door vlijt en naarstigheid, het beste en het meest geschikt zijn voor het ampt, 'twelk men aan hem toevertrouwen wil, op dat de overige leden van den Staat, voordeel genieten kunnen, dat het ampt in goede handen gesteld is. Zo zulks niet in 't oog gehouden wordt, dan geeft het altoos voor het algemeene welzijn verwarring, en de mede burgeren lijden ongemakken, door dien de ampten in handen gesteld worden, aan menschen die 'er niet toe bekwaam zijn en ook geen vermogen hebben, om 'er toe bekwaam te worden, een Regent bezit geen oordeel en jaloesie genoeg om zich van de menschen op de beste wijze ten voordeel voor het algemeen te bedienen, als hij de bekwaamheden uit het oog verliest, welke tot een ampt vereischt worden; want onbekwaame, stooten bekwaame uit een post in welke zij behoorden te weezen, en dus wordt het Vaderland de gelegenheid benoomen, om van de bekwaamste voordeel te trekken. Dit is tegen het zelve zondigen. Hierom wenschte ik dat men zulks vooral in 't oog hield bij het aanstellen van *Examinateurs*, zoo wel voor *Chirurgijns* als voor *Vroedmeesteren* en *Vroedvrouwen*, dat men de bekwaamste voorwerpen 'er toe uitkoos en vermits al die ampten meer eer als geld geven, zoo past het ook dat men de eer en aanzien geeft, aan die geenen welke het waardig zijn. Voor de *Vroedkonst* zijn het best geschikt Vroedkun-

kundige zelve, *Vroedkundige* moeten *Vroedmeesteren* en *Vroedvrouwen* examineeren en zijn ook het best geschikt om over de bekwaamheid bondig te oordeelen.

Die van Utrecht hebben de rechte weg ingeslaagen, volgens de Ordonantie blijkt duidelijk, dat men aanzienlijk en op de rechte waarde de *Vroedvrouwen* schat, het *Collegie Medicum* wordt het examen der Vroedvrouwen, en met recht, niet alleen toe betrouwd: Want Art. V. bl. 10. staat „ *bij dat Examen zullen altijd twee Heeren Gecom-* „ *mitteerden uit de Vroedschaptegen woordig zijn, de-* „ *welke daar bij twee geadmitteerde Vroedmeesteren* „ *zullen laaten komen, om de Vroedvrouwen tot het* „ *examen geadmitteerd zijnde, mede te examineeren.*" Wenschelijk waare het dat in alle Steeden zoodanig een order plaats hadt, het zou geen gering aanzien voor het examen der Vroedvrouwen geven en met een alle oogluiking, welke maar al te dikwils bij zoodanig een Examen plaats heeft wegneemen. Ook zoude de *Prof.* en *Prælectoren* geene onbekwaame tot het *examen* durven *admitteren*, en men zou het gewenschte oogmerk bereiken, namelijk bekwaame Vroedvrouwen, ja hoe verwonderd zouden de Heeren van de *Regering* zijn, als zij zommige *Examinateurs*, een examen hoorden afneemen, met de vraagen op een briefje geschreven beevende in de hand, en noch door de Vrouwen, welke geexamineerd moeten worden, uit 't zaal gelicht wierden, zoo dat de examinateur zelfs geene woorden meer konde bij elkanderen krijgen om verder te vraagen. Men is zomtijds bevreest om bekwaame Vrouwen tot het examen te brengen, om dat onbekwaame Examinateurs 'er mede verlegen zitten! —

Men zoude bij deeze nuttige schikking, noch kunnen voegen, dat men na het mondelijk examen, dat gantsch niet gemakkelijk behoorde te zijn, de Vroedmeesters op de Phantomê noch eenige verkeerd leggende werken van de Vrouwen lieten afmaken, om te zien of het manuaal dat zij hadden geschikt en handig was, en zoo zulks niet voldeed noch eeni-

nige tijd geven om te leeren of schoon de mondelijke examen voldoenende was geweest; waar door men zou verkrijgen dat de *Prof. en Lectoren* hunne Leerlingen wat beter en meerder met de *Phantome* zouden leeren gemeen worden, dat van de uiterste noodzaakelijkheid was.

De *Ambagts Heeren* moesten nimmer een Vroedvrouw op een Dorp aanstellen, als zoodanig een Vrouw, welke door het eene of ander Collegie voorbekwaam erkent was, en een behoorlijke acte van bekwaamheid hadt. Het zoude voor zommige Heeren Doctoren, welke doch niet meer als twee dukaten krijgen, voor het afneemen van een Examen een gering verlies zijn, en veel meerder gerustheid voor de Dorpelingen geeven, waarom ik ook vertrouw dat het mij van mijne Amptgenooten niet zal ten kwaade genomen worden, als dit gering voordeel hen door mij beneid wordt, mijn oogmerk is alleenlijk het geheel boven een bezonder perzoon te stellen, en wordt mij alzulks kwalijk genomen, ik zal mij troosten en denken, de liefde tot het algemeene welzijn blijft evenwel plicht en deugt of schoon zij mij haat berokkent en vijanden op den hals jaagt. ——

Indien dus in 't algemeen de Examinateurs bekwaamer waaren en geen oogluiking in de examens plaats hadden, dan zouden wij geen onbekwaame *Vroedvrouwen* hebben, en dat 'er onkundigen zijn, is alleenlijk veroorzaakt, dat men aan die onbekwaame menschen, zegels en brieven van bekwaamheid gegeven heeft, en teffens vrijheid om de Vroedkonst te mogen uitoefenen, ja alle wanorders welke die onbekwaame Vroedvrouwen te weegbrengen, zijn die geenen schuld aan, welke haar de vrijheid daartoe verleend hebben, om een konst uitteoefenen, waar toe zij niet bekwaam zijn. Het is niet genoeg om het geld voor een examen maar weg te strijken, en de Burgers Vroedvrouwen toe te voegen, welke niet bekwaam zijn, ja zelfs tegen het advies van *Professor en Lector* met een

Acte

Acte van bekwaamheid voorzien, o Tijden! o Zeeden!

De vijfde oorzaak van de onkunde der Vroedvrouwen is geen van de minste, en aantetreffen in de onkunde van zommige Geneesmeesters in de Vroed- of Verloskunde.

De *Doctoren*, van welke men oordeel en kundigheid dient te verwachten, bezitten juist niet alle die wetenschappen en voortreffelijke vereischtens, welke de Ingezetenen met het hoogste recht vorderen kunnen, en van een bekwaam Geneesheer, eischen, dat hij volstrekt dient grondig te kennen. De *Gepromoveerde Heeren* zijn niet alle *Boerhavens*, *van Swietens*, *Werrelhoovens* of andere kundige *Practici*, ja hoeveele zijn 'er welke door een hongerige *Professor* hunne *Gradus Doctoratus* verkrijgen? ja hoeveel *Baccalaurii Licentiaaten* en *Doctoren* zijn 'er welke naar maate van hun geld met zegels en brieven van bekwaamheid op zommige *Duitsche Academien* voorzien worden? Op onze Nederlandsche *Academien*, zijn zonder bekwaamheden nochthans zoo gemakkelijk de bekwaamheids brieven niet te bekomen, doch veele Geneesmeesters binnen onze Republiek gepromoveerd; zijn evenwel niet bekwaam in alle takken, waartoe hen de *Diplomata* wel vrijheid geven om uitteoefenen. ——

De *Heel-* en *Vroedkonst*, die twee uitmuntende Konsten en Wetenschappen, zijn zoo nauw aan de *Geneeskonst* verknocht, dat ik billijk stel, dat men nooit een goed *Medicus* zijn kan, zonder genoezaame bekwaamheid zich eigen gemaakt te hebben en van *Heel* en van *Vroedkonst*. Evenwel moeten wij bekennen, dat over het algemeen met de kundigheid der *Doctoren* in de Chirurgie en *Vroedkonst* rampzalig gesteld is, voortreffelijke *Geneeskundige* Mannen welke in de gelegenheid geweest zijn, om van de *Heel* zoowel als *Vroedkunde* behoorlijke vordering te maaken, zonderen wij uit. De *Medicinae Doctores* die meenigmaal het Heilig plecht-anker zijn, om in zwaarwigtige Chirurgicale gebreeken te raadpleegen, zijn (wij zeggen het onbeschroomd) over het algemeen in de *Heelkonst* wijnig of niets ervaaren, en

wat

wat de *Vroedkonst* aangaat daar weeten veelen bijna niets van, en hoe meenigmaal verstreken evenwel zoodanige *Doctoren* tot *Conciliarius* van de *Vroedvrouwen*, ja de Mannen, Vrienden zoo wel als baarende Vrouwen zijn wonder wel in hun schik met de Recipe en raad van den Doctor, waar men zich zoo gerust zomtijds op verlaat, als of de man een Evangelium had verkondigt, zijn raad en order geld al was het noch zoo lomp en onkundig, mijn *Heer den Doctor* heeft het gezegt, en daarmeede is het al wel, ja men zou een doodstraf verdient hebben, als men tegen den raat of het geneesmiddel van een *Doctor* zich verzette.

Dat het niet mogelijk is dat zommige Doctoren van de *Heel*-en *Vroedkonst* eene gegronde of genoegzaame kennis kunnen hebben, zal ik eerst trachten te bewijzen, naderhand door voorbeelden bevestigen, vervolgens de naadeelige gevolgen voor de *Vroedvrouwenkonst* daar uit aflijden en eindelijk bekwaame middelen en raadgevingen om de *Doctoren* in de *Heel*- en *Vroedkonst* bekwaamer te maaken, aan de hand geven, op dat door deszelfs bekwaamheden de *Vroedvrouwen* veiliger Raadgeevers krijgen, en om teffens daar door in haar zwaarwigtig ampt kundiger en bekwaamer te maaken, opdat der Ingezeetenen algemeen welzijn betracht word, de baarende vrouwen zoo veilig als mogelijk is, van haare lieve kinderen verlost, en de rijkdommen van een Gemeenebest op onwankelbaare gronden gevestigt, worden. —

Om mijn eerste gezegde te staaven, namelijk dat zommige Doctoren niet in de mogelijkheid geweest zijn, om van de *Heel* zoo wel als *Vroedkunst* een gegronde en genoegzaame kennis te hebben, zal niet moeijelijk om te bewijzen zijn, elk Leezer hij zij *Edelman* of Boer zal zelve bekennen dat mijne bewijzen niet ongegrond, maar uit de toestand, van onze *Nederlandsche Academien* gemakkelijk afteleiden zijn. Dat het niet mogelijk is, dat alle *Doctoren*, in de *Chirurgie* en *Vroedkonst*, zoo veel bekwaamheid hebben, dat men hun

gerust en veilig in gewigtige *Chirurgicale* en *Vroedkundige* gevallen, voor *Conciliarius* kan gebruiken, laat ſtaan dat men hen het geheele bewind van *Heel*-en *Vroedkonst* zou durven aanvertrouwen of eene *Operatie*, het zij ter uitvoer brengen, of te onderneemen, enkel op 't *advies* van een *gepromoveerde Doctor* diende aftehangen.

Laaten wij eens onbevooroordeelt en naa waarheid onderzoeken langs welke weegen veele Geneeskundige tot het aanzienlijk ampt en karacter van Med. Doctor geraaken.

Na dat ouderen hunne kinderen ter ſtudie verweezen hebben, verzorgt men hun reeds vroeg op het Latijnſcheſchool en vermits de Franſchetaal thans zeer algemeen is, zoo is die gemeenelijk voorafgegaan of onder het leeren van latijn word men die ook kundig, vijf, zes of meerder jaaren aan de latijnſche franſche enz. talen beſteed zijnde, verſcheinen zij op de *Academie* en *Collegiën*.

Die zich aan de Geneeskunde overgeven, beſteeden gemeenlijk de twee eerſte jaaren in de *Logica Phyſica*, *Anatomia*, en dewijl men tweemaal ter week ook de *Chirurgie* verhandeld, is dezelve gemeenlijk voor de eerſte jaaren geſchikt. De twee volgende beſteed gemeenlijk een vlijtig *Medicinae Studioſus* aan de *Anatomie*, *Phijſiologie*, *Chimie*, *Pathologie*, *Materia Medica*, en om dat de *Botanie* onontbeerlijk voor een Geneeskundige is, legt men 'er zich in die twee jaaren ook op toe. De twee laaſte jaaren, worden voornaamentlijk tot de *Geneeskundige Practijk*, *Pathologie Phijſiologie*, *Chimie* en nu en dan aan de *Anatomie* en de *Chrirurgicale* operatien op cadavers beſteed, de Vroedkonst word op zommige *Academien* alhier in 't geheel niet aangeroert.

Een *Medicinæ Studioſus* dus zes jaaren op een *Academie* doorgebragt hebbende en zijn tijdt wel waargenoomen; kan in het eene zo wel als in 't andere gedeelte der *Geneeskonst* in waarheid de Theoretiſche bekwaamheid verkreegen hebben, en geſchikt zijn om een loffelijk Examen te doen, de *Gradus* *Doc-*

Doctoratus met zeer veel lof verkrijgen, waar door hij niet alleen vrijheid bekomt om de *Geneeskonst* in 't openbaar te mogen oeffenen, maar ook teffens op zeer veele plaatsen de *Chirurgie* en *Vroedkonst* vrij en ongehindert ter uitvoer brengen mag. Te Leyden, en op verscheidene plaatsen meer, staat het de gepromoveerde Doctoren vrij de *Chirurgie* en *Vroedkonst* uit te oeffenen, maar te *Amsterdam*, *Haarlem* en den *Haag* is het aan de gepromoveerde Heeren niet geoorlooft, deeze konsten zonder eene bijsondere *Examen* te ondergaan uit te oeffenen, zulks oordeelen wij niet onbillijk te zijn.

De *Geneeskonst*, waar men zich ter tijd van de Studie het meest op toe legt, is op zich zelve beschoud een overruim veld om te doorzoeken, zes jaaren vliegen om, en hoe veel worden 'er voor die jaaren, reeds *Doctor*, latende dus de studie en tijd niet toe, dat men op de *Chirurgie* en *Vroedkonst* met ernst zich kan toe leggen, te meer, als alle de Vacantie tijden afgetrokken worden, dan veranderen die zes studie jaaren bijna in drie, op dewelke Collegie gehouden word. Van zoo veel Vacantien weet men in Duitschland niet. —

Hoe is 't mogelijk voor een jongeling, vraagt mijn braave *Amsterdammer* konstbroeder de overledene *Abraham Titsingh*, die de grootste derde van zijn tijd in 't kinderschool, de volgende derde in de Latijnsche, de kleinste aan de *Academie* heeft geweest, en dan *Med. Doctor gepromoveert* word, om *Chirurgijn* te zijn? wij zeggen, zij L. drijven als appelen, zie *Diana* pag. 114.

Daarenboven word op zommige Academie thans de *Chirurgie* niet *Systhematisch* verhandeld, gelijk ik met zeer veel genoegen gezien heb dat men in Duitschland deed, en al deed men zulks, de *Chirurgie*, kan men niet van hooren zeggen en lezen, goed en naukeurig leeren. Die konst eischt volstrekt, zal men in dezelve vordering maaken, de gebreeken te zien, in de zieken zelve; waar is op onze Academien daartoe gelegentheid? nergens! hierom is het ook dat een jongeling, welke twee,

drie of vierjaaren bij de Chirurgie geweest is en met zijn meester uit verbinden gegaan heeft, veel vlugger de uiterlijke ongemakken kan, niet alleen noemen, maar ook teffens greetig toegepaste middelen ter herstelling weet aantewenden, veel beter als zommige *Doctoren* welke die ongemakken nimmer gezien hebben, waarom wij besluiten dat men in waarheid het niet van veele *Geneeskundige* vergen kan, dat zij ook de *Chirurgie* grondig verstaan, niet dat ik eisch dat een *Doctor* zelve handig de gebreeken met het mes of door *konstige handgreepen* weet te herstellen, neen zulks zoude te veel gevergt zijn, 'er zijn maar weinige die de *Genees-, Heel- en Vroedkunde* grondig verstaan, en daarenboven noch die onverschrokkene moet bezitten om handig te opereeren, als men niet van de jeugt af aan goede voorgangeren heeft, welke men *Operatien* ziet verrichten en van geringe tot gewigtiger *Operatien* zich gewent, zoo geraakt men zelden tot die volkomenheid, om zwaarwigtige *Operatien* in koelen moede en zonder een bevende hand ter uitvoer te brengen, ook willen wij gaarne de *Geneeskundige* daar van excuseeren, indien zij zich maar zoo veel bevlijtigden, dat zij het werk van *Consiliarii* kundig ter uitvoer brachten, zich zoo verdraagzaam aanstelden, dat zij het bewind van *Chirurgicale* en *Vroedkundige* gevallen niet trachten alleen te bezitten, maar zich 'er veel liever op toe leiden, om van *Heel- en Vroedkundige* wat te leeren, om naderhand in staat te zijn, met meerder vrucht heilzaame raad aan hunne noodlijdende mede menschen te geven: Want dewijl op onze *Academien de Chirurgie* niet grondig kan geleert worden, zoo zal het niet tot schande der jonge *Doctoren* zijn, dat zij zich voegen bij de *Heelkundige* om te leeren, dat hen in de uitoefenende *Geneeskonst* van de grootste noodzaakelijkheid niet alleen is, maar ook dewijl het de gewoonte al veel is om in gewichtige *Chirurgicale* gebreeken een *Doctoraal* advies te vraagen, zoo zullen zij ook van meerdere dienst en nut bevonden worden.

Niemant denke evenwel om dat ik zegge, dat

op

op onze *Academien* de Heelkonſt niet grondig kan geleerd worden, dat ik bedoel als of de *Heeren Profesſoren* in de *Chirurgie*, tot dat werk en tot die gewigtige post niet bekwaam zijn, zulks zoude veel te liefdeloos gedacht zijn, en tegen mijn beter weten ſtrijden, evenwel zoo zijn de beroemſte *Profesſoren*, om dat de zoo zeer nuttige Hospitaalen in onze Academie plaatſen onbekent zijn, buiten ſtaat geſteld, om hunne ſtudenten de *Chirurgie* en *Vroedkonst* grondig en naa waardij der zaaken te leeren, en daarbij komt noch dat een *Profesſor Anatomiae en Chirurgiae*, niet genoeg Lijken kan bekoomen, om de *Operatien* jaarlijks behoorelijk niet alleen hen voor te doen, maar hen zelve het mes in de hand te geven om de *Operatien* te leeren, gelijk men in *Duitschland* en *Vrankrijk* gewoon is te doen, Maar zal men zeggen wat heeft een *Geneeskundige* nodig om zelve het mes te kunnen gebruiken, het is zoo, doch hij is daarom niet te ſlimmer als hij het doen kan. Schoon het niet volſtrekt een *Doctor* noodzaakelijk is het mes zelve te beſtieren, is het dan wel nodig dat de *medici* ſtijfhoofdige bedillers zijn over de *Operatien*, die zij zelve niet in ſtaat zijn, te kunnen doen? zoo min als het hen nodig is de *Operatien* zelve te verrigten, zoo min hebben kundige *Chirurgijns* onkundige bedillers nodig.

In gewigtige *Chirurgicale* gebreeken en *Operatien*, is het dikwils van het uiterſte belang dat lijders bekwaame inwendige middelen toegedient worden, welke met de natuur der gebreeken overeenſtemmen en na de toevallen daarbij vergezeld gaande zijn ingericht, waartoe volſtrektelijk genoegzaame en gegronde kennis der gebreeken vereischt word, welke zoo zeldzaam in *Geneeskundige* aangetroffen worden, omdat zij geene genoegzaame gelegenheid gehad hebben de gebreeken te zien, waarom ook bekwaame *Heel-* en *Vroedkundigen* niet wel reſolveeren kunnen om een *Doctoraal* advies te vraagen, voor en aleer zij overtuigd zijn, dat die *Doctoren* in de gelegentheid geweest zijn om *Chirurgicale*- en *Vroedkundige* gevallen te zien, en zelve wel wenschten dat over het

algemeen de *Doctoren*, ten tijden van de ſtudie meer en beter gelegentheid hadden, om de *Chirurgie* en *Vroedkonst* te leeren, maar omdat op onze *Academiën* bijnaa geen gelegentheid is om een kakhiel te zien verbinden, veel minder om andere gebreeken te zien behandelen, zoo blijven de ieverigſte en ſchranderſte *Studenten* verſtooken om de *Heelkonst* grondig te leeren, welke men evenwel hebben wil, dat zij naa hun *Doctoraat* verkreegen te hebben, zullen verſtaan, dat nochtans ongereimt is.

Het was hierom te wenſchen dat de *Doctores Diploma* wat bepaalder vrijheid gaf, of dat de *Overheden* door *Ordonantien* naadere Examen eischten zoo de *Doctoren* zich wilden met de *Chirurgie* en *Vroedkonst* bemoejen, tot zoo lang men het publiek overtuigde dat op de *Academie* Hospitaalen opgericht waaren, waar de *Heeren Studenten* de *Genees- Heelen Vroedkonst* konden zien behandelen.

Zijn veele *Medici* ſlegt ervaren in *Heelkonst*, om dat zij geen gelentheid gehadt hebben, de Chirurgie zelve te behandelen, of van bekwaame en geſchikte Mannen zien behandelen, noch veel elendiger en beklagenswaardiger is het geſteld met de kennis van de Vroedkonst, waar van zij geduurende de tijdt hunner ſtudie geen gelegentheid gehadt hebben, noch om de *Theorie* behoorlijk te horen verhandelen, noch van de *Practijk* het allerminst iets gevoeld, of gezien hebben; dat te betreuren is, zijnde dus veele volſtrekt buiten ſtaat: om eenige kundigheid daar in te verkrijgen, en berooft om ten tijde der baaring, de baarende vrouwen van dienst te zijn, en eenige hulp aan een zwakke Vroedvrouw te weeg te brengen, ach! wierd maar niet door de onkunde der *Doctoren* in de *Vroedkonst* veele vrouwen en kinderen haar leven onkundig vertroeteld, de Heijdenſche domheeden en vooroordeelen van onkundige Vroedvrouwen verſterkt; tot ſchande voor onze Eeuw, blaam voor de Edele *Vroedkonst* en onvermijdelijk verlies van Nederlandsche ingezeetenen!

Het *Publiek* kan het niet onbekend zijn, dat de Vroed-

Vroedkonst geen ſtof voor onze *Academien* in vroegere jaren is geweest; 'er wierd geen Vroedkonst op de Academien te *Leyden*, *Utrecht*, *Harderwijk*, *Franeker* en *Groningen* geleert, derhalven alle die geenen welke de *Gradus Doctoratus* voordien tijd verkreegen, hadden geene gelegentheid, als door eigene oefening om van de Vroedkonst iets te leeren. Na het jaar 1747. heeft men de *Theori* beginnen te leeren, doch tot de *Practijk* heeft men tot heden toe, noch geen gelegentheid aan de Heeren ſtudenten gegeven om te leren, zijnde dus verſtooken gebleeven van het aller nuttigſte en nodigſte deel van de Vroedkonst.

Misſchien zijn 'er wel leermeeſteren van de Vroedkonst geweest, welke alles bij overlevering van goede Schrijveren aan hunne discipelen voorgeleezen hebben, vermits zij zelve nooit de uitoefenende *Vroedkonst* bij de hand gehad hebben. Ook zijn 'er onder de *Profesſores artis obſtetriciæ* geweest, die het gebruik der inſtrumenten niet konden of durfden leeren; want zij waren zelfs tegen het nuttig gebruik der inſtrumenten, misſchien om dat zij, gelijk meer gaat, dezelve niet wel wisten te appliceeren.

De jongst overledene Prof. *Albinus* mijne geachte leermeeſter, leerde wel is waar de Vroedkonst, maar gaf voor, dat men alles met de hand kon redden en men in de Vroedkonst geen inſtrumenten nodig had, daar geoefende Vroedmeeſters geen geloof aan ſlaan, zedert dat de Hooglecraar S. B. Albinus de waardigheid van *Prof. Anatomiæ & Chirurgiæ* heeft nedergelegt is op de Academie te Leyden eenige tijd geen collegie in de Vroedkonst gehouden.

De beroemde *Hoogleeraar Sandifort. Anatomiæ en Chirurgiæ Profeſſor*, heeft nochtans die moeijelijke tak om de *Vroedkonst* te leeren wederom loffelijk aanvaart.

Op andere Academien onzer *Provintiën* word op het zelve voetſpoor de *Theorie* der *Vroedkonst* geleert. Wat de *Practijk* aangaat, welke het meest noodzaakelijk was, daar heeft men op onze *Academie* Plaatſchen tot nochtoe in 't geheel

heel geen gelegentheid en meest alle *Doctoren* verkrijgen hun *Gradus* zonder bijnaa Zieken, Gewonde of Baarende Vrouwen gezien te hebben, en nimmer bij een verlosſing tegenwoordig geweest te zijn, ja geen muis hebben zien werpen, veel minder een vrouw hebben zien baaren. Hier uit kan ieder onpartijdig mensch, zonder een groot Politiek te zijn, gemakkelijk beſluiten, dat een *Doctor* alhier in de *Nederlande* geſtudeert en *gepromoveert* zijnde, en niet buitens s' Lands geweest is, van de *Chirurgie* en inzonderheid van de Vroedkonst bijna niets zaakelijks weet, want de ondervinding ontbreekt hen alle, en hier mede vertrouw ik, dat elk mensch gaarne toeſtemmen zal, dat uit gebrek aan Hospitaalen in onze *Academien* veele *Med. Doctores* gevonde worden, die geen genoegzaame kennis hebben van *Heel- en Vroedkunde*, en van mij geen verder uitleg eiſchen.

Ongelukkig evenwel zijn, zoodaanige patienten en baarende Vrouwen, welke de proefſteen moeten zijn van hunne ondervinding, en wat is gemeener als in een verlosſing die langzaam toegaat, dan dat men een *Doctors* raad vraagt, en hoe gelukkig zouden wij de baarende vrouwen achten, als de *Doctoren* meerder in de vrouwen kraam ervaaren waaren. Is het een oordeel kundig man, en over het geheel genoomen een voorzichtig en kundig *Geneesheer*, dan gaat het noch wat, want een eerlijk kundig en braaf *Geneesheer* ſchrijft in gevallen en ziektens, welke hij niet volkomen kent of in 't geheel geen verſtand van heeft, onſchaadelijke Middelen voor, of zijn het *Vroedkundige* gevallen, zoo verzend hij dezelve naa *Vroedmeeſters*. Waar zijn ooit de verlosſingen kwaalijk uitgevallen, daar men die voorzichtigheid in acht genoomen heeft? Ik laat mijne amptgenooten zelve oordeelen, en het verſtrekt aan *Geneeskundige* (omdat het niet anders zijn kan, dat buiten hun ſchuld is,) niet tot ſchande maar tot eer, in *Suſpecte* Vroedkundige gevallen, een Vroedmeeſters hulp te eiſchen, al was alles 'er tegen.

Treft men ongelukkig een *Doctor*, die verwaand en vermeeteld genoeg is alles te onderneemen, ja om dat hij *Doctor* is, bijna zijn eigen zelve niet kend, dan is het met de baarende vrouwen en ongelukkige lijderesfen betreurenswaardig en allerelendigst gefteld. Wist het *Publiek* dat zelfs een allerkundigst en Geleerd *Doctor*, zonder nauwkeurig onderzoek van de legging der vrucht, toeftand van de mond van de baarmoeder en gefteldheid van 't bekken, in zeer veele gevallen, zijne raadgevingen en hulpmiddelen onzeeker zijn, zij zouden zich zoo onbedacht niet wagen op de *Ordonantie* van zommige kundige *Doctoren.* Ik betuig openhartig, dat ik menigmaal als Doctor bedrogen geworden ben, bij baarende Vrouwen, daar het mij niet geoorlooft was te exploreeren. Onlangs, wierd ik bij een arme baarende Vrouw gehaald, welke volgens het zeggen van de *Vroedvrouw*, het kind met het hoofd wel voorkwam, en reeds drie dagen in arbeid gezeten hadt, fchoon het water noch niet afgeloopen was, vermits ik op het uiterlijke aanzien nog geen gevaar ftelde, en mij bericht wierd, dat de Vrouw volkomen negen maanden zwanger was, en ik zoo uit de pols als op 't gezicht zag, dat de pijnen geen waare weeën waaren, voorfchreef ik haar een pijnftillend drankje met eenige droppelen *Laud. Liq. Sijdenh.*, en belaste de Vrouw van 't kort bed afteneemen en ftil te bed te leggen, zeide tegen de Vroedvrouw als het water afloopt en géen kind komt mij aanftonds, te roepen, vierentwintig uuren daarna ging ik weder na de Vrouw, en vond haar in dezelfde toeftand, waar op ik zeide niets te kunnen ordoneeren of ik moest eerst onderflaan, dat mij ook niet geweigert wierd, door de onderflaaning ontdekte ik aanftonds dat de Vrouw niet meer dan zeven en een halve maand zwanger was, de mond van de baarmoeder wel eenigzints open, maar dik en lang, het hoofd konde ik naauwlijks en met moeite voelen door de mond van de baarmoeder en door de vliezen heen, in de mond van de baarmoeder was eenige zamentrekkende beweging, ik zeide, dat de Vrouw niet meer dan ruim zeven

maanden zwanger was, en het noch geen tijd was om een kind te ontvangen, deed een kleine aderlaating uithoofde van de opgezette pols, krampachtige beweging van de mond der baarmoeder en volbloedige gesteldheid, een pijnstillend en windbreekende *Mixtuur*, met een diepe rust bedaarde alles, op haar tijd verloste de vrouw zeer spoedig van een levendig welgesteld kind, waardoor overtuigend bleek, dat de vrouw en Vroedvrouw in de rekening was bedroogen, en ik ook voor de onderzoekening misleid was. Derhalven een *Doctor*, die zich verlaat op het gezegde van een *Vroedvrouw*, baarende vrouw, uiterlijke omstande en pols en zelfs zijn vingers niet gebruikt of niet gebruiken kan, om van de gesteldheid der baarmoeders mond en vrucht te oordeelen, word lichtelijk misleid, waarom het ook zomtijds veiliger is geen *Doctor* te hebben, als een die dom te werk gaat in een zaak, daar hij geen verstand van heeft en zomtijds onbedachtelijk omdat het werk niet spoedig voorgaat, drijvende middelen of zoogenaamde *pellentia* voorschrijft.

Hij doet mijns bedunkens een allergevaarlijkste stap, want op veele Vroedvrouwen haar gezegdens is niet veel staat te maaken, of de vrouw op haar rekening is of niet, of het hoofd, dan of de heup voorzit, aan de pols kan hij het niet ontdekken, en veel minder aan de weeën, want wij hebben ondervonden dat waare weeën en een opgezetten baarende pols zoo wel de heup, bil en verkeerde leggingen vergezelde, als naatuurelijke hoofdgeboortens; Hoe zouden en hoe loopen dan de omstande en uitslaagen af? ik ken zeer voorzichtige *Doctoren*, die zeldzaam iets anders zullen aan de baarende vrouwen vorschrijven, als een *Anodinum* of *Emulsie*, door ondervinding geleert zijnde, daar jonge *Doctoren* noch niets van weeten, dat het te gevaarlijk is, iets anders te ordoneeren en dat *pellentia* niet moeten voorgeschreeven worden, als men zelfs niet van de legging van 't kind enz. overtuigt is, zeer wel weetende het gezegde van *Roederer* §. 337. „Medicamina, quæ pellunt, superstitiosa stupidam ple-
„ bem

„ bem occupant, obftetricum ignorantiam velunt.
„ Infontiores prudentiores que medici artis obftetri-
„ ciæ minus periti, parturientem & amicos folantur
„ fuæ famæ confulunt. Veris pellentibus, fanguinem
„ ad uterum moventibus, magna & medicastrorum, &
„ tonforum & obftetricum turba pugnat, iis prorfus
„ fimilis, qui incendium gladio extinguere furente
„ aufu conantur."

Niet zonder reeden zegt de Heer *Mittelhaufer* in zijn practifche verhandeling van de Vroedkonst, welke in Leipzig 1754. is uitgekoomen, poeders om de baaring te bevorderen, zijn zeer fchaadelijk in verkeerdleggende kinderen, en billijk zullen zich alle *Medici rationales* 'er van onthouden, tot dat zij van de legging des kinds nauwkeurig verzeekerd zijn, en zoodaanige verzeekering kan men niet als zeer gebrekkig van een Vroedvrouw krijgen, derhalven is het bijna aan *Medici* niet geoorloofd, zoodaanige drijvende middelen voortefchrijven, of zij moeten zelve onderzoek gedaan hebben, en van de legging van 't kind als anderzins wel verzeekerd zijn: want anders verwekt hij grooter gevaar, het bloed drijft men naa de baarmoeder, door de zaamentrekking van de baarmoeder, word de naageboorte los, en 'er ontftat bloedftorting, het kind fterft, de ongelukkige baarende gaat, indien niet fpoedig een Vroedmeefter komt, op de erbarmlijkwaardigfte wijze tegelijk met haar vrucht te gronde, en moet daarmede als een offer der onwetenheid aangezien worden.

Daarenboven weten wij dat drijvende middelen, fchoon de vrucht verlost is, niet ophouden te werken, en haar krachten geheel en al noch niet verlooren hebben, en dus naa de verlosfing door haar prikkeling fchaadelijke ontfteeking, en inzonderheid doodelijke bloedftortingen, en een oceaan van andere kwaalen kunnen te weeg brengen, welke door kundige *Medici* kunnen en dienen vermijd te worden, hierom is het dat *van Swieten*, (welke wij waar lijk voor een Groot Medicus en een man van zeer veel ondervinding houden moeten) in zijn Comm. op de Beroemde *Boerhaave* om het bijgeloof der vrou-

wen

wen en omſtanders te hulp te koomen, liever raad onſchaadelijke hulpmiddelen voorteſchrijven, dan prikkelende en drijvende middelen.

Was het Publiek meerder verzeekerd dat de *Genees-kundige* over het algemeen geen kennis en kundigheid der Vroedkonst hadden, zij zouden zich op hunnen raad zoo gerust niet vertrouwen. Wist een man dat het gevaarlijk was, om zommige *Doctoren* te halen, die geen verſtand hebben om te onderſtaan, en van de geſteldheid en legging van de vrucht te oordeelen, en evenwel ſtoud genoeg zijn om ſchaadelijke prikkelende middelen voorteſchrijven, hij zoude met zoo veel greetigheid hunne hulp niet bidden, en zijn geld niet ten kosten van zijne tedere Echtgenoote en kind aan *Doctor en Apotheker* waagen. Waaren baarende vrouwen en omſtanderen, overtuigt dat de gevallen zeldzaamer zijn, als men wel denkt, dat Geneesmiddelen iets goeds te weegbrengen, zij zouden zoo onbedachtzaam verſtandige *Medici* niet kwellen om drijvende middelen, en het zijn dwaazen die op dit verzoek ze voorſchrijven.

Niettemin daar zijn gevallen daar de *Geneeskonst* baarende vrouwen, van zeer veel dienst kan zijn, waarom elk recht geaart mensh ook wenſchen mach, dat de *Doctoren* wat meerder kennis van de *Vroedkonst* mochten hebben. Dus kunnen 'er gevallen zijn, daar een *Aderlaating* onvermijdelijk noodzaakelijk is, een *Cliſteer* een *Verkoelende drank* en doch het onderzoek aan de pols is niet genoeg, maar drijvende middelen komen zeldzaam of nooit te pas, en hij dient een goed *Practisch* gezicht, en een fijn gevoel te hebben, die *Pellentia* met vrucht zal ordonceren, en eindelijk om niet langer hier bij te blijven, zeg ik, dat naa het ſpringen van het water, als het kind met het hoofd voorkomt, de *Levretiche* of *Friedſche tang* het beste drijvent en veiligſte middel is, en wonderbaarelijk de Natuur te hulp komt. En legt het kind verkeerd, een verſtandige en handige keering, welke meerder te weeg brengt, als alle Medicamenten. —

Dat

Dat veele *Geneeskundige* niet kundig zijn in de *Heel*-en *Vroedkonst*, zal nu door zeer geringe *Chirurgicale* ongemakken en *Vroedkundige* gevallen beweezen worden. Meer dan eens heb ik mij over de onnozelheid van zommige *Gepromoveerde Doctoren* in 't oordeelen over *Chirurgicale* gebreeken moeten verwonderen. Een *Medicus* welke geen gering crediet had bij 't *Publiek*, zach toevalliger wijs een kind, waar over ik te Amfterdam als *Heelmeefter* practiceerde, welke een *Antrax* op de buiten kant van het deije been hadt, de openingen, welke door het uitvallen van de *efcar* veroorzaakt waaren, zach dien *Heer* voor fistuleuze openingen aan, verwonderde zich, dat zulks maar door een enkel plat wiekje met weinig zalve befmeerd en een dekpleifter verbonden wierd. Omdat het den *Doctor* voorkwam als een fistuleus ongemak, bracht hij het geheele huisgezin in rep en roer, maakt mij bij de Ouders, welke ziek waaren verdacht, kortom hij twijfelde zeer aan mijne kundigheid: want in zijn *Doctors* oog, moeite alle die openingen in een gefneeden worden, des anderen daags wierd mij zulks gezegt, waarop ik antwoorde dat het mijn zaak was, verzeekerde dat geen fnijden noodzaakelijk was, het ongemak geen bedenking hadt, en van zelve zoude geneezen, als 'er maar geen *Doctoraal Advies* in aanmerking genoomen wierd, ik ging met mijn zachte behandeling voort, waarover mijn *Heer den Doctor* gantsch niet wel te vreeden was, omdat ik zijn zeggen in den wind floeg, en niet obferveeren konde, ik wierd op nieuw naa ik s' morgens verbonden hadt geroepen, en gezegt, dat den *Doctor* gevraagt hadt of het kind al gefneeden was, waarop neen gerapporteerd zijnde, hij anftons *Doctoraal* ordoneerde het kind moest gefneeden worden, of het was voor altoos ongelukkig, waarop ik wijgerde te komen, en liet weeten het kind zou ongelukkig kunnen worden, als het gefneeden, maar niet als het zoo behandeld wierd; wijnig tijd daarnaa wierd ik weder verzocht om te komen, doch wijgerde en zeide morgen zal ik op mijne gewoone tijd en uur komen,

als

als den *Doctor* dan lust heeft kan hij 'er ook komen, en ik zal dan zeggen, dewijl hij niet weet welke ongemak het is, hoe het door *Chirurgijns* genaamt word, en door de naatuur en wijnig hulp van de konst geneezen kan worden, zonder fnijden. —

Niet lang daarnaa vermits het in mijn buurt was kwam iemant van de famiele, mij bidden om te komen, dat de Doctor boos was vertrokken, de ouderen en famielien in de grootfte verlegentheid waaren, over het ongemak.

Wat kan een onkundige *Doctor* over een niets beduident ongemak, een gerucht maaken! Om onkundige menfchen uit de verleegentheid te redden, ging ik 'er op ftaande voet na toe, vond een zeer verleegen huisgezin, over een zaak die niets te beduiden hadt, en dat de Boeren met wat Koekebakkers deeg geneezen, twee fterke Mannen waaren gekoozen op last van den Doctor, om het kind te houden, in verwachting noch zijnde dat ik de order van den Doctor zoude gehoorzaamen en het kind onnodig fnijden, men berichte mij dat de *Doctor* het kind voor ongeneezelijk verklaard hadt, bij aldien het niet gefneeden wierd: ik bejammerde de onnoofelheid van onze Doctor, die nochtans voor geen van de minfte *Geneeskundige* in *Amfterdam* gehouden wierd, en zeer bemint van veele *Apotheekers* was. want hij ordoneerde zomtijds vier of vijf ordonantien te gelijk, en zulk een gewoonte is goed voor de *Apotheekers* maar kostbaar en ongelukkig voor de zieken, doch evenwel door zijn domheid geirriteerd zijnde, gaf ik aan de verleegen menfchen ten antwoord, als den Doctor zoo wel de ziekte van de *Juffrouw Termer* gekendt hadt, als ik kende en wist hoe te geneezen, het kind zonder fnijden, de *Juffrouw* geen miskraam van zes maanden zou overgekomen zijn: want de dach, voor dat de *Abortus* kwam, wist onze Geleerde noch niet dat zij in de kraam moest, en had door geduurig de buik te pappen en fchadelijke Medicamenten, de *Abortus* begunftigt, welke zijn plicht was geweest voortekomen. Naa eenige redenwisfeling verzeekerde ik de Ouders

dat

dat de *Doctor* het ongemak niet kende, en dewijl ik hem met zijn zieken, welke hij armzaalig genoeg behandelde liet geworden, hij mij ook met de uiterlijke gebreeken moest laaten begaan, of ik zoude zijn onkunde naader aan den dach brengen, ik beloofde dat het kind binnen veertien daagen volkomen zoude geneezen zijn zonder fnijden, maar als 'er onnoodig in gefneeden wierd, kon ik voor de naadeelige gevolgen niet in ftaan; want lichtelijk zoude door de irritatie van fnijden, in zoo een gevoelig ongemak, kunnen komen ontfteeking, ftuipen en de dood; mijne reedenen wonnen veld: want de menfchen willen altoos liever zonder fnijden, als met fnijden geholpen worden: was het eens een ander geval geweest daar ik als *Chirurgijn* oordeelde dat noodzaakelijk gefneeden moest worden, en men hadt het ongeluk zoodaanig een domme *Doctor* tot hulp te hebben, dan kon lichtelijk de goede kans verkeeken zijn, eer men tot de daad kwam, en de ongelukkige leiders worden daar door niet zelden het offer van de onkunde, de aanvolgende dach kwaam onze *Geneesheer* wederom zijn zieken te zien, en vroeg of het kind geopereerd was, hem wierd gezegt dat ik het ongemak zonder fnijden kon geneezen, maar als zijn Edele mij fprecken wilde, ik geroepen zou worden, hij was zeer onvergenoegt en begeerde mij niet eens te zien of te hooren fpreeken, binnen twaalf daagen was alles geneezen, en men liet het den *Doctor* zien die 'er op antwoorde dat het maar een geluk was, en hij het niet begrijpen kon, hoe het mogelijk was, geweest, dewijl het altemaal Fiste's waaren. Hadt hij geweeten dat de Natuur gunftig was in 't fcheiden van de verftorven korften, onder het gebruik van een zacht plaasmiddel, en volkomen genas de goedaardige *Antraces* hij zou zich zoo niet verwondert hebben. Het gezegde van den *Abt* van *Saint Real* vinden wij hier uit genoeg bevestigt en volkomen bewaarheid; zeggende, *die een Doctor noemt, noemt altoos geen wijs man maar zoo eenen die behoorde wijs en geleerd te zijn.* En dat *Primerofius* niet zonder reeden gefchreeven heeft, dat doorgaans

de

de *Medici* in het ſtuk der Heelkonst zoo onweetent zijn, dat zij tot beſpotting van de ſchoone Geneeskonst verſtrekken. In gevallen van meerder belang en gevaar is het niet veel beeter zomtijds geleegen, met hunne raadgeeving, hoe meenig *Anurisma* is op *Doctoraal* advies voor een *Abces* geopent; een ſpreekend bewijs is op de *Waal* voorgevallen waar de lijderes aanſtons dood bloede.

Hoe meenig een beknelde breuk is door het talmen en draalen verwaarloost, wij hebben jaarlijks de droevige exempelen daar van, en veele *Doctoren* zijn 'er ſchuld aan, omdat zij met niets beduidende middelen de zaken te lang ophouden, waarom niet als eenige proeven gedaan zijn aanſtons de *Operatie* voorgeſteld? die dan niet alleen gemakkelijk te doen was maar ook wijnig gevaar in zich heeft, en door het gelukkig ſlaagen zouden andere lijders ook aangezet worden om dezelve te ondergaan.

Hoe meenigmaal word de trepaneering in hoofd wonden door onkundige *Doctoren* belet en hoe veel jaaren zijn 'er omgegaan, dat men nauwlijks in Leyden een Trepaan heeft gebruikt, en de verwaarloozing van dien heeft miſchien vijf en twintig en meer menſchen het leeven gekost. *Kundige Chirurgijns* moeſten zich aan onkundige *Doctoren* niet ſtooren, en dat is de plicht en eisch het Karacter van een eerlijk man. *Chirurgijns* moeſten als eerlijke Mannen betaamt met elkander in uiterlijke gewigtige gevallen raadpleegen, en zich tegen de vijanden van *Chirurgia* aanſtellen en opereren als het tijd is, en niet van onkundige *Doctoren* afhangen, maar ach? hoe veel *Chirurgijns* vind men die draajers zijn, en al beaamen wat hun vriend den *Doctor* zegt, en door dit doen vijandig met hun *Konstbroederen* leven, dat niets als naadeel aan de loffelijke *Heelkonst* kan te weegbrengen. Want vriendelijk elkander de behulpzaame hand te bieden, het zwakke dat een *Operateur* heeft te onderſteunen door goede hulp, doet de *Operatien* gelukkig ſlaagen, maar de haat, nijd wangunst- en bedilzucht, die gevaarelijke gedrochten, doen de *Operatien* veeltijds mislukken,

en

en de lijder word al vast de prooij van deeze onreedelijke driften. Als Chirurgijns elkander de hulpzaame hand booden, zouden zij niet alleen gelukkiger ſlaagen, maar men zoude zommige *Doctoren* die geen kundigheid der uiterlijke gebreeken hebben, en van Operatien niets verſtaan wat beperken.

Dit verhaalde mij eens mijn zeer geachte braave Amptgenoot de beroemde *J. Stijger* in zijn leeven een eerlijk en handig *Heelmeeſter* te *Amſterdam.* Zeeker jong *Doctor* willende het doen van een Operatie aan een *Chirurgijn* betwisten, nam *J. Stijger* tot adſiſtentie. De *Chirurgijns* meende tegen het advies van de Heer *Doctor*, dat de *Operatie* niet uitgeſteld moest worden, de *Doctor* vroeg wat hij dan bij de patient deed, waarop de oude Heer *Stijger* mij verhaalde geantwoord te hebben, zeer gepast, om inwendige *Medicamenten* voorteſchrijven, zoo de patient die konde gebruiken, toe te zien en leeren hoe handig de *Chirurgijns* als Mannen opereeren, daar het de nood vereischt. Deeden *Chirurgijns* zulks meerder en oprecht met elkander, het zou zoo droevig met veele gevallen niet afloopen, en de *Doctoren* zouden zoo de Meeſter over hen niet ſpeelen.

Hiermeede vertrouw ik, dat men toeſtemmen zal, dat zommige *Medici* ſlecht ervaaren zijn in de *Heelkunde* dat evenwel te beklaagen is. Om nu door gevallen te bewijzen, dat zommige *Medici* niet veel weten van de Vroedkonst ſtaat nu te onderzoeken, verwacht niet dat ik gevallen van gewicht, en daar een ſchrander oordeel om te kennen toevereischt word zal aan de hand geeven, of dat ik uit zeldzaame voorvallen dezelve zal kiezen, bij voorbeeld dat men een onkundig Vroeter, van oorſprong een Apotheeker behulpzaam is in 't vermoorden van een ongelukkige vrouw, welke men verbeelde zwanger te zijn, en op die ingebeelde zwangerheid de *Keizer* Sneeden op 't *Advies* van drie *Doctoren* in 't werk ſtelde, en in plaats van een kind te vinden een gezwollen en ontſtooken leever voor het mes krijgt en doodelijk wond, zoo dat wijnig tijd daarnaa de

vrouw ongelukkig en als een Martelaares der Medici den geest gaf, door zulk een dom doen de vrouw van haar man ontrukt en een zuigend kind niet alleen de borst ontweldigt, maar vooraltoos van eene tedere moeder beroofd.

Dewijl de Vrouw ruim drie maanden te vooren van een leevendig kind verlost was, door een zwelling in de leever meende men dat 'er nog een vrucht in de rechter buis van Falloppius overgebleeven was, waar op men deeze domme Operatie ondernam. ——

Ik wil liever door een geval daar den *Doctor*, als hij maar zijn naatuurlijk verstand gebruikte en eenige medelijden met baarende vrouwen bezat, lichtelijk had kunnen opmaaken dat drie daagen vroeger een kind hadt moeten gebooren worden, ondertusschen hoop ik dat de Heeren *Doctoren* mij niet kwaalijk zullen neemen dat ik hunne naam verzwijg: want het aan Hun Wel Edele niet tot roem verstrekt, maar als men daar mocht op gesteld zijn, zal ik in 't vervolg met Groote letteren hun naam het Publiek meededeelen, opdat men voor hen zich wat zou kunnen wachten.

Een braave vrouw alhier in de *Stad Leyden* woonachtig, reeds moeder van verscheide kinderen, waarvan 'er vijf noch in 't leven zijn; op de negende maand van haar zwangerheid zijnde, kreeg op den drie en twintigste Maart donderdachs voor Paaschen 1780, waare weeën en ontbood haar *Vroedvrouw*, welke onderfloeg en vond de moeder mond geopent het watervlies groeide breed, en gelijk, men meende het hoofd te voelen, de Vroedvrouw maakte haar spullen klaar om een kind te ontfangen, het vlies en water groeide tot ver buiten de schaamdeelen, en brak, doch de heftigste weeën welke daarop volgden brachten geen kind te voorschijn, het bericht van de Vroedvrouw was, het kind staat wel.

Men ontboot uit voorzichtigheid de gewoone *Doctor*, die een aderlaating en een pijnstillend middel voorschreef, of het veilig is, als waare weeën

bij

bij een baarende vrouw zijn, pijnſtillende middelen voortefchrijven, laat ik aan 't oordeel van kundigen? doch alles zonder vrucht. Den *Doctor* berichte mij naa de verlosſing dat hij de polsſlach gevonden hadt gelijk hij gewend was bij baarende vrouwen. De felſte weeën wierden zonder vrucht verwerkt, vrijdachs s'middachs om drie uuren begeerde de baarende vrouw een Vroedmeeſter, maar zulks wierd door de Vroedvrouw op een ſlechte manier en onder bedrijging van heen te zullen gaan van de hand geweezen, de *Doctor* met zijn Medicamenten niets uitvoerende, was met het bericht van de *Vroedvrouw* voldaan, dat met een weë het hoofd naa buiten zoude ſchieten, zoo laag was het reeds gezakt, de felle weeën, de ongerustheid, de vermoejinge en eindelijk de onophoudelijke ſmarte matte onze ongelukkige lijderes zoodaanig af, dat zij niet langer in ſtaat was, noch om te leggen noch om te zitten, kortom, de toeſtand wierd hoe langer hoe gevaarlijker, evenwel de *Doctor* en *Vroedvrouw* hielden hunne Coeraaſie, de eene hoopte op zijn *Medicamenten*, de andere op de *Natuur* en dus wierd de zaterdach ook vruchteloos en pijnelijk doorgebracht even als de twee voorgaande daagen en nachten, tot dat de baarende vrouw zieltoogende was, men verſchoof de hulp van een *Vroedmeeſter* tot zondachs morgens.

Bij de baarende komende berichte mij de *Vroedvrouw*, dat het kind natuurlijk met het hoofd voorkwam, en zelfs voor het grootſte gedeelte buiten de ſcheede was, en zij zeer verwonderd was dat het niet afſchoot; de baarende lag op 't bed bijnaa zieltoogende, welke hoe zwak, elendig en gevaarlijk op mijn aankomst ſcheen te herleeven, bad mij om een ſpoedige hulp, en verweet op een allerandoenelijkſte wijze het ſlecht gedrach van *Doctor* en *Vroedvrouw* dat ook waarlijk zoo was.

Met een lichte onderzoeking ontdekte ik, dat de ſchaamdeelen tot een verbaazende dikte gezwollen waaren ontſtooken en zeer pijnelijk.

Het was onnoodig om met de vingers of hand naa binnen te gaan, om te onderzoeken of het tijdt was de verlosſing te onderneemen of niet: want een groot geſpannen vleeſig deel, ten minſten vier duim ver buiten de ſchaamdeelen, vulde de geheele opening van de ſcheede, 't welk wel in ronte, met het hoofd eenige overeenkomst hadt, maar echter niet was. Plaatſte de vrouw zonder verder onderzoek op 't korte bed, voorſpelde de zeekere dood van 't kind en dat de moeder niet lang naa de verlosſing zou leeven, zoo zij onder de verlosſing niet ſtierf, evenwel ondernam ik de verlosſing welke al drie daagen vroeger hadt moeten geſchied zijn, en zeer gemakkelijk was om te doen, (Misſchien zullen Konstgenooten zeggen, ik hadt voorzichtiger gedaan om het werk niet te aanvaarden, want als de vrouw onder de verlosſing ſtierf, liep mijn naam en faam gevaar; het is zoo, maar wat gaat het mij aan, hoe mijne welmeenende poogingen aangezien worden, ik ben bij mij zelve overtuigd van mijn plicht gedaan te hebben en dat is genoeg. Zoo lang de *Doctoren* en Vroedvrouwen wachten tot dat de menſchen op ſterven leggen, zoo lang zal het ook gebeuren dat de vrouwen kort op de verlosſing ſterven, maar daar ſtoor ik mij niet aan, want door de verlosſing te doen, word haar onkunde bekend, en de menſchen zullen wijzer worden, om zoo lang niet te wachten) de vrouw op 't korte bed, en mij zelve wel geplaast hebbende, onderzocht ik de vrouw, (welke men met azijn geduurig tot haar zelve moest brengen) welk deel dat voorkwaam, en bevond dat het de *Linker heup* was, haalde oogenblikkelijk het linker been naa buiten, nam de hand van de *Vroedvrouw*, liet haar voelen, welke deel ik in mijn hand hadt, om haar te overtuigen dat niet het kind met het hoofd voorkwaam, maar met een anderdeel, want de handigſte *Vroeter* kan niet in een oogenblik zoo als hier plaats hadt een kind dat met het hoofd voor komt zoo ſpoedig keeren en bij de voeten verlosſen, ik bracht daar op de andere voet naa buiten en verloste de vrouw zeer ſchie-

lijk

lijk gemakkelijk en zonder eenig geweld, van een dood kind, welkers balzak, buik, billen en omleggende deelen reeds zwart, ontveld, bedorven en zeer stinkende waaren, de naageboorte, reeds eenige tijdt los geweest zijnde, volgde het kind, de vrouw stierf zondachs s' middachs om vier uuren, nalatende veele onnozele kinderen een zeer bedroefde man en een ontroostelijke familie, daar het een zekere waarheid was, indien donderdachs de *Vroedvrouw* geweeten hadt, dat het kind verkeerd leide, en de *Doctor* zoo veel verstand gebruikt hadt om niet eens zoo veel uuren de verlossing uit te stellen, als hier daagen en nachten waaren met schaade en naadeelen voorbij gegaan, moeder en kind beiden in de mogelijkheid geweest zouden zijn om door een kundige Vroeter de muil des grafs te ontrukken. Blijkt hier uit niet overtuigent dat de *Doctor* onkundig in de Vroedkonst was, en godbeetert veele, ja zeer veele *Doctoren* hebben dat zwak, dat zij zich wel verbeelden van de Verloskonst iets te weeten, daar zij 'er in waarheid veel minder van weeten als de baakers of minnen: moest zoodaanig een *Doctor* niet ter rechter tijd een *Vroedmeester* voorgesteld hebben, toen de baarende vrouw, man en familie 'er om smeekte! waare het niet zijn plicht geweest aanstonds aan haar smeeken gehoor te geeven? was het Vroedwijf niet wijzer, dan was het zijn zaak? hij hadt door zijn Practijk en veele misleiding van *Vroedvrouwen* hetwelk zijn Ed. mij zelfs beleeden heeft wijzer moeten worden, en in dit geval niet mede schuldig zich gemaakt hebben, aan de oorzaak des doods van moeder en kind. Weeten zommige Vroedvrouwen niet veel van de Vroedkonst en hebben zij geen medelijden met het verlies van vrouwen en kinderen; *Doctoren* en Gestudeerde Mannen, hebben boeken, kunnen leezen, dienen geleezen te hebben en te weeten, dat men een baaring niet zoo lang diend uit te stellen of moeder en kind komt in gevaar, 't welk was voortekomen. Als men naa het springen van het water in een natuurlijke verlossing, vier, zes, acht en op zijn hoogst twaalf

uuren wacht, is over lang genoeg, ja zelfs zomtijds al te lang. *Doctoren* dienden te weeten, dat indien 'er genoegzaame ontsluiting van den mond der Baarmoeder is, een verkeerd leggend kind aanstonds, wil men de menschen niet vermoorden en onnodig martelizeeren, op het breeken van 't vlies gehaald moet worden. Een uur vroeger of laater, hulp aan een baarende vrouw toe te brengen, hangt veeltijds het leeven van moeder en kind aan, zie *Brinkman*, een uur, half uur, een kwartier jaa een oogenblik te lang gewacht, is het leven van vrouw en kind in zommige gevallen in de waagschaal te zetten en aan de onkunde opofferen.

Als een kind voorkomt met de streng en die naa buiten vald, moet het kind aanstonds verlost worden, of het sterft. Zommige bloedstortingen eischen oogenblikkelijk eene verlossing of moeder en kind sterven wiskundig, die gevallen eischen een Manmoedig en spoedig besluit en een geoefende rappe en vlugge hand, wil men de dood niet over een of over bijde laaten triompheren.

Hoe onaangenaam mijne Leezeren, moet het niet zijn als men daar en tegen de noodige hulp van een Vroedmeester daagen en nachten uitstelt, en op een niets beduidend of schadelijk drankje of emulsie enz. de dood in koelen bloeden afwacht van moeder en kind. Wisten de *Doctoren*, en inderdaad 'er hangt te veel aan, het zijn menschen, twee of meerder zielen zijn in gevaar, zij dienden het alle te weeten, dat (let wel) handige Vroedmeesters waar ontsluiting, het water gesprongen en gevaar op handen is voor moeder en kind, zij in staat zijn, leevendige kinderen met behoud van de moeder te haalen, als de groote van het kind maar eenizints beantwoord aan de ruimte van 't bekken, daar en tegen als men te lang wacht, het water tot de laatste droppel toe aflaat loopen, zoo dat de arbeid zuur word, ja zomtijds onmogelijk om met succes voor moeder en kind te bewerken; het gevaar grootelijks aan 't verzuim en niet aan de wel uitgevoerde konst bewerking te wijten is.

Hoe

Hoe ſmertelijk vald het aan een *Vroedmeeſter* die overvloedige bewijzen van zijn bekwamheid en handigheid gegeeven heeft, dat hij op zijn eigen gezag een verkeerd werk niet aanſtons geoorlooft is aftemaaken, en eerst het *Doctoraal advies*, en vrijheid moet afwachten, en dat noch wel mijne leezeren van een man die nooit zelve de hand aan 't werk geſlaagen heeft, en van de Vroedkonst niets weet als bij overleevering van Schrijveren; dat vald kundige ſmertelijk, in waarheid ik zou niet tegoed zijn, om zoodaanig een Raadsman het geheele werk overtegeeven: dat die Heeren geleezen hebben ondervinden wij daagelijks, is voor ons geen nieuw en leezen zulks ook, en wat ons onze gewaapende en ongewaapende handen uit kunnen voeren weeten wij, en boven dien weeten wij noch dat hunne handen daartoe niet in ſtaat zijn om te doen, dat zij op het gezach van anderen voorſtellen. Denkt ondertusſchen niet dat ik het conſuleeren in gewigtige gevallen veracht of niet noodzaakelijk ſtel, neen het raadpleegen is in die gevallen zeer nut, want kundige Doctoren en Vroedmeeſters ſtemmen ligtelijk overeen.

Dat men mannen van oordeel, kunde en die gewent zijn hunne handen in de baarmoeder te beſtieren in gewichtige gevallen raadpleegt is een overdeftig doen, maar om het advies van een *Solus Theoreticus* aftewachten in gevallen daar haast bij 't werk is, is tijd, kosten en misſchien moeder of kind verlooren. Onze Practiſche handen, dienen van een hoofd vergezeld te gaan dat zoodaanig een *Theoreticus* in ſluit, dus hebben wij dezelve bij ons en niet noodig 'er naa te wachten, tot dat het water geheel is afgeloopen, de baarmoeder om het kind geweldig zaamengetrokken, kwaade toevallen op handen zijn, de krachten verminderd en uitgeput, om kort te zijn, en vrouwen en kinderen in weezentlijk gevaar gedompeld zijn, dat gemeenelijk de gevolgen van lang *delibereere*, *conſuleere* en lange regiſters voorteſchrijven zijn.

Dit voorafgaande geval zal overtuiging genoeg gegeven hebben, dat die *Doctor* het Vroedwerk of niet

wel verstaan of niet wel betracht heeft, meer gevallen zoude ik kunnen aanhaalen zoo in geweldige bloedstortinge voor en naa de verlossing, daar men de vrouwen met een emulsie liet dood bloeden even als of 'er geen andere hulpmiddelen in de *Genees*-en *Vroedkunde* bekent waaren. Droevige gevallen zoude ik kunnen aanhaalen daar de *Doctoren* de Vroedvrouwen acht en twintig uuren lang een uitgevallen arm van 't kind lieten in werken, gevallen daar men vijf; zes, daagen een geklemt hoofd zonder hulp van een *Vroedmeester*, de vrouwen slimmer behandelde als een boosdoender op de pijnbank maar verspaar zulks tot naader geleegentheid, evenwel zal ik noch een geval aanhaalen, waar men de onverschilligheid van zommige *Doctoren* uit kan opmaaken of hunne lijders sterven of beeter worden.

Ik wierd verzocht door de Vroedvrouw om zeekere vrouw te hulp te komen, welke gelukkig van haar vrucht verlost was, maar de naageboorte was terug gebleeven. Deeze gevallen loopen veeltijds zeer gelukkig af gelijk *Ruisch*, en andere leeren, ook zelve ondervonden heb, *Ruisch* noch zijne naavolgers hebben nooit geleerd dat de naageboorte niet moest verlost worden, maar wel dat men de tijd daartoe wel behoorde in acht te neemen en voorzichtig te werk gaan. Nooit heeft *Ruisch* geleerd dat 'er geen gevallen plaats hebben, daar een konstige verlossing van de naageboorte onnoodzaakelijk is. Hij was tegen het onbedacht dom en geweldig af haalen van de naageboorte aanstonds op de verlossing van 't kind, en tegen zulk een handelwijs, welke van onkundige *Doctoren* noch begunstigd word zijn wij met recht ook tegen, de Natuur moet men daarin gaade slaan en volgen, nochthans zijn 'er gevallen daar het onvermijdelijk noodzaakelijk is een voorzichtige en konstige verlossing van de naageboorte in 't werk te stellen. Vermits mij bericht wierd dat de *Doctor* niets geordoneerd en gezegt hadt, het naa-werk zou wel komen, durfde ik zonder toestemming van den *Doctor* niet gaan: want als de gevallen niet naa wensch uitvallen vervald men in de ongenaade van die Heeren, liet den *Doctor* weeten zoo hij van ge-

voe-

voelen was dat een *Vroedkundig* onderzoek nodig was, ik dan in aller eil zoude komen, doch kreeg daar geen bericht op. Zondachs was de vrouw van haar kind verlost, dingsdachs onmoete mij de *Vroedvrouw*, welke mij berichte dat de moederkoek noch niet verlost was, s' woensdachs ſprak ik de *Vroedvrouw* weder en mij verhaalde het geval noch het zelfde te zijn, verzocht de *Vroedvrouw* om zelve naa de *Doctor* te gaan en hem voorteſtellen of zijn Edele niet zou goed vinden om de *Vroedmeeſter* eens het geval te laaten onderzoeken, de *Doctor* al te Vroed zelve zijnde, maakte geen zwaarigheid, ordoneerde niets en achte geen hulp van een *Vroedmeeſter* nodig, donderdachs avonts wierd mij bericht dat de vrouw s' midachs met de naageboorte bij haar was geſtorven. Schoon veeltijds het te rug blijven van de nageboorte eenige tijd naa de verloſſing van 't kind wel afloopen, evenwel is het mijns bedunkens onrecht, om zonder Vroedkundig onderzoek alles aan de Natuur over te laaten. Konde onze Geleerde *Doctor* aan de pols wel weeten of de naageboorte in dit geval verlost moest worden of niet, kon hij aan de pols voelen of de naageboorte in een bezondere zak in de baarmoeder zich gehegt had of niet? dan of door verkeerde Contractie van de *Uterus* de *Placenta* te rug gehouden wierd? dan of een of andere oorzaak plaats hadt, waardoor de naageboorte belet wierd om naa buiten te ſchieten? en een onvermijdelijke hulp van een Vroede hand noodzaakelijk was of niet; zulks alles aan de pols te voelen, waar wenſchelijk, maar zoo ver ik het pols voelen kan, is 't mij tot noch toe niet mogelijk geweest dit diep geheim te ontdekken, zoo min als door de pis te bezien, het Star graveel te leeren kennen, wat worden de menſchen niet al door kwakzalvers be droogen! De oorzaak van het te rug blijven van de *Placenta*, mach in dit geval zijn welke het wil, mijns bedunkens heeft den *Doctor* waan wijs, dom en geweetenloos gehandel omdat hij geen Vroedkundig onderzoek heeft laaten doen, en onkundig de vrouw heeft laaten ſterven, zonder het eene of het andere

 in

in 't werk te ſtellen even als of in de *Genees Heel-* en *Vroedkonst* niets bekend was, 't welk wij in die gevallen met ſucces in 't werk geſteld hebben, om zijn Edele geen onverdiende roem te geeven, zeg ik, dat hij een roekelooze, onvoorzichtige, en ſtijfhoofdige aankleever geweest is van een gevoelen, dat hij niet verſtaat en ook geen vermogen toe heeft om het hem verſtaanbaar te maaken. Was 'er een algemeene wet dat *Vroedvrouwen*, alle kraamvrouwen welke binnen drie weeken naa de verloſſing kwaamen te ſterven aan de Overheid moesten aangeeven, men zou veele zaaken ontdekken.

Welke naadelige gevolgen nu door de onkunde der *Doctoren* aan de *Vroedvrouwen* konst te weeg gebracht word ſtaat nu beweezen te worden. Het is bekend en boven reets aangehaald dat gegoede en aanzienelijke vrouwen meest altoos een *Doctor* zoo wel voor, in, als naa de baaring *Conſuleeren*, en met recht; want zoo wel voor, in, als naa de baaring kan een oordeelkundig man van gewichtige dienst zijn; de gemeene burgers ja zelfs geringe lieden kraamen ook veeltijds met ſtatie onder het opzicht van *Doctoren*, ja zelfs aanzienelijke, rijke, gemeene, en arme raadpleegen dikwils den *Doctor* welke *Vroedvrouwen* de bekwaamſte zijn, om de zorge der verloſſing aan te betrouwen, elk mensch nu, die maar een grijn gezond oordeel heeft, zal derhalven greetig met mij toeſtemmen, dat als alle *Doctoren* nu grondige kennis van de *Vroedvrouwen* konst hadden, zij niet alleen aan de baarende vrouwen gewichtige dienſten en noodzaakelijke hulpe zoude kunnen te weeg brengen, maar ook de *Vroedvrouwen* in 't bedienen van haar gewichtige post van de aller uiterſte nuttigheid zouden kunnen zijn; Het heil der baarende zou men daardoor kunnen erlangen, en de *Vroedvrouwen* zoude nuttige Raadgeevers niet alleen verkrijgen, maar ook door kundigheid, welke de *Doctoren* hadden daagelijks wijzer voorzichtiger en handiger worden, om kort te zijn, elk *Doctor* zoude gelegenheid hebben om de Vroedvrouwen daagelijks te leeren, onderwijzen en bekwaamer maaken. Men be-

behoeft geen groot Filosoof te zijn om te begrijpen, welke nadeelige gevolgen nu door onkundige *Doctoren* aan de Vroedvrouwen konst, aan de Republick en inzonderheid aan het baarende geslacht te weeg gebracht word.

Het vald mij smertelijk dat ik zeggen moet dat de onkunde, welke bij de Vroedvrouwen plaats heeft, sommige *Doctoren* niet alleen de schuld van zijn, maar ook dat men zien moet dat door onkundige *Doctoren* de Vroedvrouwen in haar domme meening niet alleen versterkt worden, maar ook teffens al wat men ten beste van de baarende vrouwen aanwend voor nieuwigheden, onnodige zaaken, ja omdat zij 'er geen verstand van hebben, alles wat maar mogelijk is aanwenden om de domheid der Vroedvrouwen te versterken, de *Heelkonstige uitoefenaren* haatelijk bij het Publiek afschetsen, en willen aangezien hebben even als hasard speelders, dien het maar waagen of het geluk of ongeluk hen volgen zal, daar het eene zeekere waarheid is dat de *Heelkonstige verloskunde* in de meeste gevallen veel zekerder is als een eenige tak, van *Genees- en Heelkunde.* Waarom dus *Medici*, de Vroedvrouwen in hunne domme meening, schandelijk waggten en roekeloos toeven versterkt? zij zijn van natuur stijfhoofdig genoeg om baarende vrouwen rukeloos te waagen. Waarom *Kundige uitoefenaars* der *Heelkonstige* verlossing, hun leeven zuur gemaakt, hun edele pogingen ten beste van de Republick, op een doemenswaardige wijze geschonden, hunne onvermoeide en zwaare arbeid, somtijds ten kosten van hun gezontheid en onherstelbaar leeven zoo slecht betaald: Eischt de Goddelijke openbaaring, eischt de reden, het gezond vernuft, vergt uwe geweetens niet van u, ja de band van vereeniging waardoor de *Genees konst* aan de Vroedkonst gehegt is verplicht u een beter loon te geven, dan te lasteren, doch ik schenk hen de spreuk van *Xenophon*, lasteren hebben zij van kindsbeenen geleerd.

Waarom hoond gij zoo eene edele ja mach ik mij dus uitdrukken zoo eene Goddelijke konst, en doet onaangenaamheden aan deszelfs uitoefenaaren, is het om-

omdat zommige gevallen juist zoo niet uitvallen als edelmoedige vroome en handige Vroeters wel wenſchen? ſterven moeten wij immers alle, daar kan God in den Hemel alleen voor zorgen, gelijk *Brinkman* zich uitdrukt, ook de beste *Doctoren* ontvallen lijders, maar al te doen wat Natuur, Konst, Plicht, en Geweten vorderd is onze zaak, en zoo lang wij niet al aangewend hebben, wat in de *Genees- Heel-* en *Vroedkunde* bekend is, zijn wij van plicht verzuim niet te ontſchuldigen. Denk Heeren *Doctoren* dat het meenigmaalen in uwe macht ſtaat om de handige en wel uitgevoerde konst bewerkingen wel te doen ſlaagen, Uw Edelens zijt meenimaalen in de geleegentheeden, voor ons, bij de baarende tegenwoordig, uwe hulpe zoekt men veeltijds eerst, voor men een *Vroedmeeſter* haald, derhalven UWE. kunnen veel toebrengen om de uitſlag der konst bewerkingen of gelukkig of ongelukkig te maaken, aan een vroegtijdige hulp van een Vroedmeeſter, is zeer veel aan geleegen, welke ter rechter tijd geroepen zijnde meest altoos in mogelijke gevallen gelukkig ſlaagt, met behoud van moeder en kind, en in moeijelijke gevallen ter rechter tijdt geroepen zijnde, noch hoop heeft van een van beide te kunnen ſpaaren, daarentegen als de gevallen, door naalatigheid en ſchandelijke verzuim vertroeteld zijn, en men te lang een vrouw met aderlaatinge, operatien en drijvende middelen zonder vrucht gekweld heeft, de goede kans verkeeken is en men maar een Vroedmeeſter doet komen, om de oorzaak des doods van moeder en kind ten laste te leggen, de overheerelijke nuttige *Vroedkonst* en deszelfs getrouwe uitoefenaaren een ſchandelijke blaam te doen aanwrijven.

Door dien nu de *Med. Doctores* over het algemeen zeer ſlecht ervaaren in de Vroedkonst, zijn, zijn zij ook in de meeſte gevallen gevaarelijke Raadgeevers niet alleen, maar zij zijn ook naadeelig voor de Vroedvrouwen konst, en veeltijds door hun onkunde en niet minder verwaantheid, oorzaak dat de gevallen gevaarlijker worden en ſlechter uitvallen dan dat het werk allen aan de Vroedvrouw was aan vertrouwd

ge-

geworden, want de Vroedvrouw meent haar plicht gedaan te hebben om een *Doctor* te laaten komen, schuift het lang vertoeven op den *Doctor* en den Doctor weder op de *Vroedvrouw*, de laaste minder in achting en met minder welspreekentheît voorzien, krijcht de bout op de kop, en de vertroetelde vrouw is het rantsoen van hunne onkunde, dus doet de onkunde der Doctoren nadeel aan de *Vroedvrouwen* konst. Om zulks noch wat naader te bewijzen, zal ik twee gevallen afschetsen, het eene van een natuurelijk moeijelijk werk, en het andere van een tegennatuurelijke verlossing.

In een natuurelijke moejelijke hoofdgeboorte veroorzaakt door een te groot hoofd, of schuinsche legging of nauwte van 't bekken is bekent, dat een kundige Vroedvrouw in die natuurelijke moeijelijke geboortens, buiten een goede schikking plaatzing en gemak aan een baarende te verzorgen niets anders doen kan, de weeën en tijd, is haar eenigste hulp, de hand kan niet na binnen, want de opening van 't bekken is door het hoofd en omleggende deelen in die gevallen gevuld: Het geval duurt en blijft eens zes, acht, tien; twaalf uuren in die zelfde toestand, na het springen van 't water, en het hoofd is zoo laag dat men met een kleine vinger het kan ontdekken, men neemt, en met recht, zijn toevlucht tot een Doctor, in de *Apotheek* zijn 'er geen middelen, aan kundige bekend, waarmen zeeker vijlig en gerust de verlossing mede kan begunstigen, zie mijne verhandeling in 't Genoodschap *Servandis Civibus*. Buiten de aderlaating, verkoelende middelen en opiaten zijn 'er wijnig, welke men ooit van dienst bevonden heeft, hoe hoog men ze ook door onkundige Doctoren ziet opvijzelen. Wat is nu de plicht van een Doctor zal hij de baarende vrouw en Vroedvrouw van dienst zijn en niet tot schaade en naadeel verstrekken? men stel eens alles is naa wensch, 'er zijn waare weeën of pijnen dus geen opiaten komen te pas, en hoe meenigmaal worden zij in die gevallen verkeerd voorgeschreeven en pijne welke noozaakelijk zijn gesufflamineerd, om kort te

zijn,

zijn, de vrouw is buiten de ongemakkelijkheid van 't baaren volkomen gezond, ergo zij heeft niets als de verlosfing, om van die ongemakkelijkheid zonder gevaar verlost te worden nodig. *Medicamenten*, welke een zeekere en een bepaalde uitwerking hebben, komen bij geen gezonde menfchen te pas, *Purgeeren* en *Clisfteren* kunnen geen dienst doen, want men heeft niets anders als een vrucht te ontlaften, welke reets zoo laag gezakt is dat de *Clijfteer pijp* niet zonder gevaar na binnen kan: zal nu een Doctor aan een baarende vrouw, kind en Vroedvrouw van dienst zijn, dan heeft hij niets te ordoneeren als een onfchadelijke *julep* of *emulfie*, dat geen kwaade uitwerking kan hebben, om niet alleen de menfchen te vreeden te ftellen en vergenoeging te geeven, maar om zich te gedraagen als een man van kundigheid betaamt, daar bij gelaftende dat de vrouw gemakkelijk geplaast word, ter rechter tijdt haar weeën verwerkt en dat de Vroedvrouw niets moet doen, dan als het kind van de natuur na buiten gebracht word, de deelen verzorgt voor verfcheuren, vooral dient hij het haar te verbieden het geduurig onderflaan, eene haatelijke gewoonte naadeelig voor baarende vrouwen.

Een Doctor in zoodanig een geval zoo een weg inflaande, doet in waarheid de baarende Vrouw, het kind en de Vroedvrouw dienst, door niets te ordoneeren dat de Natuur in zijne werking kan ftooren, beletten of verhinderen, maar teffens dient hij ook te weeten dat men niet te lang, met deeze kuur en *indicatie* dient voort te gaan, of hy is, de barende Vrouw, het Kind en Vroedvrouw nadeelig. Indien hij zes, acht, ja op zijn hoogst, indien de Vrouw geen kwaade toevallen krijgt, twaalf uuren met die *indicatie* voorgaat is overlang genoeg, zoo dan de Natuur de Verlosfing niet te weeg brengt, is het niet langer een *Doctor of Vroedvrouws* zaak, maar een kundig eerlijk *Doctor* moet een Vroedmeefter zonder verder tijd verlies aanprijzen, voorftellen en deszelfs noodzaakelijkheid met de kragtigfte reeden de barende Vrouw en familie bekent maaken, en rond-

bor-

borstig bekennen, dat hij als een eerlijk Man geen nader en zekerder weg weet om de barende Vrouw, Kind en Vroedvrouw van dienst te zijn.

Want waarom in die moeijelijke en zoogenaamde geklemde Hoofden, zoo veel *visitens* bij Rijke- en Gemeenelieden gedaan en vruchteloose *Recepten* geschreeven, de Rijken kunnen immers een *visiten* en onderzoek van een *Vroedmeester* gemakkelijk betaalen, en het is bij de gemeene lieden een geweetens zaak, om het geld dat zij zoo zuur winnen aan niets beduidende *medicamenten* en *visitens* te verspillen, een Vroedmeesters onderzoek is noodzaakelijk, en een Man die kundig is en een goed geweeten heeft, zal 'er geen onbetaamlijk loon voor nemen, noch de verlossing, ondernemen zoo hij niet volstrekt nodig is.

Doet men zulks niet en een Doctor die anders handeld word een onnutte *Conciliarius* niet alleen, maar ook een gevaarlijk mensch bij eene baarende Vrouw, kind en een benaadeelder der *Vroedvrouwen*. Want de hulpmiddelen der Natuur, de Weeën verminderen langzaamerhand, het hoofd raakt en word door de Weeën veel vaster bekneld, ja eindelijk onbeweeglijk in 't bekken, de blaas en omleggende deelen worden van vooren gedrukt en het *Intestinum rectum* met de bijleggende deelen van agteren, waar door de pis belet word te ontlasten, verzeld gaande van een allerlastigste *tenesmus*, *de vagina* en omleggende deelen zwellen door de onophoudelijke drukking van het hoofd, worden droog, pijnelijk en ontstooken, zeer gevaarlijk voor een vrouw als naderhand een Vroedmeesters bewerking, in 't werk gesteld moet worden en een groot hartzeer voor een Vroedmeester, om zoo een verknoeide vrouw te behandelen. Het kind word door de drukking meer en meer bekneld, de zagte beenen buigen in, de naden schuiven over elkander, drukken onophoudelijk de bloedvaten, en herzenen, zulks geschiet zelfs in de natuurlijkste baring, maar door dien als de Weeën af zijn, en ruimte genoeg overblijft dat het hoofd zich weder uit zet, en van geen lange duur is, zoo is het niet gevaarlijk, maar alhier word het door langduurigheid ge-

vaar-

vaarlijk en veeltijds doodelijk, zulks moet een *Medicus* voorkomen en daar voor roept men hem, de drukking, welke een kind door middel van de tang of hefboom ondergaat, is in lang zoo gevaarlijk niet als die het door de Weeën en op het ſchaambeen leid; want een handige vroeter zorgt dat dezelve niet lang duurt. De Vroedvrouwenkonst eindelijk lijd 'er nadeel door, om dat als Vroedmeeſters altijd bij doode kinderen geroepen worden, en 'er verzuim bij plaats heeft, de Vroedvrouwen voor het verzuim ſtaan, of ſchoon den Doctor mede niet te ontſchuldigen is, maar daar de dijk op zijn laagst is loopt het water het ſpoedigste na toe, derhalven: want Vroedmeesters visſen niet gaarne krengen hen door de onkunde toe geſchikt, of zij verzwijgen niet dat 'er verzuim plaats heeft, waar door de Vroedvrouwen in haar ampt benadeeld worden, en de menſchen zich in het toekomende van zoeken te mijden, dus zich liever van 't begin af aan bij een Vroedmeeſter vervoegen tot aanmerkelijke nadeel der Vroedvrouwen 't welk door een kundig beſtier van een voorzigtig Doctor kan voorgekomen worden.

Ik bid en ſmeek U Geneeskundige Mannen, want de zaak is van groot belang en wel waardig dat ik 'er U om ſmeek, op hoop dat ik verhoord zal worden, zeg mij eens kan een kinderhoofd dat een duim te groot is, door *Medicamenten* een duim kleiner gemaakt worden, of als het kwalijk in 't bekken geplaatst is in een natuurlijke legging verplaatst worden, of een Vrouwe bekken, welke een duim te nauw, door *Medicamenten* een duim wijder gemaakt worden?

Iemand die een grein gezond oordeel bezit al hadt hij in 't geheel geen verſtand van de *Geneeskonst*, zal immers bekennen dat zulks met *Medicamenten*, niet mogelijk is; Waarom dan gewagt na de dood van 't kind, zulks is een doodſlag en de moeder komt zeldzaam zonder gevaar het te boven, en aan U is de verantwoording vermits 'er door de *Vroedkonst* mogelijkheid was om beide te ſpaaren, 't welk door U verwaarloost word.

Waar-

Waarom geen medelijden met barende Vrouwen geoeffend? een braave deugdzaame Vrouw is immers het grootste geschenk, dat de *Voorzienigheid* op dit ondermaansche aan de Mannen kan geeven, middelijk hangt ons tijdelijk en eeuwig wel of kwalijk, van eene deugdzaame Echtgenoote af, waarom dan de Vrouwen in haare nooden niet hooger gewaardeerd, haare pijnen verkort, haare smerten verzagt en haar spoedig een blijde en vrolijke moeder gemaakt van een levendige Vrucht, welkers gezicht en geschreeuw spoedig de voorledene bange uuren doen vergeten.

Waarom, *Medici* niet al in 't werk doen stellen, wat Natuur, Reden en Konst leeren, Uwe Eed, en Geweeten vordert en de Hoogachting welke wij aan de Vrouwen schuldig zijn, eischt.

Een Doctor, die door nalatigheid en onverstand oorzaak is, dat een Vrouw ongelukkig baard, is niet waardig van eene Echtgenoote bemind te worden, en ik wenschte, dat de Vrouwen elk wie zich schuldig maakte aan die snoodheid haare omhelzingen en gunste weigerde, zulks zoude van goede uitwerking zijn.

Zal een Med. Doctor in een tegennatuurlijke baring van wezentlijke dienst zijn, zo moet hij een van deeze twee wegen inslaan, of hij maakt zich aan plicht verzuim schuldig, en de naam van een *Medicus* onwaardig; Hij is verplicht als de mond van de Baarmoeder genoeg geopent is 't welk hij zelve diende te kunnen onderzoeken en het kind legt verkeerd, het zij het kind met de arm, hals, borst, buik, billen of welk deel het ook mag zijn dat op de baarmoeders mond legt, hij moet ordoneeren dat de Vroedvrouw de verlossing doet, en de baarende Vrouw en kind redt; of zoo ten tweeden, de Vroedvrouw zulks niet durft of kan doen, aanstonds moet den Doctor een Vroedmeester voorstellen, die de verlossing doet, en dan is 'er voor de baarende Vrouw en kind weinig te lijden, den Doctor heeft het welzijn van Vrouw en kind betracht, en elk recht geaarde Vroedmeester zal de wijze

ſchikking van den Doctor prijzen, en de Vroedvrouw loopt geen gevaar van haar goede naam te verliezen, om dat zij ter rechter tijd, eer het werk zuur en zwaar word zijne hulpe gevraagt heeft, en hij in ſtaat geſteld word om levendige kinderen aan onze Republiek, Ouders en Familiën te leveren.

Waarom Med. Doctores in verkeerd leggende kinderen anders te werk te gaan, en aan Vroedvrouwen geordoneerd, daar de kinderen met de arm voor kwaame de zelve te ruch te brengen en meer dan vier en twintich uuren met die doemmenswaardige handgreep, de vrouwen zonder vrucht gemarteld en de kinderen vermoord.

Derhalven *Medici* ordoneerd als Mannen in zoort gelijke gevallen, laat de armen leggen daar zij zijn en ordoneerd dat de Vroedvrouwen de beenen zoeken, dan zal de arm wel te recht komen, of neem U toevlucht tot een Vroedmeeſter en laat geen ogenblik verlooren gaan, of het onſchuldige bloed zal over Uwe domheid in den Hemel om wraak ſchreuwen, zie mijne verhandeling in 't Genootſchap *Servandis Civibus.*

Misſchien werpt men mij tegen, daar zijn gevallen, welke twee, drie, en langer dagen duuren en evenwel gelukkig afloopen, ten tweede als men van een Vroedmeeſter ſpreekt verzet zich de Vroedvrouw 'er tegen aan, welke dan in 't afzijn van ons om een ander *Medicus* zend, welke bijna *Verbotenus* hetzelfde voorſchrijft, wacht eenige tijd met goed gevolg en dus raken wij onze roem en klanten kwijt. Wat het eerſte aangaat ik beken, de Natuur doet zomtijds wonderen en redt dikwils moeijelijke en langduurige gevallen waar over wij ons verbaazen, maar *Medici, ex raro contingentibus nunquam formantur regulæ*, zodanige gelukkige gevallen zijn zeldzaam en kan men over het algemeen in de *Vroedkonst* niet toepasſelijk maaken, en men handeld ook niet na de regelen der konst, men kiest een gevaarlijke omweg daar een zekerder bekend is, als men zoo met de baarende vrouwen leeft.

Ik heb zelve gezien vier dagen en nachten, na 't ſprin-

ſpringen van 't water, in 't Hospitaal te Straasburg een kind in de geboorte ſtaan, zoo dat men de hairen van 't hoofd niet alleen konde voelen, maar ook buiten de teeldeelen zien, welke al zeer gezwollen waren en evenwel het kind levendig ter wereld komen, ja dat te verwonderen is, het vogt 't welk op het kind volgde, ſtonk zoo geweldig dat men de Kraamzaal open moest zetten, en de Vrouw herſtelde zeer wel, maar of ſchoon dit geval en andere wel uitvallen, ik hou ſtaande dat zulks niet veilig, zeker, gemoedelijk en Kristelijk met barende Vrouwen gehandeld is, dewijl 'er veiliger en ſpoediger middelen bekend zijn: Want den *Accoucheur* was een domme ſtijfhoofdige ſchreeuwer, en gaf voor, dat hij alle verlosſingen met de hand konde afdoen, de overige Studenten zoo wel als ik wenschten gaarne te zien, hoe hij de verlosſing zoude afmaaken en de noodlijdende redden, waar over de *Accoucheur* in drift raakte, en de Vrouw de ſchuld gaf, dat zij haare Weeën niet genoeg verwerkte, of ſchoon de Vrouw alle krachten en vermoogen aanwende, ik voegde den *Accoucheur* toe, dat de Heer *Roederer* de tang zou appliceren en zoo lang niet zou wachten, waar door zijn gramſchap tot het toppunt ſteigerde, en om dat volgens zijn zeggen, zij de Weeën niet goed verwerkte, gaf hij de elendige baarende een gelukkige ſlag in 't gezigt, dat de tanden los ſprongen, ik zeg een gelukkige ſlag, om de uitwerking, want de ſchrik van de klap, en de vrees voor meer, bracht bij dat mensch alles in beweging, zij drukte, zij perſte en wende op een onbegrijpelijke wijze alles aan; want menſchen vleesch is niet gaarne geſlaagen, tot dat ſpoedig het hoofd van 't kind na buiten raakte, waar door de Vrouw van meerder klop bevrijd wierd, en van een levendig kind verloste. De onkunde in 't beſtier der Inſtrumenten, was hier oorzaak dat men zoo lang wachte en moeder en kind in de waagſchaal ſtelde, boven dien ben ik zeker dat men het geval vier dagen vroeger veilig voor moeder en kind had kunnen redden, en die zelfde *Accoucheur* heeft geen maand daarna

zijn Heidensch dom gevoelen van de Vroedkonst vaarwel gezegt en met de Tang in 't bijzijn van een groot getal Studenten een Vrouw van een levendig kind verlost, waar over hij zo zeer vergenoegt was, dat hij mij verzekerde, nimmer zoo lang te zullen wachten, maar in voorkomende gevallen van de Tang ſpoediger gebruik te zullen maken. Waarom zal men ook een zaak van zoo veel gewigt als een Vrouw en kind is, in een onzekere waagſchaal zetten, als 'er een zekerder, minder gevaarlijker en korter weg is? Waarom zal men een Vrouw, Kind, Vrienden en Omſtanders vier dagen en langer in vrees, ongerustheid met gevaar eisſelijke benauwdheid en wreede pijnen laten worstelen, dewijl een Natuurkundig zeker Inſtrument bekent is, waar mede men de Vrouwen en kinderen kan redden. Onze handen wel is waar, zijn met ſtaale Inſtrumenten gewaapent in die gevallen, maar wij weten dezelve zoodanig te appliceeren dat zij de hoofden der kinderen zagtelijk omvatten en dat zij aan de moeder geen ſchaade kunnen veroorzaaken: derhalven zijn wij aan plicht verzuim ſchuldig, wanneer wij in zoodanige twijfelachtige en gevaarlijke gevallen geen zekerder en korter weg gaan, en betrachten het waare welzijn der Republiek niet, het welk evenwel ieder een verplicht is en inzonderheid Med. Doctores betaamt, door de ſterflijkheid te verminderen en de bevolking trachten te vermeerderen. Ten tweeden, men kan alle wol, zeg ik, op geen eene kam ſcheeren, ook niet alle Vroedkundige gevallen op enkelde gevallen beſlisſen, ik heb binnen de tijd van vijf uuren gezien, of ſchoon het hoofd van 't kind wel voorkwam, moeder en kind verlooren gaan en alle toevallen zoo ſpoedig de overhand nemen, dat het niet raadzaam was een twijvelachtig middel in 't werk te ſtellen, in dit geval was noodzaakelijk geweest op 't ſpringen van het water, 't kind aanſtonds door de *Forceps* te verlosſen, en om dat zulks verzuimt was ſtierven zij beiden, hoe dikmaals wacht men na het ſpringen van het water te vergeefs op Weeën en in plaats van pijnen komen

men ſtuipen, waar men dan ſpoedig hulp van een Vroedmeeſter vraagt, ja ſchoon men als dan een prompte en ſpoedige verloſſing door een Vroedmeeſter erlangt, het zenuwgeſtel door ſtuiptrekking eens in beweging gebracht zijnde, word veeltijds door de verloſſing en gepaste middelen niet tot bedaaren gebracht, maar de *convulſiones*, blijven de ongelukkige zomtijds tot de dood toe vergezellen, of een doodelijk *apoplexie* door verbreeking van de vaten der herſenen, beſluiten het treurig ſchouwtoneel, of de lijderesſen blijven geduurig haar leven aan Epileptiſche toevallen onderworpen, 't welk men alles voor zoude kunnen komen, als men ſpoediger hulp bij Vroedmeeſteren zogt. Voorafgaande ziektens, geſteldheden tot ontſteeking, aandoenelijkheid in 't zenuwgeſtel enz. maken in zommige Vrouwen aanſtonds gevaar en vereiſchen een ſpoedige Vroedkundige hulp of de gevallen zijn zeer ſchielijk doodelijk, 't welk ook alle *Medici rationales* zeer naauwkeurig in 't oog houden, maar zij die bloote *Empirici* zijn, en daar en boven van geen gezond oordeel voorzien zijn, denken dat geval is met wachten wel afgeloopen, dit zal het ook wel doen, bedriegen zich zeer en het kost al vast de lijderes het leven.

Wat de tweede tegenwerping aangaat, die heeft niet veel te beduiden. Ik weet zeer wel dat als oordeelkundige *Artſen*, in zommige bedenkelijke gevallen voorſtellen, om een *Vroedmeeſter* raad te pleegen, zommige *Vroedwijven* 'er zich tegen verzetten en in de afweeſenheid van den *Doctor* een ander *Medicus* aanprijſen en dus de eerste hunne klanten en patienten ontrooven. (Zommige Doctoren om dat zij noch wel eens van een *Vroedvrouw* gerecommandeerd worden en een ſchelling verdienen, durven het ook niet doen, om niet in ongenaade van zoo een Vroedvrouw te vallen, doch dit zijn laage zielen van Doctoren.) Het is mijns bedunkens ſlegt dat Doctoren geen meerder aanzien bij hunne lijderen hebben en aan het onkundig oordeel van een Vroedvrouw of Zuigster afhangen, moest en diende niet een Doctors raad boven die van een

Vroedvrouw gaan? bovendien is het edelmoediger en verstandiger Doctor, als hij om een korter, min gevaarlijker weg en een zekerder hulpmiddel aangepreezen te hebben, voor zijn diensten en van zijn Patient bedankt word, als door onzekere middelen en bedrieglijke vlijende redenen, zijn kalanten te behouden.

Een eerlijk en gemoedelijk Doctor ziet liever zijn middel van bestaan en inkomen gesnuikt, als door verwaarlozing en verzuim barende Vrouwen en kinderen sterven, en daar door de gunst van een onkundig dom en roekelooze Vroedwijf, die hem recommandeerd te behouden.

Het waar te wenschen dat de *Reglementen* op 't Vroedvrouwen werk gesteld, haar noodzaakte op poenalitijt te gehoorzaame aan de raadgevingen van Doctoren, en dat men ook teffens op de *Academien*, zorg droeg geen Doctoren te promoveeren, die niet kundig waaren in de *Vroedkonst*, of dat men ten minsten wat nauwer bepaalde *Diplomata* gaf aan Onkundige, want veele menschen hebben geen verstand om over de bekwaamheid der Doctoren te oordeelen en gebruiken hen, omdat zij met naam als Doctor aan het huis pronken.

Schoon Vroedvrouwen zomtijds een Eerlijk kundig en aller bekwaamst *Doctor*, welk een *Vroedmeester* voorsteld 'er van daan bonst en het haar gelukt 'er een ander in te dringen, echter kan ik hier ook niet nalaaten zommige *Med: Doctores* zelve te beschuldigen, dat zij oorzaak zijn dat de patienten zoo licht veranderen van *Geneesmeester*, waarom zijn zij zoo gereed in 't werk van anderen te komen? waarom als zij bij zodanig geval geroepen wierden niet geweigert om te komen, of men moest de voorgaande Doctor ook ontbieden? dan kon men uit eenen mond voorstellen wat gedaan moest worden, en hadt de voorgaande Doctor reeds die middelen aangewent, welke men in zodanige lijder gewoon is voorteschrijven, waarom dan niet uit eene mond op staande voet, de verlossing een *Vroedmeester* aan

aan bevoolen. Door zodanig doen zoude men in zijn geneezing en onderneemingen gelukkiger niet alleen ſlaagen, maar men zou ook de domheid van de menſchen te keer gaan, en hen leeren de *Medicus*, welke zij gebruiken in achting houden, te gelijk afwennen om van de eene naa de anderen te loopen, en Vroedvrouwen zoude ook dan die kwaade gewoontens afgeleerd worden, om de eene Doctor te verachten en de andere zoms minder kundig in te dringen.

Maar ach Helaas? hoe is het geſteld met zeer veele *Medici* op zommige plaatſen? elendig genoeg. Veele zijn 'er op uit om elkander te onderkruipen en het doen van een ander *Medicus*, al was het noch zoo kundig en verſtandig niet alleen te verachten, maar hunne Amptgenooten te blaameren en voor onkundig uittemaaken, al zijn zij zelfs overtuigd, dat het Mannen zijn, welke hen verre in kundigheid, verſtand en oordeel overtreffen, en zij niet alleen, niet in ſtaat zijn, om hun doen te verbeteren, maar zelve omdat zij niet weeten wat aan te vangen en voortefchrijven, na de *Apothekers* gaan naazien welke middelen te vooren geordoneerd zijn door hun *Collegaas* en met eenige verandering in de couleur der dranken of conſerven te maaken, dezelfde *indicatie* volgen. — Zulk een laag doen betaamt geen Kruijer, en Schoenlapper, laat ſtaan een Geleerde en vooral geen *Medicus*, des niet tegenſtaande zijn'er onder de *Medici*, die met meerder moeite, listiger ſtreeken en langs laager weegen aan hun patienten komen, als een ſchuitjes boef een pakje krijgt, om van de eene ſchuit na de andere te draagen. —

Dewijl uit deeze mijne gezegdens genoegzaam blijkt dat over het algemeen de *Medici* ſlecht ervaaren zijn in de Vroedkonst, en ik in gemoede overtuigt ben dat het met veele *Medici*, noch veel ſlimmer geſteld is als afgeſchets is, volgt van zelve dat wij opgepaste middelen denken om aan de Heeren welke de *Geneeskonst* leeren, beetere gelegentheid te geven om de *Chirurgie* en Vroedkonst zoo

wel als de *Geneeskonst* grondig te leeren, opdat zij na hun *Promotie*, niet alleen nuttige *Geneeskundige* maar ook allerbekwaamste *Conciliarii* worden voor Heel- en Vroedkonst Oefenaaren en inzonderheid voor Oefenaaresfen, die de hulp en raad van ervaare *Medici* het meest van noden hebben, en op zommige plaatsen door de Ordonantien geboden word, eerst een Doctor te spreeken voor een Vroedmeester gehaald wordt. Welke middelen zoude derhalven geschikst zijn om de Heeren *Medicinæ Studiosi* gelegentheid te geeven, de *Chirurgie* en *Vroedkonst* grondig te leren?

Verwacht niet Waarde Landgenooten dat ik aan zal prijzen, dat als die *Heeren* hunne *Studien* bijna ten einde gebracht hebben en reeds groote kosten gemaakt hebben, om de *Chirurgie* en *Vroedkonst* te gaan leeren na *Vrankrijk*, *Engeland* of *Duitsland* en daar onze goede en *Hollandsche* penningen, ten voordeel van Vreemdelingen te verteeren, of schoon zommige zulks en ik zelve het gedaan heb, omdat in onze Provintien tot noch toe geen gelegentheit is, om die beide oogmerken voor een *Medicus* te bereiken.

Het doet mij leet, dat zommige die weg in geslagen hebben en noch langs die zelve weegen hun oogmerk bereiken moeten, en hun geld verreisen moeten om een konst te leeren, welke zoo nauw aan de Geneeskonst verknogt is, dat men met geen mogelijkheid een goed *Genees Heer* zijn kan, zonder dezelve grondig te verstaan. Het is niet alleen het geld dat men daar ter plaatsen verteerd, dat ons afschrikt om zulks aan te prijzen, maar braave Jongelingen, van alle opzicht van Ouderen, Voogden, Vrienden of Landgenooten beroofd, ontaarden niet zelden, het geld voor Studie hen aan betrouwd, word zomtijds juist niet altoos daartoe aangewend en wij hebben 'er gekend, welkers gezondheid zodanig was ontaard dat zij bij hunne retour, duidelijke kenmerken gaven waar zij van daan kwamen. De *Amsterdammers* heugt het noch van jongelingen na *Parijs* gezonden te hebben om de *Chirurgie* te leeren, zoo

dat

dat zulks nooit naderhand weder is in 't werk gesteld; hier komt noch bij, dat veele van onze *Landgenooten* te verwijst opgevoed worden, zo dat als zij het geluid der Hollandsche klokken niet meer hooren, de gemakkelijke oppassing en zorge van hunne Ouderen misschen, en de last van Reizen voor hen gewaar worden, zij ziekelijk, lastig, ongemakkelijk, Landziekig en *Melancholiek* worden, zoo dat zij in die vreemde plaatsen niet anders als gevangene op hunne kamers leven, bezoekende noch *Collegien* noch *Hospitaalen*, leeren dus niets en komen misschien onkundiger te rug, als zij heen gegaan zijn, het gaat de zulke als de jonge *Aristus*, welke ons *Gellert* afschetst in zijn *Zedekundige lessen bladz. 306 en 7*, die alle Hoedanigheden bezat om zijn fortuin te maken, maar door zijn Ouders te teder opgebracht, zodat zijn lighaam de ongemakken van het weer, vreemde lucht en het gemis der gerijfelijkheden niet kon verdragen, met de kous gelijk het spreekwoord zegt, te rugge kwam.

Dewijl veele jongelingen niet altewel geschikt zijn, om in vreemde Gewesten om te zwerven, ook veele Ouderen en Voogden niet al te gemakkelijk te beweegen zijn, om hunne kinderen, schoon zij bijna Mannen geworden zijn te laten reizen, en dus verstooken blijven moeten van deeze voor hen noodzaakelijke konsten, schiet 'er niets over, als dat wij op middelen bedacht zijn moeten om in ons eigen *Vaderland* en *Republiek* de Heeren *Medicinæ Studiosi* genoegzaame gelegentheid te geven, om de *Chirurgie* en *Vroedkonst* grondig te leeren, opdat zij niet nodig hebben hun geld in vreemde Landen te verteeren; Het oprichten van Hospitaalen in onze *Academie* plaatsen, zal onzes bedunkens in staat zijn omdat gebrek te vervullen, en de Hooggeleerde Heeren *Professoren* in staat stellen niet alleen te onderwijzen, in de *Theorie* der *Chirurgie* en *Vroedkonst*, maar ook teffens aan hen gelegentheit te geven, de voorkomende gevallen te zien behandelen, geneezen, opereren, verbinden,

en vrouwen onder het opzicht van hun vijlig van haar vruchten te verlossen: waardoor de Heeren *Studenten* in staat gesteld konde worden, om ten tijde van hunne studien ondervindig te krijgen, onder het opzicht van bekwame Mannen, welke hen tot een sterke Baak verstrekken zullen, als zij de vrijheid bekomen om de *Practijk* zelve uitteoefenen, waardoor men voorkomen zal dat veele leiders niet ongelukkig en elendig sneven, die de proef zijn moeten, van de ondervindig der jonge Doctoren. —

Wij moeten ons en met recht zeer verwonderen, dat de *Hospitaalen* in onze *Academie* plaatsen onbekend zijn, en een Vreemdeling die op onze *Universiteiten* onbekend is, zal het voor een Fabel houden, dat men zegt op de *Universiteiten* in Holland zijn geen *Hospitaalen*, die nuttige Meubelen ontbreken aldaar, want hij zal zich niet kunnen verbeelden, hoe dat een *Academie* zoo lang zal kunne stand houden zonder *Hospitaal*, en moet zich billijk verbaazen dat de roem der *Nederlandsche Academien* niet geheel en al vervallen is, voor zoo verre de *Geneeskunde* aanbelangt. Wij verbaazen ons hier over ook, en kunnen niet ontkennen dat indien wij *Hollanderen* zoo geneegen waaren tot Rijzen als de *Duitschers Franschen* en *Engelanderen* zijn, de studenten in de *Geneeskunde* onze *Academien* Vaarwel zoude zeggen en andere plaatschen de voorrang geven, dewijl aldaar *Hospitaalen* zijn, waar men de ziektens, in de zieken zelfs onder het opzicht van bekwaame Mannen kan zien behandelen, en niet alleen de *Theorie* leeren, maar ook door de ondervinding versterkt worden. Schoon wij geenzints ontkennen kunnen dat weleenige kwijning op onze *Academien* plaats heeft, nochthans door dien wij de Prinsen der *Geneeskunde*, altoos binnen onze Nederlanden als *Professoren* gehadt hebben en noch hebben, daar men in *Duitsland* en *Vrankrijk* en *Engeland* de hoed voor in de Collegien afneemt, als men derzelver naam hoort noemen, ja daar meenig Vreemdeling om te Leyden gekomen is om de zelve te zien. Wel-

 ke

ke op een aangenaame, schrandere, duidelijk en gemakkelijke trand, de gronde der *Geneeskunde* aan hunne toehoorenden leeren, dat zelve Vreemdelingen als verbaast zijn, wanneer zij in de *Collegien* verscheinen en eindelijk de goede order welke de *Hoogleeraaren* houden, zoo in 't onderwijzen, als verkeering met hunne Discipelen heeft mede veel toegebracht, dat ten minsten de voornaamste *Academien* noch zijn, zoo zij zijn.

Het strekt onze Eeuw onze *Republiek* onze Inwooners waarlijk tot schande, dat in onze voornaamste *Academie* plaatschen geen ziekenhuis of *Hospitaal* gevonden wordt, tot nut van die geenen welke *Genees-Heel-* en *Vroedkunde* trachten te leeren.

De Nederlanders bekent weegens hunne rijkdommen, zijn nochthans in dit geval ten behoeften van noodlijdende en ten nutte van de *Geneeskonst* oefenaaren spaarzaamer als een arm Regentje in Westphaalen of ander Duitsch plaatsje. —

Leyden, is een van de geschikste en bekwaamste plaatsen voor een *Hospitaal* met een gezonde, ruime en frische lucht, en keurlijk water voorzien, en verdere vereistens tot een *Hospitaal* zouden daar ook te vinden zijn. De plaatsch om een *Hospitaal* op te richten ontbreekt 'er ook niet: want wij hebben twee of drie duizent *Militairen* kunnen bergen, zonder dat een Burger eenige last 'er van behoefde te lijden. Zonder dat het noodzaakelijk was om een nieuw Huis op te bouwen, zoo zijn 'er reeds genoeg bijna gereet, ten minsten met geringe kosten gereet en bekwaam te maaken, waar in men een goed getal zieken gekwesten en baarende vrouwen konde plaatschen, het Gasthuis in de kamp, het Pesthuis buiten de Poort, 't welk door de vernielende tijdt, bijna zonder eenig nut gedaan te hebben als de koste van onderhouden, konde geschikte Huizen zijn om een goed getal noodlijdende te bergen die nu onder de handen van de *Doctoren*, *Chirurgijns*, *Vroedmeesters Apotheekers* uit en der naa, ten kosten van de Stad en evenwel uit gebrek aan 't nodige, bijnaa, ongeneeselijk blijven. —

Het

Het oprichten van een Hospitaal waarin men zieken gekwesten en zwangere vrouwen in nam en behoorelijk van het nodige verzorgde, was in Leyden zoo noodzaakelijk als in eenig Plaatsch in de Wereld; want door het kwijnen en zieltogen der *Trafieken* en *Fabrieken*, is den Weever, Spinder, Twijnder en al wat daar aangehegt is zoodanig verarmt, dat het droogbrood en aardappelen nauwelijks in gezonde daagen kan bekoomen; worden zij door ziekte of andere kwaalen aangetast, dan moeten zij van ongemakken, gebrek en ontbloot van de noodzaakelijkheden tot het leven onvermeidelijk nodig, voor hun tijdt ſterven.

De oranje, middel, uiterſte, waard, binnevest, lange grachten, enz. daar eertijds goede en welgeſtelde Burgertjes woonden die door de *Induſtrie* en bloei der *Fabrieken* in hunne eigen huisjes woonden en de nijpende armoede zelfs konde te gemoet komen, zijn tansch niet anders als gevuld met naare en vervallen wooningen door gebrek van binnen en buiten beſtreeden. Elk recht geaard, M. Doct., Chirurg. Vroedmeeſter, die de zuivere waarheid regt wil doen, zal moeten bekennen dat menigmaal zijn zieken uit gebrek aan nodig voetſel, dekſel, verſchooning enz. verlooren gaan, of ſchoon niet alleen gepasten middelen worden toegedient maar ook door de eene of ander gebuur onderſteunt worden, van Armvaders mildelijk en bereidvaardig bedeeld worden, en door de wijze voorzorg der *Overheden* goede Ingezetenen kragtdadig onderſteunt worden, het gebrek is zoms zoo groot, dat het de lijders niet alleen treft, maar het geen tot ververſing, verkwikking en noodzaakelijkheit gegeven word, aan het huisgezin zoo wel van pas komt, als aan de zieken, gekwesten of baarende, zijnde het zomtijds nodig als men een zieken heeft, vier, vijf, zes, en meerder van alles te voorzien, hetwelk juist *Diaconien*, *Armvaders*, *Stad* en *Buuren* niet wel mogelijk is te doen.

Door het verval der Induſtrie zijn veele zodanig verarmt, dat in waarheid, indien geen middelen ter uitvoer gebracht worden, welke de *Fabrieken* in

haar

haar voorige luister herstellen, *Leyden* eerlang een verblijf zal zijn, enkel voor geleerde Mannen en Renteniers, welke duizende van hunne armste mede menschen moeten onderhouden wil men ze van geen honger en gebrek zien vergaan.

Van hoe groote noodzaakelijkheid het was, om in zoodaanig een *Stad*, welke vol is van arme menschen een *Hospitaal* op te richten, laat ik aan de lezer over, ik zal alleenlijk maar zeggen, dat dewijl het zeer bezwaarlijk is om de oude *Industrie* te doen herleeven, de *Fabrieken* te doen bloeijen gelijk voorheen, omdat Aterlingen en vijanden van ons *Gemeenebest* merder schijnen *Engelsche Fransche* of *andere* uit Heemsche Manufactuuren te beminnen, dan dat zij door het draagen van *Inlandsche* Goederen hunne eigene Ingezeetenen zoude trachten voor gebrek te hoeden, en de *Fabrieken* te helpen onderschraagen, zoo is het een der gewigtigste plichten en noodzaakelijkste verrichting om de *Academie* bloeijender te doen worden, en het grooter verval des *Academie* zou van geen minder belang zijn voor de Inwoonderen als het verval der *Fabrieken.*

De Suilen van Leyden zijn door het verval der *Fabrieken* aan 't waggelen gebragt, maar het gebouw stord gewis in, indien de *Academie* noch meer vervald als die reeds vervallen is. Het oprechten van een *Hospitaal* was niet alleen een zeer geschikt middel om de bloei van de *Leydsche Academie* te doen herleeven; maar ook voor alle Ingezetenen nuttig en heilzaam: want dewijl altoos groote mannen in de *Geneeskunde* daar het ampt als Hoog Leeraars bedienen, zoude de vreemdelingen van wijt en zijt afkomen zakken om hier de *Genees- Heel- en Vroedkonst* te leeren, en onze Inboorelingen hadden ook niet nodig na *Vrankrijk*, *Engeland* of *Duitsland* te rijzen: welke voordeelen zulks aan de Ingezeten toebrengen zoude is licht optemaaken: want hoe grooter het getal van Studenten is, hoe meerder voordeelen niet alleen aan de *Stad* komen, maar ook de Ingezetene, en Burgers worden gemakkelijkker hunne kamers verhuurd, die tegenwoordig zomtijds jaaren ledig blijven staan

tot

tot merkelijke ſchaade van den Burgerſtand: hier bij komt noch de aanmerkelijke voordeelen welke den Ambachts man geniet van de Studenten, de kleeremaaker, ſchoenmaaker, pruikemaaker, bakker, boekbinder, boekverkooper enz. genieten alle aanmerkelijke voordeelen van de *Heeren Studenten*, dierhalven hoe meerder 'er in getal zijn, hoe gemakkelijker zodanige Burgers aan 't brood kunnen komen, en met genoegen toebrengen kunnen het onderſchraagen van een *Stad* en *Maadſchappij*, derhalven kunnen *Regenten* niet onverſchillig zijn, om een zoo nuttige en noodzaakelijke *Academie* niet alleen in ſtand te doen houden, maar ook wel inzonderheid verplicht zijn willen zij het allegemeene en bijzondere welzijn van de *Stad* en Ingezetenen betrachten, alles in 't werk te ſtellen, wat maar eenigzints mogelijk is om de bloei van de *Academie* te doen bevorderen, en dewijl mijns bedunkens een *Hospitaal* in een *Academie Stad* zoo als *Leyden* is, zoo noodzaakelijk is als een roer aan een ſchip, zoo valter wijnig bedenking om zulks te verhinderen.

Ook ben ik zeker, dat zommige Heeren *Curatoren* al reeds 'er op uit geweest zijn omdat onontbeerelijk *Hospitaal* binnen *Leyden* te ſtichten, en zo ik mij niet bedriege is door de onverwachte dood van *de Heer Burgermeeſter Hop*, (die met zoo veel iever bezield was om de welvaart van de *Leydſche Academie* te bevorderen dat s' mans dood van veele noch betreurd word) zulks niet ter uitvoer gebracht. Misſchien zal men zeggen het allegemeen geroep is dat *Leyden* reeds onkosten genoeg heeft om jaarelijks te onderhouden, en dewijl door het verval de *Fabrieken* en het verminderen der Ingezetenen eenige honderde duizende guldens jaarelijks zoo wel de *Stad* als het *gemeene Land* aan inkomſten verminderd is, zoo zoude de koste van oprichten en onderhouden van zoodaanig een *Hospitaal* tot een drukkende last der gegoede Ingezetenen kunnen verſtrekken?

Wij willen gaarne toeſtemmen, dat tot het opbouwen, (zoo het volſtrekt noodzaakelijk was) en onderhouden van een *Hospitaal*, een aanmerklijke

ke zomme geld jaarlijks van nooden zouden zijn; maar teffens zij het 'er verre af dat wij die kosten de *Stad Leyden* op den hals zoude leggen, zulks zoude zelfs ongereimt en in 't geheel niet te vergen zijn. Een zaak, daar alle onze *Provintien Steeden* en *Dorpen* voordeel en nut van hebben kunnen, moet mijns bedunkens indien eenige notabele kosten nood-zaakelijk zijn op gemeene fchoudere getorst worden, en zoo is het oprichten van een *Hospitaal* in een *Academie Stad*: want omdat daar door onze *Provintien* voorzien zoude kunnen worden van bekwaame Doctoren, die voor hunne Promotie zelve de *Practijk Genees- Heel-* en *Vroedkunde* hadden bij gewoont zoude zij ter plaatfen, waar zij zich etablifeerden aanftonsch veel nuttiger *Practici* zijn en hun lijderen behoefden niet de proef fteen te zijn, om hen de ondervinding te leeren, daarenboven zoo zoude veele bekwaamer zijn in het oordeel vellen over wonden, derzelver doodelijkheid niet doodelijkheit of bijgeval doodelijke wonden leeren nauwkeuriger kennen, en goede *Raporten* aan de *Magiftraaten* kunnen geven, dat met veele zeer gebrekkelijk toegaat, en die van de Geregte, dikwils uit de verwarring welke in de *Raporten* zijn, moeijelijkheeden veroorzaakt, zo dat *Hun Edele Geftrenge* nauwelijks met een goed geweten een vonnis naa verdienften kunnen vellen, over de fchuldige, inzonderheid als twee drie of meermaalen, door de bericht gevers verandering in de *Raporten* gegeven worden, en over een zaak van eminente gevolgen, in de tijd van tien minuten befluiten kunnen maaken en aan hunne Overheden geven.

Mijns bedunkens zoude de onkosten van een *Hospitaal* in een *Academie Stad*, niet voor rekening van zoo een *Stad* alleenig dienen te gaan maar voor het *gemeene Land* en genoemt moeten worden het *Staaten Hospitaal*, even als het *Collegie* voor de Studenten in de Theologie het *Staaten Collegie genaamt* word. Want een Staat heeft zoo wel goede *Geneesheeren* als braave *Predikanten* nodig. In Oorlogstijden, zoude men de gekwesten en zieken van de Oolog fcheepen, op kosten van het gemeene

Land geneezen kunnen, met zeer veel vrucht voor de *Med. Studiosi*, ja hoe verheugd waaren veele *Studenten*, toen men reeds eenige ſchikking maakte om het Pest huis voor de gekweste gereed te maaken.

Daarenboven ben ik verzeekerd dat de gegoede Ingezeetenen onzer *Provintien*, hunne milde en bereid vaardige hand, zeer gaarne zoude openen, en 'er is geen twijfel aan of ieder mensch, welke geen vrek bij uitſtek is, zoude het zijne toebrengen, om zoodanig een allernoodzaakelijkſte inrichting in ſtand te brengen: Indien men bij voorbeeld een allegemeene Collecte deed voor het oprichte van een *Hospitaal* voor behoeftige en noodlijdende zieken, ik heb zoo veel vertrouwen op mijne *Landgenooten*, dat niet alleen de kosten van het gebouw zeer ſpoedig bij der hand zou zijn, maar ik vertrouw dat 'er noch zoo veel zoude overſchieten dat men eenige jaaren lang een goed gedeelte zieken 'er meede zoude kunnen onderhouden, te meer, als zieken van alle Religien in zoodanig een *Hospitaal* ingenoomen wierden en geen onderſcheid gemaakt wierd of de zieken, zwangeren en gewonden in het ſtuk van Godsdienst, in beſpiegelende bevattingen van elkander verſchilde. Hier bij komt noch dat als een goede beſtiering en order plaats hadt veele goede Ingezeetenen bij *Donatien Testamente* enz. in korte jaaren zoodaanig een *Hospitaal* rijk zoude kunnen maaken, zoodat het op zichzelve genoeg ſchatten zoude bezitten, om een genoegzaam getal zieken van al het noodige te voorzien: En wie twijfeld of veele vroome en rechte geaarde Vaderlanders, zoude in hun leeven disponeeren over een gedeelte van hunne rijkdommen, ten voordeelen van zodanig een *Hospitaal* na hun ſterven uittekeeren, te meer als Geeſtelijke Perſoonen, Med. Doctores en Notarisſen, zeer rijke menſchen indachtig bragten de noodzaakelijke dienſten, welke hun geld na hunne dood, het *Publiek* te weeg bracht, als zij een gedeelte van hunne rijkdommen ten voordeelen van zoodaanig een *Hospitaal* vermaakte en eigen bloedverwanten niet aanmerkelijk door benaadeeld wierden. Ook zoude

de

de *Heeren Studenten* jaarlijks of bij hunne Promotie eene zekere somme gelds kunnen opbrengen voor de vrijheid van in de zieken, de ziekte zelve te zien behandelen, tot onderhoud van het *Hospitaal*.

Welk nut, zoude door zoodaanig een *Hospitaal* in een *Academie* Plaats zoo als *Leyden* is te weeg gebracht worden? —— Zeer veel; want *voor eerst*, zoude de onvermogende, de armmoedige menschen welk getal in *Leyden* niet gering is, in tijden van ziekte, toevallen, en zwangerheid van al het noodige beter konnen voorzien worden, wat tot herstelling hunner ziekten, geneesing hunner kwaalen, en het gelukkig baaren van haar vruchten volstrekt noodzaakelijk is.

De Heelkundige gebreeken of bijzondere Operatiën, zouden met meerder vrugt behandeld, en beeter ter uitvoer gebragt kunnen worden in een *Hospitaal*, onder het opzigt van een door geoefent *Professor* en handig *Heelmeester*: als in de armoedige *Stulp* van door en doorverarmde Inwonderen, waar in van alles gebrek is, ja de handigste uitgeoefende Operatien worden niet zelden door een slegte uitkomst agtervolgt, om dat de noodzaakelijke gereifslijkheden aan lijderen ontbreeken, 't welk men somtijds verkeerdelijk aan de uitoefening der Operatie toeschrijft. ———

De Verloskonst zoude niet alleen anmerkelijke vorderingen krijgen, maar, dewijl jaarlijks alhier te *Leyden* veele onegte kinderen ter wereld komen, zo zoude ook een genoegzaam getal Verlossingen door de Heeren *Studenten* zelfs in het *Hospitaal* kunnen verrigt worden, onder het wijs en voorzigtig bestier van een *Professor* in de uitoefende *Vroedkonst* ervaren.

Indien nu te gelijk een goede *cursus* in de *ars obstetricia* gehouden wierd, zoo zoude binnen korte jaaren de *Medicinæ Doctores* in de *Genees-* en *Heelkunde* niet alleen ervarener worden, maar, men zoude ook in elk *Doctor* kunnen aantreffen een *Vroedmeester*, die met raad en daad de Vroedvrouwen van dienst konden zijn, en geliefde de Geneeskundige

zig zelve dan niet met het uitoefenen der Vroedkunst bezig te houden, zij zouden ten minsten in staat kunnen zijn om goede *Consiliarii* te weezen, en de werken aan Vroedmeesters ter regter tijd overgeven voor en aleer zij door schandelijk verzuim verknoeit en vertroeteld zijn. *Columella* berispte reeds, dat 'er geen Schoolen voor den *Landbouw* opgerigt waren; het zelfde moet men ook omtrent de *Vroedkonst* zeggen. In onze Nederlanden is gebrek aan een goed en wel ingerigt *Hospitaal* en aan een goede onderwijzing in de Vroedkonst in *Academie* plaatschen, dit is de voornaamste oorzaak dat de meeste *Geneesheeren* onkundig zijn in de Verloskunde, en het publiek verstooken is van die diensten, welke men anders daar van zoude kunnen plukken. Dierhalven goede onderwijzing in de Vroedkonst en *Hospitaalen* opterigten, zijn de beste middelen om goede en bekwaame Vroedvrouwen te krijgen; welke men in zodanig een *Hospitaal* twee of drie jaaren kan onderwijzen, om naderhand in de Steden en Dorpen verzonden te worden, welke dagelijks als zij in de practijk zijn, door de kundigheden van de *Doctoren* kunnen leeren, toeneemen, en van zeer veel dienst zijn voor de barende Vrouwen.

Mijn oogmerk is niet om in 't bijzonder te handelen over de noodzaakelijkheid en nuttigheid der *Hospitaalen* in *Academie* plaatschen, latende zulks over aan anderen of spaare het tot nadere gelegenheid.

Geleerde kunnen hier over de Schrijvers nazien; inzonderheid *J. T. Leusler de utilitate Xenodochiorum*. Merkende alleen aan, om dat wij alhier op onze *Academien* altoos zeer beroemde Mannen hebben in de *Geneeskonst*, die als een *Hospitaal* 'er tegenwoordig was, ons Gemeenebest veel meer konden van dienst zijn, de Vreemdelingen na zig trekken, (honderd *Studenten* meer of min brengt honderd duizend guldens meerder of minder in de omwandeling jaarlijks in een Stad) een kwijnende *Academie* opbeuren, de *Geneeskonst* doen bloeijen als van ouds, en de *Heel-* en *Vroedkonst* ten hoogsten top doen steigeren, veel beeter als bij eenige Natie in de geheele

Wae-

Waereld. Dewijl wij nu om het fchandelijk en voor onze Natie een hooggaanend verwijt, uit gebrek van Zieken of Gafthuifen in *Academie* plaatfchen, ontroofd worden, om in onze Studentejaaren zieken, gekwetsten en barende Vrouwen te zien behandelen, dat nochthans zeer nodig was, welke ons evenwel als wij de Theoretifche kundigheden bekomen, en de *Gradus Doctoratus* verkreegen hebben, in de practijk toevertrouwd worden.

Indien wij een *Hospitaal* binnen *Leyden* hadden, en zulks wel gedierigeert wierd, nooit vonden wij gebrek aan *Cadavers*, en elke *Student*, welke lust hadt, konde in de Ondleedkunde vorderen, daar tansch in 't geheel voor de *Studenten* niets te bekomen is, als met gevaar om hier of daar een Kerkhof te befteelen, of zich te vergenoegen om van de *Profesforen* met een arm of been zich te vermaaken; en eindelijk zoude elk die lust hadt de *Chirurgicale* operatie te doen, onder het opzicht van de *Profesfor Chirurgiæ* dezelve op *Cadavers* kunnen leeren, ook zoude de *Prælectores artis obftetriciæ* om doode lijke niet tien twintig en meerder jaaren behoeven te wachten, en in ftaat gefteld worden bekwaame Vroedkundige zoo Mannen als Vrouwen aan ons Gemeenebest te leveren, dat tansch gelijk elk mensch weet zeer gebrekkig toegaat, ook zoude wij in een *Hospitaal* van de menfchen op de best moogelijkfte wijze kunnen gebruik maaken, en die geene welke onvermoogend waaren, hadden het geluk onder de bekwaamfte handen weder fpoedig te geneezen en wierden in ftaat gefteld om fpoedig de *Fabrikeur* ten nut te zijn, welke nu jaar en dach zomtijds op het bezien van een glaasje pis elendig en langduurig, ten kosten van de *Stad* met Medicamenten gegefeld worden, en buiten ftaat zijn om aan de *Fabriken* te arbeiden, ja hoe nuttig zoude de armen zijn, dewijl zij noch verftrekte om door hunne ziektens gelegentheid te geeven, dat *Heeren Studenten* tot bekwaame en beoefende *Geneeskundige* wierden gemaakt? en welk een nuttig voordeel zoude men hebben van de arme baarende vrouwen en hoe een verftandig gebruik zoude

men kunnen maaken van de vrouwen die in onecht kraamen, die ſchaadelijke leeden van een *Staat* zoude noch kunnen dienen, om aan elk die lust hadt grondig de Vroedkonst te leeren, en op die wijs maakt een *Staat* van de menſchen op de best mogelijkſte wijze een goed gebruik, zelfs van de onnutſte leden.

Eindelijk de vruchten zouden in de baarmoeder van vreugde ſpringen over de vordering, welke de Vroedkonst in onze *Republiek* zoude ondergaan.

De Zesde oorzaak van de onkunde der Vroedvrouwen is te vinden in de geringe jaarelijkſche Tractementen en inkomſten voor de Vroedvrouwen, in zommige Steeden en Dorpen.

Men vind de oude Schimpſpreuk in onze daagen noch bewaarheid:

Dantur Coquo minæ decem, Medico (vel Obſtetrici) drachma.
Adulatori talenta quinque, Conſultori fumus.
Scorto talentum, Philoſopho triobolum.

Dat is:

Men geeft aan een *Kok* honderd guldens en meer, maar aan een *Geneesmeeſter* (of *Vroedvrouw*) een ſchelling. —

Aan een *Vleijer* geeft men duizende, maar een *Advocaat* word met wind beloond.

Aan een Hoer geeft men een Talent, maar aan een *Philoſooph* een Oortje. —

Aan de weelde, pracht, ſtatie, aan Land en Steeden verdervende *Modens* is zoo veel nodig, dat voor de algemeene welvaard wijnig kan overſchieten, en de nuttigſte *Konstoefenaaren* verhongeren niet zelden in hunne wooningen. Weë het *Land* waarin de ſchadelijke *luxe* hooger geacht worden dan nuttige Konſten en Weetenſchappen, en men de waardij van de menſchen niet op de rechte prijs ſteld?

Hoe is het met de loonen en vaste inkomſten der *Vroed-*

Vroedvrouwen in veele Steeden en Dorpen gesteld? slecht genoeg! ja veele *Vroedvrouwen* moeten onder haar zwaarwichtig en noodzaakelijk beroep, bijna gebrek lijden, een winkeltje doen, met oude vodde op de marken zitten, of andere slechte handteeringen bij de hand neemen om aan 't brood te komen.

Het geeft inderdaad ook wijnig achting en aanzien als de goede *Ingezeetenen* de *Vroedvrouwen* van de Lorremark, of van de schuurbank &c. &c. moeten haalen, en zulks geschied op zommige plaatschen dagelijks. Om te verzwijgen, dat men op zommige *Dorpen* in het geheel geen jaarweddens geeft aan *Vroedvrouwen*, zelfs is 'er noch een beroemde Stad, alwaar reeds jaaren lang een bekwaam *Vroedmeester* geweest is, zonder vast *tractement*, zoo mij onderrecht geworden is, moet niet natuurlijk zodanig Man, zijn middel van bestaan zoeken ten nadeel der *Vroedvrouwen*. 'Er zijn voornaame *Steden* en *Dorpen* daar men tot noch toe, het jaarlijks inkomen niet hoger gestelt heeft als op dertig, veertig, vijftig, zestig of zeventig guldens, ja als in zommige *Steden* de *Vroedvrouwen*, *Stads Vroedvrouwen* zullen worden, moeten zij eerst noch groote kosten doen, en om dat geld te krijgen, kenne ik *Vroedvrouwen*, die haar kleertjes, goud en zilver na de bank van barmhertigheid brachten of verkogten. Op zommige *Dorpen*, heeft men noch daarenboven de onredelijkheid, om van de beroepene *Vroedvrouw*, niet alleen geld aftenemen voor haar *Acte*, maar de *Gerechts Dienaars* en andere omloopers, dwingen de *Vroedvrouwen* geld en steekpenningen af, wanneer zij eerst op de *Dorpen* komen. ——— Het is een onbegrijpelijke zaak, dat men in zommige *Steden* en *Dorpen* met de vaste inkomsten en jaarweddens voor *Vroedvrouwen* zo deun bezet is, even als of men haar niet nodig heeft: daar nochtans een bekwaame *Vroedvrouw* gemakkelijker zo een schraal gevend Dorp kan misschen, als het Dorp een bekwaame *Vroedvrouw* kan derven. ——

Veertig, vijftig, ja honderd guldens, is dat een loon voor een bekwaame *Vroedvrouw*? kan men

daar burgerlijk en ordentelijk van beſtaan? is dat een betaaling voor een kundige *Vroedvrouw*, welke van zô veel nut en dienst kan zijn voor de *Republiek*, *Steden* en *Dorpen*.

Neen Lezeren! Mijns bedunkens, zijn die jaarwedden voor kundige en handige *Vroedvrouwen* veel te gering. Zodanig een gering inkomen, doet oordeelkundige burgeren en wel opgevoede Vrouwen een tegenzin krijgen voor het *Vroedvrouwen Ampt*; en zyn 'er niet gemakkelijk toe te bewegen om het te leren, van daar dat het geringſte en ſlegſte zoort van Vrouwen, welke noch lezen, noch ſchrijven kunnen (de goede niet te na geſproken) voor het *Vroedvrouwen Ampt* zijn weggelegt. Van daar is het dat men noch Zeden, noch Reden, noch Vermoogen om van de ondervinding een goed gebruik te maken aantreft in zommige hedendaagſche *Vroedvrouwen*, die dubbelde kruiſen voor *Lectoren* en *Vroedmeeſters*, ja, verdervende handen en nadeelige *Vroedvrouwen* voor de baarende Vrouwen zijn. Van daar is het dat zommige Dorpen ledig ſtaan zonder bekwaame *Vroedvrouwen*, en de Ingezeetenen zo dikmaals ongelukkig met haare kinderen op zommige Dorpen omkomen. Van daar is het dat op zommige Dorpen jaarlijks verandering van *Vroedvrouwen* plaatsch hebben, welke zich van een ander Dorp voorzien daar het tractement hoger en meerder te verdienen is.

Die wreede ſpaarzaamheid is oorzaak, dat de baarende Vrouwen op die Dorpen onder de grouwzaamſte handen moeten bezwijken en het ongelukkig ſlagtoffer worden van onmededoogende *Dorpbeſtierders*.

God weet hoe veel baarende vrouwen en kinderen jaarlijks op de erbarmlijkſte wijze, ſneuvelen, die een handige *Vroedvrouw* zoude hebben kunnen ſpaaren, maar omdat men te kaerig op 't *Tractement* is, niet heeft kunnen krijgen of weder vertrokken zijn, omdat zij niet konde beſtaan, en de ongelukkige Inwoonderesſen de droevigſte elende en rampen moeten ondervinden. *Dorpsbeſtierderen* gebrek aan bekwaame *Vroedvrouwen* op de Dorpen is een wreedheid

aan

aan zijne *Medeburgeren* plegen! welke Ingezetenen die gewillig *Schotten* en *Lasten* opbrengen niet behoorde te lijden. Laat ik een treurig en droevig geval, uit een meenigte welke mij bekend zijn, ontdekken, welke eenig en alleen veroorzaakt was, omdat geene bekwaame handen aanweezig waaren, om de noodlijdende baarende te helpen; zie hier het geval, ik wierd op den 7de April van dit jaar verzogt, onder *Sasſenheim* te komen om een Vrouw te verlosſen, bij mijn komst vond ik de Vrouw ſtervende en die ook binnen vijf minuten dood was, dit wierd mij door de omſtanderen bericht, naamentlijk, dat de Vrouw voor af zeer gezond was geweest, 's morgens om twee uuren baarende pijnen hadt gekreegen, waarom men na *Lisſe* was gereeden om een *Vroedvrouw*, die wegens onpaslijkheid niet konde medegaan, en dus kwam de *Boer* zonder *Vroedvrouw* te rug, waarop men na *Hillegom* ſnelde, doch daar was de *Vroedvrouw* in een werk, dus moest den ongelukkige *Landbouwer* weder zonder *Vroedvrouw* te rug, in die tusſchen tijd was de baarende Vrouw van een levendig kind verlost, de bedrukte *Landman* reed daar op na *Sasſenheim* om een Vrouw, welke het werk als noodhulp waarneemt, te haalen, doch die was niet op 't Dorp, ondertusſchen hadt een der bij zijnde Vrouwen het kind van de ſtreng geſneeden, en misſchien ook een poging gedaan om de nageboorte af te haalen, de nuttige *Veldeling* zonder *Vroedvrouw* niet te rug willende keeren, ſpoede zich na *Warmond*, doch in die tusſchen tijd verloste de Vrouw van een tweede verkeerd leggend levendig kind, eindelijk, om acht uuren kwam de *Huisman* met de *Vroedvrouw* van *Warmond* op 't Dorp, hebbende dus de Vrouw zes uuren elendig doorgebracht en van alle kundige hulp verſtooken gebleeven. Schoon de baarende Vrouw van haare kinderen verlost was geworden, nochthans was de *Nageboorte* niet afgeſchooten en welke geweldige poogingen men daartoe aangewend heeft, is mij onbekend, daar toe wierd 's middags om vier uuren mijn hulp gevraagd, doch de dood maakte reeds een einde van alle elen-

 den,

den, en ik was aanschouwer van het droevig en ongelukkig afsterven. Behoorde zoodanig een gebeurtenis wel in onze *Republiek* voor te vallen, naamlijk, dat een *Inwoonder*, een *Burger* of *Boer* zoo veel moeite en tijd moet toebrengen om een *Vroedvrouw* te bekomen, en zou zulks wel gebeuren als op elk Dorp een *Vroedvrouw* tegenwoordig was, welk 'er een goed bestaan op vond? ja hoe groot is het getal van *Dorpen* daar geen *Vroedvrouwen* zijn en daar de Opgezeetenen van andere *Dorpen* of *Ambachten* een *Vroedvrouw* moeten halen, en ook weder moeten laten gaan, als het *Ambacht* waar zij onderhoort, haar nodig heeft, schoon de baarende noch onverlost is? zulk een gebrek aan bekwaame *Vroedvrouwen* behoorde op de Dorpen geen plaatsch te hebben, te meer daar de noeste *Landbouwer* het meest van alle Ingezeetenen moet opbrengen, om een *Republiek* te onderschragen, en de *Veldelingen* de nuttigste *Inwoonderen* van een *Gemeenebest* zijn. Want de *Voedendestant* is de Grondslag en het Fondament van de geheele *Maatschappy*, en een meenigte rijke en kundige *Landbouwers* zijn de eer en zegen van een *Staat*, nochthans wordt het verzuim omtrent bekwaame *Vroedvrouwen*, bij deeze op het sterkste gevonden, zoo hier als in andere *Landen*.

Hoort, mijne leezeren! een verstandige *Suszmilch* daar over klaagen: *De arme Landlieden*, zegt hij, *zijn bijna, van alle zeekere hulp beroofd. De baarende Vrouwen moeten zich dikmaals aan de grouwzaamste handen overgeven, en op de ongeschikste raad verlaten. Ik heb zelve*, gaat hij voort, *op het Land zulks beleeft, dat de Vrouwen onder diergelijke handen zoo zij niet van 't leven beroofd wierden, doch tot verder voortteelen onbekwaam geraakte, of in de kraam door schaadelijke huismiddelen omgebracht wierden. In kleine Steden gaat het bijna niet beter en hoe weinig goede inrichtingen vind men in de meeste groote Steden? Hoe weinig bekommert men zich om diergelijke schade? Zodanig een verzuim, van geen goede voorzorge daarin te dragen door een Staat, behoort tot de waare zonden van verwaarloozing. Hoe kan men met eenige schijn*

van

van billijkheid, diergelijke ombarmhertigheid te zamen brengen met de vuurige liefde, welke wij aan de bekoorlijke Sexe hulde doen en schuldig zijn? Menschen, en inzonderheid baarende Vrouwen en kinderen onder roekeloose en onkundige handen te zien omkomen of elendig sneuvelen, om dat geene bekwaame handen te bekomen zijn, is een van de allergrootste straffe en oordeelen, welke immer een *Land*, *Stad* of *Dorp* kan treffen, en geen Mensch, kan zich zoo verre aan een *Staat* vergrijpen, dat zoodanig een straf geleden moet worden. Het omkomen van baarende Vrouwen en kinderen, welke door meer geschikte handen noch te redden waaren, zijn geeselroeden, welke de zenuwen van den *Staat* verlammen, ontkrachten en allengskens uitdroogen; het zijn kastijdingen door welke de Ingezeetenen van de aarde gesweept worden, welke men, ach Helaas! wel onverschillig aanziet, maar die evenwel de waare, zekere en vaste schatten van den Staat snuiken. Vrouwen en kinderen uit gebrek aan bekwaame handen te zien opofferen, zijn pijlen en zweerden, welke onze *Republiek* het hart en aderen afsnijden en doen sidderen wanneer dreigende oorloogen ons ontrusten: want acht men in tijden van Vreede de Menschen hoog, dan kan men dezelve in de oorlog gebruiken. Deeze verkeerde zuinigheid en onverschilligheid in 't wel of kwalijk uitoefenen van de *Vroedvrouwenkonst* brengt het zijne toe, tot het gebrek aan eigene *Landbouwers*, waar door eenige nuttige gewassen, niet meer voortgeteeld worden, als de Hennip en Vlas, waar toe veele handen en arbeid vereischt worden. Hier uit komt voort gebrek aan eigene Matroosen, gebrek aan nuttige handen voor de *Fabrieken*, van daar zoo een meenigte onvrugtbaare Woestijnen op de zoomen en in 't hart van ons *Vaderland* en eindelijk uit dit alles het verminderen van inkomsten aan *Land* en *Stad*. Denk doch, *Land- Stad* en *Dorpbestierderen!* dat een *Land*, waar in de *Landbouw* bloeid, de *Zeevaart* goede gelegentheid toe is, *Coloniën* heeft, *Fabrieken* bekend zijn, en de *Industrie* in 't oog gehouden word, nimmer te veel Volk kan hebben,

inzonderheid denk dat van onze eigene *Ingezeetenen* en *Inboorelingen* als de nood aan de Man is, voor onze *Provintien* altoos iets groots van te wachten is, en de meeste *Helden*, die wij gehadt hebben, noch bezitten en roem opdragen zijn *Inboorlingen* uit onze *Provintien* geweest, een roemruchtig voorbeeld, vind men noch bij onze *Doggerbankſche Helden*, waarvan de manmoedige *Bevelhebbers*, alle uit onze *Provintien* zijn voortgekoomen. Eene kloeke en deſtige *Bevelhebber*, kan ook op zijne eigene *Landgenooten* veel zekerder zich verlaten, als op *Vreemdelingen*, die enkel om fortuin te zoeken, na deeze gewesten komen afdruipen.

Een kloek en rustig *Held*, kan zijn eigene *Inboorlingen* met woorden treffen, waar voor *Vreemdelingen* onvatbaar zijn, en op een vijand aanvoeren met deeze reden. Vegt en ſtrijd *Landgenooten!* met ſtaale knuisten, voor het dierbaar *Vaderland* dat U gevoed heeft; voor het dak waar onder gij gebooren zijt; voor de geheiligde begraafplaatſchen der beenderen uwer *Voorvaderen*, die lijf en leven voor *Godsdienst* en *Vrijheid* waagde, voor U teder kroost, welke uwe Echtgenoote in haare rommelende ingewanden met kommer voede, met ſmerte baarde en met eigen borst drenkte; ja, ſtrijd voor U eigen leven, voor uwe *Godsdienst*, *Vrijheid* en *Burgerrechten*, welke trotſche *Nabuuren* ons ontwringen willen; val aan als *Helden*, zijt grootmoedig en dapper als onze *Voorvaderen*, die *Nederlanders'*, *Helden* en *Overwinnaars* waren. — Grooter aanprikkelingen hebben eigene *Inboorlingen* en kloeke *Belgen* niet nodig, om op een Vijand los te blixemen, en hen het donderende metaal toe te ſchikken, als zij onſchuldig aangerand worden. De Natuur is hunne ſterkſte prikkel, ja het woord *Vaderland*, dat *Cicero* zo fraai altoos in de mond hadt, als hij voor de belangens van *Rome* ſprak, is genoeg, om hen na de wapenen te doen vliegen, en op den vijand los te branden en een machtiger neder te vellen.

Dewijl nu de ſterkte van een *Natie* beſtaat in de meenigte van het gemeene volk en in een kloeke ar-

arbeidzaame meenigte menschen, ja alleenlijk de waare grondsteun van zijn macht uitmaakt, zoo moet een voorzigtige *Politiek*, die meenigte menschen trachten door goede inrichtingen te vermeerderen. *Die Vorst*, zegt een beroemde, *Suszmilch*, *handeld verstandig, die in 't vernuftig aankweeken en vermeerderen van zijne Onderdaanen de vergrooting van zijn inkomen zoekt. Nu zijn wij overtuigd dat de vrees voor zwaare baaringen en voor den dood, de vrees, om veele kinderen te baaren, een machtige invloed heeft op zwakke gemoederen, maar de ondervinding leert ook, dat bekwaame Vroedvrouwen, een groote gerustheid voor de Vrouwen kunnen te weegbrengen en in waarheid, ook veele het leven en de gezondheid redden, als goede Geneesmeesteren hunne vlijt daar bij komt.* Om te verzwijgen, welke wanorders, misnoegen en kwaade huishoudingen, onder de getrouwde menschen voorvallen, door de vrees van veele kinderen voorttebrengen, zwaare verlossingen te ondergaan, en verzeekerd te zijn van geen goede hulp te erlangen, ja, hoe meenig Echtgenoot klaagd met *Lupijn uit Gellert*.

Mijn Vrouw, helaas! wat ziel verdriet
Mijn eigen vrouw bemint mij niet.

Het vermeerderen van *Inwoonderen*, bevorderd de bloei van een *Staat* en vergroot dus op de billijkste wijze *'s Lands*, en *Stads* en *Dorps* inkomsten. De voortteeling word het geschikst en 't meest bevorderd, als de Lasten niet te hoog steigeren en door een verstandige *Staatkunde* de Landbouw, Fabrieken, Travieken, Koophandel en Handwerken bloeiën, en met oordeel de *Industrie* onder alle de Leden van een Staat opgewekt word, dan trouwen de jonge lieden vroegtijds, en zijn het best geschikt om duurzaame kinderen voorttebrengen en te onderhouden. Om wel en gelukkig te baaren, zijn onvermijdelijk goede en bekwaame *Vroedvrouwen* nodig. Mijns bedunkens, behoorde 'er geen *Dorp* te zijn, welke in staat is, om een *Heer*, een *Schout*, een *Secretaris*, een *Kerk*, enz. te onderhouden of 'er moest ook een bekwaa-

kwaame *Vroedvrouw* aanweezig zijn, op een goed loon: *want ieder beroep*, zegt *Iſelin*, *moet na maate, van zijne nuttigheid en bekwaamheid, welke daar toe vereischt word, ook voordeel aanbrengen, en een beroep, dat den mensch niet meer opbrengt, als ſchraal en met kommer zijn onderhoud, is zo ſlegt, als het zijn kan.* Zoodanig een ſchraal beroep, ſchrikt de menſchen af om het te aanvaarden. Nu is 'er geen beroep, konst, of wetenſchap, welke meerder nuttigheid, gerustheid en veiligheid, voor het menschdom kan te weegbrengen en daar meerder bekwaamheid toe vereischt word, als de *Vroedkonst* zal dezelve na waarde uitgeoefend worden, en dus moet de zelve ook ruime voordeelen en genugten voor die geenen te weegbrengen, welke dezelve uitoefend, of men loopt gevaar die nuttige handen te derven, gelijk thans op zeer veele *Dorpen* plaatsch heeft. ——

Deeze oorzaak moet derhalven, al beſchouwen wij de *Vroedkonst* alleen *Staatkundig* weggenoomen worden, en in alle Steden en Dorpen moeten goede fontſen zijn om de *Vroedvrouwen* ruim en ordentelijk aan haar beſtaan te helpen, ook geloof ik dat over het algemeen ſlecht en onkundig uitoefenen der *Vroedvrouwenkonst*, meerder ſchadens aan de inkomsten der Steden en Dorpen te weeg brengt, door het verlies van Vrouw en kinderen, als een aanzienlijk verhoogen van jaarlijkſche *Tractementen* de Steden of Dorpen zoude benadeelen.

Het geld, het veel vermogende geld, is in waarheid een middel hetwelk ieder een aanſpoord om alles aanteſpannen wat mogelijk is om hetzelve te verkrijgen. Door het geld word ieder mensch bijna uitgelokt om alles wat geoorlooft is in 't werk te ſtellen, om daar aan te geraaken. Een middel van een onbekrompen beſtaan noodigt de menſchen uit, om alle zijne zenuwen aantewenden om zulks te krijgen. Een goed beſtaan doet een mensh moeite noch arbeid ontzien, om op een eerlijke wijze daar aan te geraaken. De Hoop van winst voordeel en een ruim beſtaan doet een Zeeman de moeijelijkſte en gevaar-

lijkfte rijze na het vergelegene Ooften, verzengde Zuiden, vrugtbaar Westen en norfche Noorden onderneemen, Geld en eer fpoord den Krijgsman en oorlogs Held aan om gezondheid lijf en leeven op te offeren, hij fchroomt om geld en eer geene gevaaren.

Het verzoet, veraangenaamt en doet den Landman, den noefte vlijt en zwaare arbeid met een vroolijk hard ter uitvoer brengen, en de meenigte van zweet droppelen hitte, koude en alle onaangenaame gewaarwordingen in vergeetenheid ftellen. De hoop van winst, doet een Koopman zijn vermogen 't welk hij bezit door de ongebaande wegen der zeën, aan velle ftormen, aan roovers ongrondelijke dieptens, bekende en onbekende droogtens waagen. De Predikanten, fcherpen hun brein op diep denkende onzekerheden, zwoegen en nachtbraaken ten kosten hunner gezondheid fomtijds, niet alleen om de menfchen van de gegrondheid hunner befpieglende bevattingen der Godsdienst te overtuigen, maar ook om aanzien, eer, een onbekrompen beftaan te moogen genieten en om van een gering inkomen tot een voordeeliger post te geraaken. Indien men dat niet te wenfchen is, het loon of Tractement van een Predikant gelijk ftelde met dat van een Vroedvrouw, misfchien zoude veele Plaatfen ledig ftaan van Leeraars, even als thans zommige Plaatfen maanden lang van Vroedvrouwen ledig ftaan, tot een aller onbegrijpelijkfte verleegenheid der goede Ingezeetenen. De *Medicus* en *Chirurgus* fchroomt noch kwaalen, gebreken of befmettelijke ziektens, en dompeld zich zelve in de uiterfte gevaaren, zoo wel tot zucht voor het algemeene welzijn, van zijn even mensch, als ook om het nodig en deftig onderhoud voor hem en de zijne te erlangen. Een Vroedmeefter, onderneemd niet zelden de zwaarwichtigfte, moeijelijkfte en zuurfte arbeid aan, waagt eer, aanzien, achting, gezondheid en leeven, niet alleen om zijn even mensch te redden, maar ook teffens om van de winst voor hem en de zijne de onaangenaamheden des levens te verzoeten: om kort te zijn, alles komt 'er op uit dat de hoop van een onbekrompen beftaan, de menfchen, aan-

fpoord

ſpoord om een nuttige konst en wetenſchap nauwkeurig te leeren, en, waarlijk het is ook een alderhartſte en grievende zaak, een nuttige konst of wetenſchap wel te kennen en uitteoefenen en teffens uittedrogen en te verarmen, met een woord *l'argent fait Tout, l'argent eſt tout puisſant. il n'y a rien de ſi tortu, que l'argent ne redreſſe.* Heeft dit nuttig metaal zoo veel vermogen, waarom zoude het niet inſtaat zijn, om deftige verſtandige en handige vrouwen uit te lokken, welke door wel opgevoede manieren, goede opvoeding en van een onberispelijk gedrag bekend waaren, die door een zuivere zedekunde overtuigd waaren, dat de liefde tot de menſchen en elkander in nood en dood met goede raad en daad te helpen, de geheele inhoud der heerlijke Christelijke Godsdienst was, en een onverbreekelijke band voor oprechte vriendſchap en algemeene liefde de weg baanden. Vrouwen die de waardij van haare Sexe hoogachten, en in het behouden en vermeerderen der menſchen, de bloei en welvaard der *Republiek* trachten te vermeerderen met een woord, vrouwen die de waardij der menſchen op de rechten prijs wisten te ſtellen.

Zoude men door de vaste inkomſten over het algemeen te verhoogen, geen vrouwen van ſmaak, geen belezene, geen burger en wel opgevoede vrouwen, en die in haar jeugd door goede onderrigtingen opgeleid waaren tot leezen ſchrijven, en denken, welke men in gevorderde jaaren volkomen vatbaar zou vinden voor vroedkundige onderwijzingen, inſtaat zijn uittelokken dan bedrieg ik mij zeer, zijn dan de vrouwen niet vatbaar voor eer, aanzien en geld, zo wel als de mannen? zulks ſpreekt de daaglijkſche ondervinding tegen!

Indien aan het Vroedvrouwen - ampt eer, aanzien, agting en een deftig beſtaan verknogt was ſpoedig zoude een groote verandering ten nutte van het algemeen en vroedkonst plaats grijpen, men zou ſpoedig deftige, brave, handige en burger Vrouwen vinden, om de vroedkonst te leeren. Vrouwen van een goed gedrag, welke of door onvermijdelijke rampen aan

het

het huuwelijk gehegt, of door nijpende slagen van het grillig fortuin gedreigd wierden van haar fatsoen, eer, aanzien en goederen berooft te worden, of door het een of ander noodlotting geval buiten staat gesteld wierden, om met eeren en een goed geweeten door de wereld te komen, die overgongen om alle haar vermogens aantewenden, om een ampt of konst dat niet beneden haar fatsoen te leeren, en waar van zij verzeckerd waaren, dat als zij het grondig geleerd, wel verstonden en met iever bedienden, voor haar en de haare een goed en ruim bestaan te verkrijgen was.

Hoe meenig brave, verstandige en burger weduwe van Dorps Predikanten, Officianten Officieren enz. verliezen met de dood haarer mannen, al haar inkomsten en worden buiten staat gesteld om haar zelve te onderhouden en haar kinderen een goede opvoeding te geven, die misschien zoude overgaan om de Vroedvrouwen konst te leeren, als 'er overhet algemeen een beeter bestaan aan verbonden was, ja men zoude zeer wijnig moeite hebben, om vrouwen van smaak, oordeel, goed gedrach en, die een leergierige aart hadden, tot de zoo zeer noodzaakelijke Vroedvrouwen konst overtehaalen en dus dezelve van het gemeene *Pleps* zuiveren, als men over het algemeen de jaarlijksche vaste tractementen tusschen twee en vier honderd guldens verhoogden, ook geloof ik dat men nimmer over het algemeen bekwaame *Vroedvrouwen* zal kunnen krijgen, indien men niet overgaat om de jaarweddens aanzienlijk te verhoogen, daarenboven heeft mij de ondervinding geleert, dat in die Steden en Dorpen alwaar de hoogste jaarweddens gegeven worden, ook de bekwaamste *Vroedvrouwen* aan te treffen zijn. Misschien zegt men: de *Vroedvrouwen* worden noch van de Burgers voor haare diensten betaalt. Het is zo! maar in zommige *Steden* neemen *Vroedmeesteren* en eenige *Vroedvrouwen* al de voordeelen bijna van de gegoede Burgers weg, en de overige *Vroedvrouwen* verdienen bijna niets, als de geringe Bakerpenningen en het Vaders geld, dat zomtijds zo gering is, dat het

niet

niet noemens waardig is, en op veele Dorpen is het niet beter gesteld, ja, ik weet zeer bekwaame *Vroedvrouwen*, welke mij in gemoede verzekerd hebben, dat zij voor dertig kinderen, welke zij verlost hadden, geen negen gulden verdient hebben, en hoe meenigmaalen gaan de *Vroedvrouwen* met een schelling, en minder na huis van de gemeene lieden, ja, het word bij gemeene lieden, noch voor een goede betaalder gehouden, als zij de eene verlossin, uit de ander houd, om te betaalen.. Beter was het, dat de vaste inkomsten voor de *Vroedvrouwen* hooger gesteld wierden, en de arme Menschen geen Baaker- of Vaders-geld afgedwongen wierden, maar voor niet bedient. Ik weet wel, dat de *Overheden* zulks aan de trekkende *Vroedvrouwen* ook gelasten, nochthans, word hier dikwils tegen gehandeld, en ik heb zelve bijgewoont, dat ik om de knellende armoede van Vrouwen, welke door mij zijn verlost geworden, vuur en licht heb moeten verzorgen, en nochthans, de *Vroedvrouwen* zonder geld niet wilden vertrekken, onder voorgeven, dat het haar Wijk of Bon niet was. Misschien maakt men noch een bedenking, en vraagt, van waar zullen zommige Steden en Dorpen de kosten van goed maaken, tot het aanzienlijk verhoogen der jaarweddens, de In- en Opgezeetenen, hebben al genoeg optebrengen? Ik beken, ons Land maakt een aanzienlijke vertooning in Europa, en mogelijk te groot, als men hetzelve in zijne inwendige swakte oplettend beschouwd. — Doch, dewijl door het verstandig vermeerderen der Ingezeetenen, de rijkdommen van een Staat bevorderd word, en dat bekwaame *Vroedvrouwen* die vermeerdering kunnen begunstigen, zoo zal misschien de verbeetering der *Vroedvrouwenkonst*, meerder voordeel kunnen aanbrengen, als het verhoogen der *Tractementen* nadeel te weeg zoude kunnen brengen. Ook is het mijn zaak niet, om mij daar over te uiten, ik laat zulks aan de *Hooge Overheden* over. Maar, misschien zoude het geld 't welk bij zommige schouwingen plaats heeft, en aan een maaltijd te kosten gelegt word, toereikende zijn om op zommige Dorpen een aanzienlijke jaarwedde,

de,

de, voor een *Vroedvrouw* te verzorgen, als men goed vond die kostbaare maaltijden agtertelaaten. Ook zoude men het geld 't welk thans zommige *Roomsche Dorpelingen* voor de Vrijheid van hunne Godsdienst-oefeningen, moeten opbrengen aan de Schouten enz., 'er toe kunnen aanwenden en verstandige zien, zulks aan, als een overblijfzel der Barbaarsche tijden, welke in onze verlichte eeuw niet behoorde plaatsch te hebben: noch eens, laat men zuinig zijn op alle *Officien* en *Ampten*, maar niet op een zoo een voortreffelijke konst, als de *Vroedkonst* is, daar *Staat*, *Stad*, *Dorp* en Ingezeetenen, zoo veel belang bij hebben. *Overheden! alle Menschen zijn uwe Broeders, alle uwe Onderdaanen zijn uwe kinderen; uwe grootste zorg moet zijn, hoe gij Gelukzaligheid, welstand en vergenoegen over alle uitgiet, en de Vorsten en Overheeden, zijn reeds veroordeeld, indien niet de Welvaart, en de Zegenende Dankbaarheid hunner Onderdaanen, een getuigenis ten hunne voordeel afleggen*, zegt *Iselin* in zijn Geschiedenis der Menschheid.

De Zevende Oorzaak der onkunde van zommige Vroedvrouwen komt voort, om dat onkundige, roekelooze en onbekwaame Vroedvrouwen andere Vrouwen de Vroedkonst leeren, zo gebrekelijk als zij dezelve verstaan.

Te recht klaagt de beroemde *Stein* dat de Vroedvrouwen meest al *de Vroedkonts leeren als een bloote konst*, van de wetenschap, waar op de Vroedkonst gegrond is, zijn de meeste van verstooken en dus zijn zij veel al onkundig van die kennis, welke volstrekt noodzaakelijk is om de Vroedkonst met vrucht uit te oefenen. — Ik zoude een ruim getal, zogenaamde *Vroedvrouwen* kunnen opnoemen, welke enkel op de onderwijzing van een *Vroedvrouw* en die haar eenige verlossingen hebben laten bijwoonen, bekwaam geoordeeld zijn geworden. Twee vrouwen, wierden voor eenige jaaren, in de tijd van negen weeken bekwaam gemaakt om die gewichtige post te aanvaarden, en beijde die vrouwen, hebben ook vrijheid verkreegen om de konst uit te oefenen, de eene heeft als *Vroedvrouw* gewoont op het Hoede-

makerspad bij *Amsterdam*, en de andere op een Dorp niet verre van de *Stad*. Hoe het mogelijk is, dat een *Vroedvrouw*, die zelfs niet kundig is, in de tijd van negen weken een Vrouw kan bekwaam in de *Theorie* en *Practijk* der *Vroedkonst* maaken, zo dat zij voor een *Collegie* of voor een bekwaam Man een grondig *Examen* kan afleggen, beken ik niet te weten, te meer, als eens gezien word, welke lessen zij van haare Leermeesteresfen krijgen, welke men haar van buiten leert klappen. Ik zal een Vraag en Antwoord letterlijk uit het Onderwijsboekje van een Leermeesteres hier nederstellen, waar uit men zal kunnen opmaken, dat die onderwijzing niets leert als een verwarde taal. Vrag. *Wat verstaat men bij de geboorte des kinds?* Antw. „ *Welke uit weinig „ droppelen zaads door een onbegrijpelijke Voorsienigheid van den hemel verkreegen heeft de gestalte van „ een volmaakt mensch, voltrokken door de geheime „ vormkonst der natuur, welke nog Engelen nog Men„ schen kunnen navolgen, zijnde een Volmaaktheid van „ Lighaam en Ziel in dit klijn Mensie, 't welk nu in „ de poorte staat om zijn intre te doen op 's wereld „ Schoutoneel, om daar nevens andere de zorge der „ waereld te dragen, de moederzit in arbeid, de leif„ moeder helpt wat zij kan, het kind zelfs woeld zijn „ best, om zijn banden te scheuren en in de wereld te „ geraaken, dit nu is de natuurlijke wijs van 's kinds „ geboorte.*" —— Ik laat nu het oordeel aan iemand die een aas gezond begrip van de Vroedkonst heeft, of uit deeze beantwoording eenig begrip te krijgen is van een natuurlijke baaring, of hoe dat het mogelijk is, om door zodanig onderwijs een goede Vroedvrouw te maken, en hoe men op zodanig een onderregting een *Examen* kan afneemen of vrijheid vergunnen om de konst uitteoefenen. —— 'Er zijn plaatschen genoeg daar Vroedvrouwen zijn, welke leezen nog schrijven kunnen en door hulp van iemand, die leezen kunnen, eenige vraagen van buiten leeren, waarop zij dan een zoogenaamt *Examen* afleggen en Vrijheid krijgen om de *Vroedvrouwen* konst te oefenen, offchoon en met regt in de groote Steden daar beter voorgezorgt word.

Het

Het practisch onderwijs aan de Leerlingen geschiet zelfs in veele, zoo niet alle groote Steden door de Leermeesteresse of Vroedvrouwen, en dewijl veele Vroedvrouwen zelfs geen grondig verstand van de Verloskonst hebben, gaat het gebrekkig toe; de minagting, welke men over het algemeen heeft tegen de Vroedvrouwen, beneemt het behoorlijk gezag en vermogen, welke vereischt word, om een Leerling te leeren het uitoefenend deel der Vroedkonst, en nauwlijks kan een Leermeesteres een Leerling, bij een baarende Vrouw medebrengen, zelfs de armste Vrouwen hebben 'er veel tegen om geholpen te worden van een Vroedvrouw, die een Leerling medebrengt, ja al heeft een Vroedvrouw al vrijheid om een Leerling mede te brengen, onder beloften van de Vrouw voor niet te helpen, zeldzaam is zij in staat om haar het zoo noodzaakelijk onderslaan, na den eisch te leren, want de Vrouwen willen het niet gemakkelijk toe laaten, en om een gulden of drie, ja meerder toe te geven aan een arme Vrouw dat kan op zommige plaatzen 'er niet op overschieten: want als bij voorbeeld, een Vroedvrouw eens van een Leerling krijgt, voor het Practisch onderwijs vijftig guldens, en op zommige plaatsen mag een Vroedvrouw 'er ook niet meerder voorneemen, en nu verpligt is aan haar Leerling tien verlossingen onder haar opzigt te verzorgen, en daar voor zelve dertig guldens betaalen moet, dan blijft 'er maar twintig guldens voor haar, 't welk een veel te gering loon is om met een Leerling, uit te gaan en al die last zich op den hals te halen, 't welk ook al veel de oorzaak is dat Vroedvrouwen niet zeer greetig zijn om andere Vrouwen de Vroedkonst te leeren. Hoe het onderwijs van het uitoefenend gedeelte der Vroedkonst toegaat door zommige Vroedvrouwen hebbe ik gelegentheid gehadt na te gaan. Een Vroedvrouw, welke een Leerling aanneemt moet verzorgen, dat zoodanig een Leerling zes, tien, ja agtien verlossingen doet, onder haar opzigt: om dit te verzorgen brengen zij haar Leerling mede bij een arme baarende Vrouw of beproefde maagd, de baarende Vrouw heeft

niet veel zin daar in, als zij 'er niet voor beloond word, derhalven wil de baarende Vrouw uit vrees voor de pijn en kwaade gevolgen, het onderslaan niet toelaaten, blijvende dus een Leerling verstooken om een denkbeeld te krijgen van de groeijing van het water, het verwijderen van de mond der Baarmoeder, voor, in, en na de weeën, van de waare natuurlijke legging van het hoofd, of van de in- en uitgang van kind, in- en uit het kleine bekken, of wat verder nodig is om noodzaakelijk gekent te worden, om kort te zijn de nuttigste zaaken blijven haar een verborgenheid: eindelijk, als het hoofd uit de geboorte deelen schiet, de baarende Vrouw bijna van zich zelve niets weet, en door de wreedste en felste pijne gefoltert word, dan neemt zij de hand van haar Leerling om te voelen het hoofd van het kind na buiten komen, waarop de Vroedvrouw of Leerling het kind, zoo het al van zelve niet komt na buiten haald. Het kind ter Waereld zijnde bekomt zij vrijheid de navelstreng te zien binden en afsnijden, of zomtijds doet zulks de Leerling zelve.

De naageboorte is nog over om te verlossen (indien het oud vooroordeel noch niet bij de Vroedvrouw heerscht, om voor het kind van de streng gebonden is, het Naawerk aftehaalen) ten dien einde brengt de Vroedvrouw met allen spoed de hand na binnen in de Baarmoeder of dat nog slimmer is, zij trekt aan de navelstreng en haald of zij een Koe uit de sloot rukt, de nageboorte na buiten, zonder agt te geven of het de natuurlijke tijdt is om de nageboorte aftehaalen of niet, daar het een waaragtige waarheid is, dat 'er meerder konst in is om te regte tijd wel gaade te slaan om handig de nageboorte te verlossen, als een natuurlijke verlossing te helpen.

Het te vroeg, ruuw, ongeschikt, en in alle gevallen zonder onderscheid, aanstonds de Vrouwen van de Nageboorte te verlossen strijd tegen het gezond vernuft reden en ondervinding. De Heeren *Medici* mogen zulks wel eens overwegen, als zij de Vroedvrouwen raadgeven. *Titzingh* zegt zeer aardig in zijn *Diana*, over het al of niet afhalen van de Nageboorte is meer ver-

verſchil ontſtaan, dan over de vrugt zelve en de oorzaak zegt hij is, om dat de *Medici* in 't ſpel zijn gekomen, dat te geloven is.

Hipocrates, die voor Christus geboorte leefde, *P. Æginetta* en meer Ouden, hebben al Geleerd dat in alle gevallen het ſchadelijk was, om op de vrucht aanſtonds de nageboorte te verlosſen; hierom verwonderen wij ons zeer dat zommige onkundige, die voorzigtige Leermeeſters voor uitventers van nieuwigheden afſchetſen, die in hunne lesſen en ſchriften leeren, dat men om de Nageboorte veilig en zeker voor de moeder te verlosſen, de juiste tijd en werkingen der *Natuur* moet gaade ſlaan. Wij wenſchen dat eenmaal de ſchriften van *Ruisch*, de *Reus*, en inzonderheid de uitmuntende Verhandeling van de groote *Chirurgus van der Haar* ons medegedeeld, in het zesde deel van het *Bat. Genootſchap* der *Proefondervindelijke Wijsbegeerte* te *Rotterdam*, hun harſenvat zal verligten. Deeze verhandeling (ſchoon ons bedunkens in alle gevallen niet aanneemelijk) is de moeite waardig om gelezen te worden, en men zal zich niet beklaagen de tijd onnut dood geſlaagen te hebben, dezelve te herleeſen, na ik dezelve geleeſen en herleſen heb, heb ik goedgevonden eenmaal in mijn maandelijkſche lesſen aan de Vroedvrouwen dezelve voorteleeſen om derzelver nuttigheid, *hoc in tranſitu*. De leerling op deeze onoordeelkundige en ruuwe wijze haar Leermeeſteres, de baarende Vrouw van de Nageboorte hebbende zien verlosſen, maakt het niet beter als zij eens Vroedvrouw word, *Quo ſemel est imbuta recens, ſervabit odorem, teſta diu*, en de geoefenſte Vroedkundige is niet in ſtaat om die rukeloofe afhaaling der Naageboorte tegen te gaan, te meer, als domme en ſtijfhoofdige *Medici* deeze ongeſchikte handelwijs aanprijzen en begunſtigen. De verdere behandelingen van de Kraamvrouw en kind onderrigt men ook aan de Leerling, men ſtopt een zoogenaamde ſtopdoek de Vrouw voor de geboortedeelen, en als zij op 't kortbed gelegen heeft dan brengt men haar te bed. Dan begint het verſtand en wijsheid der Vroede Leermeesteres eerst uit te blinken, dan moet de Leerling aan 't werk

en word onderrigt om de kneldoek aan te leggen, fluitband durf ik ze niet noemen, men knoopt de verloste Vrouw een fmalle knellende doek ftijf om 't lijf (meestentijd veel te hoog) de knoop moet doch wel aan de linkerzijde zitten en hier in wijken zij alle geen hair van af, om de Moer tegen te houden, anders vliegt hij in de keel, onbegrijpelijke domheid? Deeze gruwelijke en pijnelijke kneldoek marteld en pijnigt zoms de Kraamvrouwen meer, als de geheele verlosfing en evenwel deeze fraaije en verderfelijke kunsjes gaan van de Leermeefteresfen op haar Leerlingen over, als of het de noodzaakelijkfte ftukken der Vroedkönst waaren, inplaatsch dat de Leermeefteresfen na de manier van de *Gorter* haar Leerlingen zoude leeren een breede niet kneelende en gelijk fluitlaken aanleggen, om de verflapte buik en ingewanden te onderfteunen, en voornaamlijk om de te zaamentrekking van de te vooren uitgezette baarmoeder te begunftigen, de werkende krachten der natuur onderfteunen, en vijlig na te volgen, opdat de fchadelijke uitwerkingen, welke zoude kunnen geboren worden: door de groote verandering welke in de onderbuik voorgevallen is afgeweerd worden, en vermijd worden dat door *atonia uteri*, bloedftortingen en flauwtens de verloste vrouwen niet op het onverwachts fpoedig op de verlosfing *uno ictu* komen te fterven, niet zelden is die doemenswaardige hatelijke en onkundig aangelegde kneldoek 'er een van de voornaamfte oorzaak van. Mannen, gedoog nooit dat Vroedvrouwen, uwe waardige vrouwen martelen met pijnigende en fchadelijke knelbanden, het is veel beeter niets om 't lijf gedaan, dan zodanig een wreede knelband. Ik durf verzeekeren dat ik te *Sraatsburg* zijnde noch in het Hospitaal noch in de *Stad* aan verloste vrouwen nimmer een fluitband of laken heb zien aanleggen, als eenmaal in de *Stad* door een zeer oude Vroedvrouw, en alle die daar door mij verlost zijn en heb zien verlosfen, zijn volmaakt gezond herfteld.

De Leerling is noch niet geperfectioneerd, er zijn noch meerder fnedige loopjes, welke haare Leermee-

fte-

ſteres haar moet leeren, ondertusſchen word het gedrang van de Buuren en Vrienden, welke om de Biest komen, al grooter de Vroedvrouw roept komt maar in: want hoe meerder Buuren en Vrouwen 'er komen, hoe meerder ſtuivertjes voor haar: nu moet de moederkoek op de baan, met eenfraaije zwier leert zij de leerling de nageboorte aan de bijzijnde vrouwen vertoonen, trekt de vliezen over haare hand en toond aan alle de vrouwen de gaafheid van de Koek, die grinneke en beämen het gezegde van de Vroedvrouw, waarop dezelve met de gewoone ſtatie ten vuure gedoemt of bij de ontfanger van de verteerde kost beſteld word. —

Veel beeter waare het dat zij haar Leerlingen leerden de bloedvaten kennen de uiterlijke geſtalte wel onderzoeken, de vliezen aantoonden en door het gevoel der nageboorte van andere deelen onderſcheiden, als met zulke grollen en aperijen het onkundig volk te vermaaken. Het gebooren kind moet nu verder behandeld en gewasſchen worden, zulks doet veeltijds de Leerling, en de Leermeeſteres onderwijst haar de manieren en wijze hoe, hoe verder de navel ſtreng bezorgt moet worden, en dewijl zomige Ordonantien beveelen, dat eer de kinderen opgebaakert worden, nagezien moeten worden of het kind ook eenige letzel heeft, onderzoekt men of 'er ook plaatſchelijke gebreeken gevonden worden, waarna men het kind volgens Landsgebruik opbaakert ja zomtijds als een misdadige onbeweegelijk in knellende luuren wind, even als of het onnozel wigt, om de misdaad der ouderen ſtijf gekluiſterd moet zijn, daar het zeeker is, dat door het benemen der vrijheid der Leedemaaten niet zelden de groei en aanwas belet word, maar ook mismaaktheden der deelen veroorzaakt worden of vroegtijdig de kinderen doen ſneuvelen. Ondertusſchen heeft de man vrienden en omſtanders reets gezorgt dat de brandewijns pot klaar is, ja al waar 'er geen duit in huis voor brandewijn met zuiker, maakt men wel dat geld komt: men drinkt de Kraamvrouw en Kinds gezondheid. Zommige Vroedvrouwen ſlaan niet mis, lichten de beeker ſchoon, dwingen de

Kraamvrouw ook wat te neemen, al is het de pest voor een verloste vrouw, leerende dus aan haar Leerlingen vroegtijdig hoe zij leven moeten als zij uit kinderhaalen gaan; het is schandelijk om gezegt te worden dat menigmaalen de Vroedvrouwen Leerlingen Vrienden en Buuren dronken na huis gaan, als bij gemeene lieden een kind gebooren word, en zulks is gemeenelijk het eerste dankoffer dat men *God* doet voor de gelukkige redding

De ondervinding heeft geleerd, dat de Man, Vroedvrouw en Omstanders als beesten zo dronken waren dewijl de Kraamvrouw uit een onvergeeflijke nalatigheid van de *Vroedvrouw* in *articulo mortis* lach en het met de dood betaalde. Was het de noodzaakelijke plicht niet van Vroedvrouwen, door beeter voorbeelden haare Leerlingen voortegaan, om zodanige schandelijke gewoontens tegen te gaan, van bij nacht bij deftige lieden de Zuikerbakkers of Broodbakkers opteekloppen, om warm brood, gelijk in Groningen en anderen Plaatsen geschiet. Beeter waare het dat men zich bevlijtigde om voor het welzijn van Moeder en Kind te waken en de Leerlingen beeter te onderwijzen, opdat zij nuttiger leeden voor de Maadschappij en zodanige Vroedvrouwen wierden, daar men met zeekerheid het leven van zijn vrouw en kind aan durfde overgeven.

Na de opbakering van het kind leert de Leermeesteres aan haar Leerling, hoe zij met de gewoone plechtigheeden het kind de Vader aanbieden moet om de offerhanden te ontfangen en van de Vader aan al de overige Vrienden en Buuren het kind te vertoonen, die elk na haar vermogen de Vroedvrouw iets geeven. Bij Armen en inzonderheid bij die van Stads wegen onderhouden worden, moest mijns bedunkens zulks verboode worden en door de Hoofden der gildens onderzoek na gedaan worden; want de Stad geef 'er het loon voor aan de Vroedvrouwen.

Alles afgedaan zijnde zo men meent, gaat men aan 't eeten en drinken, en eenige uuren worden met praaten en lachen besteed, waardoor niet zelden de jonge Kraamvrouwen koors en deszelfs gevolgen

krijgen. Dus danig gaat het gemeenlijk toe met de eerste verlossing welke een Leerling bijwoond en de overige onderwijsing bij verlossingen zijn er aan gelijk. Ik laat elk oordeelen of een leerling dus zes of meerdere baringen bijgewoont hebbende, met mogelijkheid bekwaam kan zijn om de Vroedkonst met vrucht uit te oefenen, inzonderheid als 'er geen werk te gelijk gemaakt word van goede Theoretische onderwijsing.

Deeze oorzaak moet zo veel mogelijk is geheel weggenoomen worden, en kan ook verbeeterd worden. Indien wij op onze Academie plaatschen voorzien waaren van Hospitaalen, dan konde men het onderwijs zoo wel van de Theorie als Practijk, aan Vroedkundige Mannen alleen aanvertrouwen om de Vroedvrouwen bekwaam te maaken, en dus de Vroedvrouwen ontslaan van die gewichtige post als Leermeesteres, waar meede tegelijk veele oude vooroordeelen van de Vroedvrouwen zouden weggenoomen worden. Op plaatschen alwaar Gasthuizen zijn gelijk als te *Amsterdam* en elders, zoude met zeer veel vrucht de geheele onderwijsing door een *Prælector* die teffens een geoefend *Vroedmeester* was kunnen geschieden, welke niet allen de Theoretische gronde daaglijks, maar onder zijn opzicht de leerlingen zelfs de *Practijk* der Verloskunde leerde. Zodanige Vrouwen, welke dus door Mannen de Vroedkonst ten minsten onder hunne opzicht geleerd waaren, konde na haar *Examen* en een *Acte* van bekwaamheid gegeven te hebben, gerust en veilig in de Steden en Dorpen verzonden worden om de Vroedkonst uitteoefenen. Doch tot noch toe, is onze Natie zoo verligt niet om het werk van de Theoretische zoo wel als het Practische onderwijzing der Vroedkonst de Mannen aan te vertrouwen, wij moeten het uitoefenend deel der konst, voor de Vroedvrouwen overlaaten, het welk wij ook gaarne doen, indien het maar wel ter uitvoer gebracht word. Mijns bedunkens moesten niet alle Vroedvrouwen in de groote Steden geoorlooft zijn Leerlingen aanteneemen, om haar het uitoefenend deel der Vroedkonst te Leeren, dewijl de ondervinding geleert heeft, dat zommige Vroedvrouwen in plaatsch van door de jaaren ervaarner te wor-

 den,

den, onkundiger worden en al vergeeten wat door de Leermeesters aan haar geleert is. Beter zoude het zijn, dat men eenige van de bekwaamste en meest beoefenste Vroedvrouwen daar toe uitkoos, ja een bijzonder vrijheid als Leermeesteres gaf en ook voor de moejelijke tak van Leermeesteres, een grooter jaarlijks Tractement toegelegt wierden, mits dezelve ook zorge droegen dat jaarlijks, of om de twee jaaren, twee of meerder Vrouwen aan het *Collegie* aangebracht wierden om geëxamineerd te worden. Men heeft reeds in zommige Steeden, al ingericht, dat *Stadsvrouwen* om de twee jaaren een nieuwe bekwaame Vroedvrouw moeten aanbrengen, of haare Tractementen worden ingehouden, als zij daar in natatig zijn, en zulk een doen is niet aftekeuren; ja, daar door kan men het gebrek aan Vroedvrouwen voorkomen, en die weg heeft men in *'s Hage*, en zoo ik mij niet bedrieg, ook in *Haarlem* ingeslaagen. Daarenboven diende aan de *Leermeesteressen* en aan alle Vroedvrouwen verbooden te worden, Leerlingen aan te neemen, zonder voorgaande kennis der *Collegien*, het zij dezelve voor de Steden of Dorpen wierden bekwaam gemaakt.

Indien een Leermeesteres een Leerling aan 't *Collegie* brengt om geëxamineerd te worden, moesten zij vooraf een schriftelijk bericht aan de *Prælector* overleeveren van de Verlossingen, welke door de Leerlingen zijn verricht geworden, met de naam en woonplaatsch van de Vrouwen, welke door haar verlost zijn geworden, op dat daarna zoude kunnen vernoomen worden: want ik weet dat voor de *Collegien* verscheenen zijn, Vrouwen om geëxamineerd te geworden welke geen een kind verlost hadden, of schoon de Vroedvrouw getuignis gaf, dat zij aan de inhoud der *Ordonantien* voldaan hadden, zulks zoude men op deeze wijze kunnen voorkomen en geen *Prælector* moest vrijheid hebben, om het *Tentamen* afteneemen, zonder voor af onderzoek daarna gedaan te hebben. —— Ook moesten de Leermeesteressen bij alle de Stads-armen Vrijheid hebben om haare Leerlingen meede te brengen. Ook was het van

de

de uiterste noodzaakelijkheid, dat de Leermeesteressen meerder vrijheid vergunt wierden om haare Leerlingen, bij baarende Vrouwen te plaatschen: want een kundige Vroedvrouw kan gemaklijk ontdekken of het werk gedeeltelijk een Leerling aan te vertrouwen is, en als de Leermeesteres goede maatregelen neemt, kan zij altoos zorgen, dat zij als de Vrouw verlost 'er zelfs bij tegenwoordig is. —

Om kort te zijn ik wenschte, dat men het met de Leerlingen der Vroedvrouwen konst, even zoo inrichte als met de Jongelingen welke de *Chirurgie* leeren, welke ofschoon de verantwoording van de behandeling, altoos voor rekening van de Meesters blijft, nochthans aangezet worden, om Adertelaaten en bij afwezenheid van de Meester, verbanden aanteleggen enz. en daar door bekwaam gemaakt worden.

Op deeze wijze zouden de Vroedvrouwen gaarne Leerlingen aanneemen, dewijl als zij eenige tijdt geleerd hadden, haar tot een groote dienst en gemak konde verstrekken, en ik twijfel niet als goede maatregelen genoomen wierden, zulks veilig zoude kunnen geschieden.

De agtste oorzaak, dat wij op zommige plaatschen onkundige Vroedvrouwen hebben, is voorgekomen, dat men niet nauwkeurig genoeg is, om Leerlingen aan te neemen, welke de Vroedvrouwen konst willen leeren.

Men heeft in Duitschland een zeer algemeen spreekwoord, als de Vrouwen niet meer hebben te werken, worden zij Vroedvrouwen op 't platte Land. In onze *Provintien* zijn ook Vrouwen genoeg, die, om dat zij niet anders aan de kost kunnen komen, zich maar voor Vroedvrouwen op het platte Land uitgeven, zonder dat zij de nodige kennis hebben om de Vroedkonst behoorlijk uitteoefenen.

Het is volstrekt onmogelijk, dat de bekwaamste Onderwijzer, van alle Vrouwen, welke zich aanbieden om de konst te leeren, bekwaame en nut-

tige Vroedvrouwen kan maaken: want indien zij reeds zoo hoog van jaaren zijn, dat zij niet meer kunnen zien te leesen of te schrijven, zoo zijn zij voor de onderwijzing niet vatbaar genoeg, en als zij daarenboven noch bekend zijn, van geen goed gedrag, zoo dienen zij noch minder voor de Vroedkonst. Hoe meerdere bekwaamheid, schranderheid en deugd de Vrouwen bezitten, welke zich tot het leeren der Vroedkonst overgeven, hoe nuttiger Vroedvrouwen men 'er van maken kan, daarentegen, die Vrouwen, welke van natuur onvermogende zijn, om door de onderwijzing bekwaam te maken, is niets goeds voor de Vroedkonst van te maken, derhalven moet deeze oorzaak zooveel doenelijk is verbeterd worden.

Men diende de grootste omzigtigheid te gebruiken voor en al eer men een Leerling bij een *Collegie* liet inschrijven, en voor af, door de *Prælectoren* wel nauwkeurig laten onderzoeken, na het gedrag en verdere vereischtens welke een Vroedvrouw moet bezitten, of men die wel in de Vrouwen welke om te leeren zich aanbieden aantreft.

Die de Vroedvrouwen konst willen leeren, moeten jong zijn, gelijk *Van Deventer* zeer wel aanmerkt: want indien de Vrouwen, welke de Vroedkonst willen leeren, reedts oud van dagen zijn, en te gelijk van knellende armoede gedrukt worden, heeft men zeer geringe voordeelen en nut in een Republiek, Stad of Dorp 'er van te verwagten. Indien men al eens toestemde dat zoodanige vrouwen de noodzaakelijke vereischtens bezaten, welke dienst kan 'er de Maatschappij van verwagten, als zij reeds de 40 jaren gepasseerd zijn, en dan de Vroedkonst leeren.

Twee, drie en op zommige plaatschen eischen de Reglementen noch meerdere jaaren om te leeren. In groote Steden gaan schoon zij reeds Vroedvrouwen zijn twee, drie, vier, zes, agt ja tien jaaren voorbij, eer zij in de Practijk komen, (in kleine Steden of Dorpen dienen geen eerst beginnende Vroedvrouwen maar beoefenende, men behoorde ze ook al-

daar

daar niet te neemen) dan zijn ze vijftig jaaren; dan worden zij eerst van dienst voor de Maatschappij, en nuttig voor baarende Vrouwen, als de hooge jaaren haar bijna tot de Vroedkonst onnut maakt, *vita brevis, ars longa*, in die tijd waarin zij al verpligt waren, het Vroedwerk aan jongere Vrouwen overtelaten, beginnen zij eerst ondervinding te krijgen, te bloeijen, en in de klanten te komen, zoo de last der ouderdom haar niet belet, haar zwaar wigtig ampt vaarwel te zeggen. De ondervinding, de dochter der tijd en voorzigtigheid, haar zoo noodzaakelijk in 't uitoefenen der Vroedkonst, eerst krijgende, worden zij door de jaaren onnut en ongeschikt voor de Vroedkonst. Het is niet mogelijk, ten minsten zeer bezwaarlijk, om zoodanige Vrouwen, welke na de veertig jaaren de Vroedkonst beginnen te leeren, een volkomen en grondig denkbeeld van dezelve in te scherpen, en die kundigheden, welke volstrekt noodzaakelijk zijn te doen verkrijgen. Haare zielsvermogens, welke niet van de jeugd af bearbeid zijn, laaten zich zoo gemakkelijk niet na de veertig jaaren aan 't denken en overwegen gewennen, om het waare van het valsche te onderscheiden, of om maar een woord te gebruiken, alle die veranderingen welke in de Verloskunde voorvallen in haar geheugen te onthouden, zoo men in vroege jaaren geen goede denkbeelden 'er van gehad heeft, hoe vroeger een Talent werkzaam gemaakt, hoe eerder het aangekweekt wordt, zoo veel te hoger zal men het kunnen brengen. Daarentegen hoe laater men hem die het bezit, met de volmaakste voorbeelden bekent maakt, des te meer gevaar loopt men, hem van den waren smaak zijner kunst te verwijderen, en des te meer verzuimt men aan hem. Zie *Iselins Dromen van een Menschen Vriend bladz.* 246.

Ik heb niet nodig om door veele bewijzen te staven, dat menschen, welke onverschillig in de letterkunde tot haar veertig jaaren toe geleeft hebben, en zomtijds noch leezen of schrijven kunnen, het zeer moejelijk is, om langs een goede order te onderwijzen,

tot

tot getuigen zal ik mij maar alleenlijk op de Kategezeermeesteren en Leermeesteresſen beroepen, welke de menschen de belijdenis van buiten leeren klappen: want hoeveel moeite men ook aanwende de onderwijſſing is veeltijds vruchteloos. Ik heb in het onderwijzen van zodanige oude leerlingen meenigmaal mij geërgert om met zodanig onbekwaame voorwerpen mijn hoofd te moeten breeken, die al zeide men een zaak duizende maalen voor, het noch niet in de geheugen konde bewaaren. Hierom ben ik van oordeel met *Van Deventer* dat de vrouwen, welke de Vroedkonst willen leeren jong dienen te zijn, ten minsten niet boven de dertig jaaren, met uitzondering nochtans van zeer jonge wulpsche en dartele Dochteren: doch oordeel huuwbaare wel opgevoede dochteren om en bij de twintig jaaren voor het Vroedvrouwen ampt te leeren de beste en geschikste voorwerpen zijn: getrouwde vrouwen van dezelfde jaaren, kan men ook met vrucht 'er toe aanwenden, maar in waarheid ongetrouwde dochteren verdienen noch de voorkeur voor getrouwde: want bij getrouwde Vrouwen, vind men zo veel hinderpalen onder het leeren, dat niet zeldzaam de leertijd voorbijgaat zonder veel vorderingen gemaakt te hebben in Theorie der Vroedkonst, en de Leermeester ziet veeltijds het uur, 't welk hij bepaald heeft om het onderwijs aan zijn huis te houden, voorbij loopen, zonder dat zijne Leerlingen komen opdagen, en onderwinden zich de Leermeesteren om over de nalatigheid van zijne Leerlingen te klaagen zulks baat niet veel: want zommige wijshoofdige hoofden der Collegien, meenen dat men geene Leerlingen tot het onderwijs te haalen dient te constringeeren, dat dwaas is, want menschen die haar eigen best niet weten dienen door wijzere ingezeetene bestierd te worden, weldenkende hebben geene Regenten nodig, maar het dom gemeen, moet door Wetten en Ordonantien in paalen gehouden worden, zegt *Suszmilch*. Dan laat bij getrouwde vrouwen het de huishouding niet toe, dat zij les haalen, dan is het weer te ſlegt, dan is een man, dan een kind, dan een vriend of vriendin ziek,

dan

dan moeten de leerlingen in de kraam en kunnen niet gemakkelijk genoeg zitten, dan leggen zij voor een week of drie in de kraam; dan is de lastigheid der kinderen hindernis, dan is het hier dan daar kermis op de Dorpen, daar moet men bij zijn. Zodat dan een maand, dan een vierendeel jaars verloopt, eer men lesſen haald, ondertusſen verzuimen zij geene openbaare lesſen en de leerjaaren gaan om, voor dat zij bekwaam zijn.

Als de vierentwintig lesſen gepasſeerd zijn, komen zij om geëxamineerd te worden, weetende in waarheid de deelen nauwelijks te noemen, maar om dat zij voldaan hebben aan de openbaare lesſen, en de kosten of het geld aan de leermeeſteren en leermeeſteresſen voldaan hebben krijgen zij op zommige plaatſchen voor haar geld een acte van bekwaamheid en bekoomen vrijheid om de Vroedkonst openbaar uit te oefenen, tot onvermijdelijk verlies en ſchaade der Ingezetenen.

Veele van deeze hinderblokken vind men niet in de ongetrouwde dochteren, en als de jonge dochteren voor de Vroedkonst opgeleid wierden even als de Jongelingen in de *Chirurgie* men zou ſpoedig bekwaame Vroedvrouwen hebben.

In *Parijs*, *Duitschland*, en *Straatsburch* leeren de huuwbaare dochters de Vroedkonst, waar men ook over het algemeen beetere Vroedvrouwen vind, als in onze Nederlanden, daar de Reglementen op zommige plaatſen volſtrekt eiſchen, dat die de Vroedvrouwen konst uitoefenen willen; getrouwd moeten zijn en Leedemaat van de Gereformeerde Kerk, even als of het trouwen en lidmaat van de Gereformeerde Kerk te zijn, bekwaamheid voor de Vroedvrouwen te weeg bracht; mijns bedunkens moeſten getrouwde, en ongetrouwde Vrouwen en van welke Religie zij ook waren als zij een *Christelijk* gedrach hadden, vrijheid hebben om de Vroedkonst te leeren en uit te oefenen, even als de *Genees-* en *Heelkunde* uitgeoefend word door Mannen van allerlij Religien, getrouwde en ongetrouwde. In *Amſterdam*, zijn bijna van alle gezindheeden Vroedvrouwen tot Jodinnen toe, en het is noch beeter door een Jodin die in de Vroedkonst ervaren is zich te laten helpen, als

als van een onkundige zogenaamde fijne zus zich te laten vertroetelen. *Louise Boergois* die beroemde Fransche Vroedvrouw, verhaald dat haar dochter eer zij vijftien jaren oud was meer dan vijftig vrouwen verlost hadt, *obs. bladz. 75. lievre II. a. Paris anno* 1617. In *Parijs* echter word geen Vroedvrouw aangenomen voor dat zij twintig jaren is, moetende drie jaren van een Vroedvrouw onderwezen zijn, en drie maanden in het *Hotel Dieu* geoefent zijn. Ik vinde ook zeer wijnig redenen om getrouwde Vrouwen boven ongetrouwde Vrijsters tot het uitoefenen der Vroedkonst te verheffen, wijl veel afhangt van de Mode en gewoonte. Maakt het bijslaapen van de man haar in de Vroedkonst bekwaamer? geenzints! maakt de bittere angst van kinderbaaren haar oplettender, voorzigtiger, naarstiger, en ieveriger in haar beroep? het diende wel zo, de ondervinding leerd nochtans dat zulks spoedig vergeten word en weinig invloed heeft. Kunnen Vroedmeesteren die nooit de baarpijnen zelve ondervonden hebben, zo wel geen kinderen haalen als vrouwen, die veele kinderen gebaard hebben. Derhalven vind ik geene redenen om de getrouwde vrouwen, boven ongetrouwde te verkiezen naar wel dat de ongetrouwde de voorkeur verdienen.

Ik weet ook niet dat het leeren der Vroedkonst aan huuwbaare Maagden tot schande en oneer zoude verstrekken kunnen, of vermoogende zijn om de geilligheid en wellust optewekken, veel eer geloof ik dat het een tegenovergestelde uitwerking zal te weeg brengen: want de bittere angst van kinderbaaren, welke zij in andere zien en bijwoonen zal veel al een prikkel zijn om kuis en deugdzaam te leven en zich te wachten voor de heimelijke laagen, welke onkuize boeven en geile jonkers aan jonge dochteren zomtijds voorleggen, boven dien heeft een Vroedvrouw geen kennis nodig als van die deelen, welke zij zelfs bezit en van die werkingen eigen aan haare sexe, hebbende niets nodig te weeten als wat haar eige Kunne aangaat. Waarom zoude die sexe niet van de huuwbaare jaaren aan, geoorlooft zijn

dat

dat geen te leeren, wat in haar zelve omgaat of in 't vervolg van tijd ſtaat te gebeuren? Wie is dwaas genoeg om zulks tegen te ſpreeken? De edele Verloskunde is van geen minder waardij, nut en noodzaakelijkheid, als alle de overige takken van *Genees-* en *Heelkunde*, waarom zoude men de *Genees-* en *Heelkundige* meerder vrijheid geven, om van de jeugt af aan de *Genees-* en *Heelkunde* te leren. Is het niet belaglijk dat men de Jongelingen van de prilſte jeugt af aan de *Ontleed-* en *Heelkundige* boeken zo tot het Vrouwelijke als Mannelijke geſlagt betrekkelijk, in de handen geeft, en de jonge dochters zulks belet? die om de Vroedkonst te leren, haare eigene deelen maar nodig hebben om te kennen, welk een Dwaasheid!

Indien de *Genees-* en *Heelkundige* ook eerst als zij getrouwd waaren en 30 of 40 jaaren oud, de *Genees-* en *Heelkunde* begonnen te leeren, het *Publiek* zou ſpoedig gewaar worden, dat zij niet meerder kundigheid zoude verkrijgen als de Vroedvrouwen in haar zaak hebben.

Hierom behoorde men jonge dochteren in de Vroedkonst aan te kweeken, even als men van jongs op de *Genees-* en *Heel-kunde* leert, en die weg wilde onze groote Vroedmeeſter, de braave *Van Deventer* al reeds ingeſlaagen hebben, welke tot nog toe over het algemeen geen ingang gevonden heeft, of ſchoon ik zeker weet, dat men in zommige plaatſchen, als te *Amſterdam*, *Rotterdam* en *'s Hage* enz. alreeds Huwbaare vrijſters de Vroedkonst geleerd heeft, en vrijheid geeft, om de konst uit te oefenen, en wij wenſchen dat zulke en diergelijke nadeelige ongerijmdheden, haast uit alle de Ordonantie zullen uitgeſchrapt worden. Het waare te wenſchen, dat dewijl onze Nederlanderen zoo geneigt zijn, om alles wat ver afkomt, ſpoedig na te aapen en te beminnen, zeer koſtbaare en nadelige modens ras navolgen, dat zij dan ook in zaaken van zoo veel belang, welke tot heil en nut verſtrekt, voor een *Republiek*, ook eens navolgers wierden, van vreemde en jaloerſche

Nabuuren en men zou niets als met roem 'er van zeggen.

In het aanneemen van Leerlingen, dient men de overige eigenschappen, welke een Vroedvrouw noodzaakelijk zijn niet uit het oog te verliezen en inzonderheid dat de Leerlingen goed leezen en schrijven kunnen. Ik weet zeer wel dat de *Reglementen* door de Overheden op 't Vroedwerk gesteld zulks eischen, doch ik ben nochtans overtuigd dat'er in zommige Steeden *Stads Vroedvrouwen* zijn, die zulks niet kennen en een kruisje tekenen; als zij een briefje van een dood gebooren kind zullen ter hand stellen. Binnen *Amsterdam* heeft men voor eenige jaaren alle de *Vroedvrouwen* welke niet leezen en schrijven konden genoodzaakt haar bortje in te haalen, welke misschien even als de *Barbiers* maar aangesteld waaren geworden om 't geld, zonder bekwaam te zijn, daar de Loflijke *Heelmeester Abraham Titsingh*, *Amsterdam* van gepurgeerd heeft.

Zo de Leerling noch leezen noch schrijven kan, dan is'er nauwlijks een weg open om haar bekwaam te maaken, daarenboven is het schande voor de Vroedkonst en oneer voor een Stad of Dorp, om een *Vroedvrouw* te hebben die de naam van wijs draagt en zoveel wijsheid niet bezit om geschreeven schrift te leezen, of haar naam te zetten dat men het leezen kan. Voor eenige tijd besloot men te *Leyden* aan een vrouw geen *Examen* afteneemen, voor en aleer zij goed schrijven kon, te meer, dewijl haar bij de intekening als Leerling zulks was aangezegd geworden, 't welk zij in de wind sloeg, onder voorgeven dat haar moeder Stads *Vroedvrouw* was en niet schrijven kon, doch de tijd van het Examen daar zijnde wierd met eenpaarigheid van stemmen beslooten, geen examen afteneemen, voor en aleer zij genoegzaame blijken gaf van het schrijven geleert te hebben: omtrent een jaar daar na gaf zij daar van goede blijken, waarop zij tot het doen van het *Examen* toegelaaten wierd en met zeer veel lof ook een bekwaamheids brief verkreeg. Wenschelijk waare het dat men zulks overal in acht nam. — Schoon ik van gevoelen ben dat

men

men Vrouwen van alle *Religien* tot het leeren der *Vroedvrouwen* konst vrijheid moet geven: want om menschen die bekwaamheid tot de eene of andere konst hebben, uit hoofden dat zij in bespiegelende bevattingen van Godsdienst verschillen, afteweeren, strijd niet alleen tegen de gezonde Reden, maar strijd ook tegens de Christelijke vrijheid; en daarenboven heeft geen Vorst, geen Overheid macht om het geloof te beveelen en in betrekking tot de burgerlijke rechten, zijn alle geloofs genooten elkander gelijk; en hierom meen ik ook dat belijders van alle Religien, vrijheid vergunt moet worden om Konsten en Wetenschappen uitteoefenen na hunne welgevallen, indien hun gedrag leven en wandel, hen niet veroordeeld dat zij gevaarlijke menschen zijn voor de zamen leving en dus een konst als de Vroedkonst is niet aan te vertrouwen.

Om de Religie derhalven behoorde men geen Vrouwen van de Vroedkonst te weeren, maar wel om dat zij van een slegt gedrag bekend waaren, dat zodanig een tedere konst als de Vroedkonst, haar niet aan te vertrouwen is: want zegt *Arnisaeus*, *bij aldien een Vroedvrouw ondeugend is, wie weet niet wat gevaar daar van te verwagten is, welke gemaklijker als eenige Booswicht de kinderen kunnen om halsbrengen.* Een snoode *Pharao!* wilde zich hierom ook van de Vroedvrouwen bedienen om de Hebreeuwsche Jongens te dooden, doch haare deugd besweek geenzints voor een wreede Schepter zwaijer.

Waare deugd is geenzints aan deeze of geene belijdenis gekluisterd, en kan nimmer een uitwerking van geweld zijn, maar is van het goedertierend Opperweezen zelfs oorspronglijk en komt dus alle verzoeking en bekooring te boven. Waarom men voor al op het deugdzaam gedrag, van een Leerling diend agt te geven, ja de hoop van een Staat, Republiek of Familie, kan afhangen van de bekwaamheid en deugdzaam karakter van een Vroedvrouw, en een Overheid moet zich op het deugdzaam karacter van een Vroedkundige zeer zeker kun-

nen verlaaten. Een Vroedvrouw derhalven zonder een beproefde deugd, is een gevaarlijk mensch voor de Maatſchappij, en vervald van de eene ſnoodheid lichtelijk tot de andere, de eene plicht verzuim vergezelt de andere tot dat men eindelijk tot het allerſnootſte vervaldt.

Waarom men voornamentlijk altoos op het goed gedrag en onberispelijk leven van een Vroedvrouw, of Leerling moet agt geven, ja, een Vroedvrouw van kwalijk gedrag, door een hoeren geest bezield, van de deugd vervreemd, en in de wellust verzoopen kan met geen mogelijkheid geduld worden om de Vroedkonst te leeren.

De negende oorzaak van de onkunde der Vroedvrouwen is voortgekomen, om dat men toelaat, dat hier en elders ongeëxamineerde Vroedvrouwen het Vroedwerk uitoefenen, welke nooit door iemant de Vroedkonst geleerd is. ———

Deeze oorzaak heeft thans in de groote en kleine Steden, voor zoo ver ik weet niet meer plaatsch, maar de boere Dorpen zijn nog met dit vergift besmet en op zeer veel Dorpen zijn ongezwoorene Vroedvrouwen, die eerst uit bakeren gegaan hebben, en zoo allengskens in ſpoedige gevallen een kind van de ſtreng afgebonden hebben, en eindelijk, maar het werk hebben aangepakt en zoo zich zelve opgeleid hebben, en voor Vroedvrouw het werk waarneemen, en de Vrouwen verloſſen van haar Vrugten, zonder eenige andere kundigheid te bezitten van deeze konst, als de ſtoutheid, om maar aantetasten, hebbende niet geleeſen of gehoord, noch van 't een of 't ander, 't welk op de konst eenige betrekking heeft, ja, weten zelfs niet eens een Cliſteer te zetten, zoo dat ik op zommige Dorpen ondervonden heb, dat de *Chirurgijn* van 't Dorp de clijſteer moest komen zetten. Hoe heidensdom zodanige vrouwen in de Vroedkonst zijn, is licht nategaan en hoe menig ongeluk 'er door veroorzaakt word weeten wij, en alle Inwoonderen van zoodanige Dorpen,

on-

ondervinden 'er de droevigste gevolgen van voor vrouwen en kinderen. Ondertusschen zo zijn sommige Dorps *Regenten* met zodanige vrouwen noch al zeer wel in hun schik: want die bedienen de Vrouwen, zonder Dorps tractement, en voor dat tractement kan een koddebaijer die voor den Heer het wild opjaagd en de Boeren wat overlast aan doet onderhouden worden. Zoodanige Regenten laaten zich meer aan de Jacht gelegen leggen, als om 't welzijn van de Ingezeetenen gaade te slaan en zijn de naam van Regenten onwaardig.

Die vrouwen, welke op dusdanig een wijs aan 't Vroedwerk gekomen zijn, zijn bij mij onschuldig, dat zij de konst niet beter verstaan, maar die Regenten der Dorpen, welke haar vrijheid geven, om de konst uitteoefenen zijn schuldig en zij zijn alleen verantwoordelijk en niemant anders. Van hunne handen eischen wij al de verzuimen, welke door die onbekwaame Vroedvrouwen bedreeven worden, en zij zijn ook *alleen* voor God en de Waereld rekenschap schuldig, van die ontaarde en ontmenschte mishandelingen, welke barende vrouwen en kinderen zo vaak ondervinden en wij veeltijds zien gebeuren, dewijl zij als *Overheden* of *Regenten der Dorpen* de macht hadden, om te zorgen dat 'er een Vroedvrouw op een behoorlijk tractement wierd aangesteld, welke grondig onderwezen en door het eene of andere *Collegie* als bekwaam erkend was, dan waaren zij onschuldig, niet de bedrijvers van een kwaad alleen, maar zij die daartoe de gelegenheid gegeven hebben, zijn ook schuldig te achten.

Wenschelijk waare het dierbaare mede Burgeren en Burgeresfen, dat die oorzaak ophield, en zodanige ongepermitteerde, ongeleerde en ongeëxamineerde Vroedvrouwen voor altoos op de Dorpen verbooden wierden.

De *Regenten der Steeden* onder welke de Dorpen behoorden, moesten mijns bedunkens daar in voorzien en zorgedragen, dat men geen ongeëxamineerde vrouwen op de Dorpen en platte Landen behoefde te gebruiken, en dat die geenen, welke zich onder-

worden de Vroedvrouwen konst uitteoefenen zonder geëxamineerd en goed gekeurd te zijn, van 't een of ander *Collegium artis obſtetriciæ*, met gevoelige geld boetens te ſtraffe en bij nalatigheid van dien het Dorp uittejagen, want hoe onkundig ook zodanige vrouwen zijn, zij vinden bij de eene en andere Opgezeetene ingang, door dien de Natuur gelukkig zommige vrouwen verlost en zij de vrouwen eenige dienst gedaan hebben, waardoor de Dorps aangeſtelde Vroedvrouwen haare voordeelen ontrokken worden, en haar middel van beſtaan ontnoomen worden, welke dan wederom van de Dorpen moeten vertrekken, willen zij niet in ſchulden vallen of gebrek leiden, gelijk voor wijnig tijd noch een aller bekwaamſte Leerling van mij een Dorp verliet, omdat een onbekwaame en ongeëxamineerde vrouw de meeſte voordeelen wegnam en zij voor de moejelijkſte gevalien gebruikt wierd.

Zorgt men, dat op de Dorpen de Vroedvrouwen genoomen worden uit de Steeden, welke daar eenige jaaren geleerd hebben van goede onderwijzers, en van bekwaame examinateurs geëxamineerd zijn, en dan noch eenige jaaren in de Steeden de konst uitgeoefend hebben, dan twijfel ik niet of men zal ondervinden dat zeer veele gewigtige zwaarigheden zullen te boven gekomen worden en de barende vrouwen gelukkiger van haare kinderen verlost worden, als tans noch op zeer veele Dorpen plaats heeft, daar tot noch toe ongeëxamineerde vrouwen zijn en op een grouwzaame handelwijze de Vroedkonst uitoefenen; ja maar zal men veel licht zeggen, waar zullen de ongeëxamineerde vrouwen dan van leven? Door een verboden handel en die tot verderf van de Inwoonderen ſtrekt altansch niet! het ſtaat niet in de Overheden hunne macht om zulks toe te laaten, het volk heeft de macht daar zich tegen aantekanten en te eiſchen bekwaame Vrouwen. De *Burgermeeſteren* van *Amſterdam* ſtoorden 'er zich wijnig aan hoe die Vroedvrouwen aan de kost kwaamen, die om dat zij niet ſchrijven konde het Vroedwerk verboden wierd. Daarenboven kunnen zij uit baakeren gaan en zulks is al genoeg vertrouwd.

Op

Op de dorpen alwaar zodanige onkundige en ongeëxamineerde Vroedvrouwen zijn, raad ik vrijmoedig de Opgezetenen aan, om met een eerbiedig *Request* zich te vervoegen bij hunne *Dorpbestierders* en te verzoeken een bekwaame geëxamineerde Vroedvrouw, waar aan vijliger en zekerder moeder en kind is aan te vertrouwen, en bij aldien 'er geen voldoenende en geruste *satisfactie* bij de *Dorpsbestierderen* aan de Opgezeetenen gegeven wordt zo kunnen zij zich veilig en zeker vervoegen bij de *Soeverainen* van den Landen, bij welke alle mogelijke bijstand en vaardige hulp van zo een billijk verzoek te wachten is.

Eindelijk ten tienden zo kunnen wij met grond stellen dat zommige Reglementen of Ordonantien oorzaaken zijn, dat veele Vroedvrouwen niet bekwaamer zijn in 't uitoefenen der Vroedkonst. —

Een *Suszmilch* zegt met het hoogste recht, *van de Heerschappij van de eene mensch over den ander, staat niets in de eerste woorden van den Schepper gelijk in de grond wetten der Waereld. De dis order der menschelijke begeertens hadt alleen de Heerschappij noodzaakelijk gemaakt en veroorzaakt, dat vernuftige en voor vrijheid bestemde menschen, zich de Heerschappij van andere menschen hebben onderwerpen moeten.* De wanorder der menschelijke begeertens deeden Koningen, Vorsten en Overheden te voorschein brengen, en vrije menschen, wierden door die ongeregelde begeertens Onderdaanen van hunne mede menschen, welke nochthans van Natuur even zo min macht hadden om te gebieden, als bij de andere eene verplichting van Natuur was om aan hen te gehoorzaamen. Die zelfde ongeregelde begeertens der menschen, moesten door die geene aan welke men het Opperbewind of de Heerschappij aan vertrouwd hadt, beteugeld en in behoorlijke order gehouden worden door Wetten, bevcelen en gebooden. De ongeregelde begeertens en plicht verzuimen gaven dus aan de Beheerschers gelegenheid om Wetten enz.

 voor-

voorttebrengen waarvan zommige zeer ſtrijdig waaren met de Goddelijke wetten.

De Landbouw, Konsten en Wetenſchappen vordering maakende, deed onder de beſchaafde Menſchen Gildens enz. te voorſchijn komen, waar door veele wanorders wierden voorgekomen, en voorzichtige Beſtierderen, trachten meest al door Wetten Ordonantien enz. Het algemeene welzijn hunner Onderdaanen of Burgeren te bewerken, of ſchoon wij niet ontkennen dat door zommige Wetten, Beveelen en Gildens de Vrijheid niet alleen der Menſchen veel geleden heeft, maar ook zommige Konsten, Wetenſchappen en Fabrieken in al te enge bepaalingen gebracht zijn, en dus tot hunne val veel toegebracht hebben. De *Genees-* en *Heelkonst* van al te veel belang voor het Menschdom zijnde, kon dus het oog niet ontwijken van voorzichtige Beſtierderen der Staaten en Volken, maar moest natuurlijker wijs het oog trekken van verſtandige Vorsten en Overheden, welke door Wetten en Ordonantie niet elk, welk het goed vond, vrijheid verleende om die Konsten en Wetenſchappen uitteoefenen zonder bekwaamheid daartoe te bezitten, hoewel wij niet ontkennen, dat noch door Landloopers en Bedriegers, zomtijds die nuttige Konsten en Wetenſchappen tot verderf en nadeel van het Menſchelijk geſlagt ongeſtraft ter uitvoer gebracht word.

Onder de Menſchen, welke vrijheid en bekwaamheid hadden om de *Genees-* en *Heelkonst* uitteoefenen, wierden niet zelden wanorders gevonden, welke door Wetten en Ordonantien beteugeld moesten worden, om dus het algemeene welzijn te bewerken, en de Wetten en Ordonantien zijn noch ten hoogſten noodzaakelijk om alle wanorders voor te komen, in de behandeling en uitoefening dier nuttige Konsten en Wetenſchappen. De *Vroedkonst* veel al door Vrouwen uitgeoefend wordende, wierd eindelijk met meerder zorge gaade geſlagen en verſtandige *Genees-* en *Heelkundige* brachten het zoo verre, dat men die uitoefenaarſters onder bepaling bracht en dat Overheden door Ordonantien en Wetten afcisch-

eischten, van die geenen, welke de Vrouwen in baarensnood bij ſtonden, dat zij bewijzen van bekwaamheid moesten geven, en zich te gedraagen na de Reglementen door de Overheden gegeven en het nakomen van de Eed welke men goed vond bij haar aanſtelling afteneemen.

De Vroedkonst allengskens verbeeterde en nuttige verandering door verſtandige Mannen en Vrouwen ondergaan zijnde, wierd ook allengskens de Ordonantien verbeeterd, maar doordien de meeſte Regenten van de Konst niet die bekwaamheid hadden, of hebben konnen, als wel vereischt word, om goede Voorſchriften aan Vroedvrouwen te geven, zoo kwaamen ook veele gebrekkelijke Ordonantien te voorſchijn, het welk nochtans buiten de ſchuld was van Overheden: Want een wel meenend Vorst en Overheid kan wel een goed Regeerder, maar nochtans onervaaren zijn in de Vroedkonst. Ten dien einde, wierd de zorge van zoodanig een Reglement en Ordonantie aan de Hoofdens der Gildens aanbevoolen, welke naderhand de goedkeuring der Overheden wegdroegen. Ondertusſchen kwaamen 'er Ordonantien te voorſchijn, welke op het uiterlijke aanzien te kennen gaven, dat na evenredigheid dat de Vroedkonst verbeeterd wierd, ook verbeetering in de *Ordonantien* plaatsch hadden, doch het eigen belang van zommige Opſtellers misleiden zommige Overheden, en daar wierden op zommige plaatſchen nadeelige Ordonantien voor de Vroedkonst te voorſchijn gebracht en welkers nadeelige invloed noch niet geheel en al is weg genoomen, ten minſten de *Heelkundige*, wierden van de Vroedkonst ſteekkind gemaakt in zommige Steeden, en zulks heeft gelegenheid gegeven, dat de meeſte *Heelkundige*, zich weinig aan de Vroedkonst gelegen laten leggen, en teffens veroorzaakt dat men op de Dorpen weinige *Heelkundige* aantreft, die gegronde kennis hebben van de Vroedkonst, het welk nochtans zeer nodig was, en plaatsch zoude hebben als de *Heelkundige*, bij het doen van hunne *Examen* over alle deelen der *Heelkunde*, waar van de Vroedkonst een zeer voor-

naa-

naame tak is, ondervraagd wierden, gelijk in voorige jaaren plaatsch hadt en de proevelingen grondig in alle takken der *Heelkunde* ervaren moesten zijn. De *Heelkundige*, verstooken dus van de Vroedkonst uit te mogen oefenen, en ook geen open weg hebbende, om de Vroedkonst zoo wel als de Heelkunde grondig te leeren, heeft zeker te weeg gebracht dat 'er geen genoegzaam getal beoefenende *Vroedmeesteren* in zommige Steeden en Dorpen aantetreffen zijn, dat nochtans gemakkelijk zoude te verbeeteren zijn, indien men van de Heelkundige Verloskunde de *Theorie* en *Practijk* opentlijk leerde, zoo wel als men de Genees- en Heelkunde opentlijk leerd, en gelegentheid gaf, dat elk die lust hadt om de Vroedkonst te leeren, gemakkelijk konde en zonder zwaare kosten in onze Republiek daar in slaagen.

Na mate dat de Vroedkonst verbeeterd is geworden, moet noodzaakkelijk ook verbeteringen in de *Ordonantien* plaatsch hebben, en die *Reglementen* welke in de voorige Eeuw, en in het begin van deeze Eeuw goed en voldoende waaren, kunnen thans niet van verstandige Vroedkundige goedgekeurd worden, om dat de Vrouwen geen deelgenootene worden, van die verbeetering welke latere tijden aan de konst te weeg gebracht hebben.

Men vind noch Ordonantien, welke in voorige tijden nuttigheid hadden, maar thans gelegenheid geven dat de baarende Vrouwen van die verbeetering der Vroedkonst verstooken blijven, welke men aan haar te weeg brengen konde. Een verkeerd leggend kind wist men in voorige tijden naauwlijks te redden, en de geklemde hoofden was men niet of naauwlijks in staat om zonder gevaar voor moeder en kind te boven te komen, waarom door de Ordonantie ook gebooden wierden, dat in die gevallen, men eerst een Vroedvrouws hulp moest afwagten, die geen kans ziende, dan een tweede, derde, vierde enz. die geen kundigheid hebbende, om de Vrouwen te helpen, moest men tot een Doctor zijn hulp zoeken, die alle met malkander geen uitkomst ziende, dan was men verpligt een Vroedmee-

meesters hulp te vragen. Met hoe weinig succes Vroedmeesteren toen ter tijd Vrouwen verloste is bekend, en ter plaatschen daar men noch zoo barbaars met de Vrouwen handeld, is zeldzaam veel hoop, dat de Heelkundige Vroedkonst nuttig ter uitvoer gebracht word: ook is 'er niet aan te twijfelen of zulke Ordonantien geven noch gelegenheid dat de Vroedvrouwen niet kundiger worden, en dat veele baaringen voor Vrouwen en Kinderen doodelijk zijn, zoo wel als in de voorige tijden toen de konst 'er voor opstuite. Zelfs vind men zodanig een groot onderscheid in de Ordonantien van zommige Steden en Dorpen, dat een Vroedvrouw in de eene Stad gelast word, niet van de Vrouw van daan te gaan, zonder ook teffens de Vrouw van de Nageboorte verlost te hebben op pœnaliteit, en in een andere Stad word wel nadrukkelijk gelast, dat indien de Nageboorte niet gemakkelijk komt, de hulp te vragen van een *Med. Doctor* en bevoolen word de Verlossing der Nageboorte aan de *Natuur* overtelaaten.

Derhalven dat in de eene Stad in een Vroedvrouw goedgekeurd word, is strafbaar in een andere Stad, dat nochtans in de Verloskonst ongerijmd schijnd. In zommige Steden heeft men reeds de gebrekkelijkheid van de Ordonantie der voorige tijden over het Vroedwerk zich bepaalende ingezien, en daarom nieuwe Reglementen voor *Prælectoren, Vroedmeesters* en *Vroedvrouwen* gemaakt, en met het hoogste recht en nut: Want alle die Ordonantien welke voor de ontdekking van de *Hefboom* en nuttige *Tangen* gemaakt zijn, geven geen gelegentheid, dat de baarende Vrouwen over het algemeen van die verbeetering der Vroedkonst deelgenooten worden. Thans heeft men niet onkundig na het springen van 't water te wagten twee, drie en meerder daagen en nachten en Vrouw en Kind in de onzekere waagschaal te zetten en dus is het ook billijk dat zodanige Ordonantien opgeheven worden, welke geen gelegenheid geven, dat baarende Vrouwen van een gezuiverden en verbeterde Vroedkonst voordeel kunnen genieten. Hoe en welke bepaling aan een Reglement

voor

voor Vroedkundige uitoefenaars moet zijn ingericht; zal ik mij niet uiten, te meer, dewijl de nieuwe Ordonantien van Haarlem, Utrecht enz. ons kunnen tot een leidsman zijn, of schoon wel eeniger nauwkeuriger bepaling, zoo in 't eene als andere zoude kunnen voor andere Steden plaatsch hebben, inzonderheid is het jammer, dat 'er geen bepaaling in gevonden word, om hoog zwangere gestorvene Vrouwen, aanstonds door de buiksneden van haare noch levende kinderen te verlossen, het geen de schrandere Opstellers, tot hunne leedweesen schijnt ontweeken te zijn, het welk men evenwel in de Ordonantie van *Groningen* met zeer veel nauwkeurigheid vind aangeteekent en in alle Reglementen behoorde in te zijn: want niets is onnatuurlijker, als een levendig kind in een doode moeder te laten sterven, en nimmer zouden wij ons over *Julius Cæsar* verwonderd hebben, als men hem in zijn moeder hadt laaten dood spartelen. Eindelijk, in een Ordonantie of Reglement over het Vroedwerk moet edele eenvoudigheid uitblinken en duidelijk en gemakkelijk om te verstaan zijn, en op de *Natuur*, *Konst*, *Reden* en *Ondervinding* gegrond zijn, ja te weeg brengen, dat het algemeene welzijn der baarende Vrouwen 'er door bewerkt word, en aan alle barende Vrouwen voordeel doet genieten, van alle die verbeteringen tot welke de hedendaagsche noodzaakelijke Vroedkonst gesteigerd is.

E I N D E.